

TAMPEREEN YLIOPISTO

Hertta-Mari Kaukonen

”TOIMITTAJIEN AMMATILLINEN KESKITYSLEIRI”

Haastattelututkimus *Katso*-lehden vuoden 2003 lehti-uudistuksen vaikutuksesta toimittajien ammatti-identiteettiin

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Helmikuu 2006

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

KAUKONEN, HERTTA-MARI: ”Toimittajien ammatillinen keskitysleiri” – Haastattelututkimus

Katso-lehden vuoden 2003 lehti uudistuksen vaikutuksesta toimittajien ammatti-identiteettiin

Pro gradu -tutkielma,

Tiedotusoppi, 117 s., 2 liites.

Helmikuu 2006

Tutkielmani tavoitteena on selvittää *Katso*-lehden toimittajien ammatti-identiteetin muutosta vuoden 2003 uudistuksessa, jossa *Katso*-lehti muuttui televisiolehdessä juorulehdeksi. Olen tutkinut muutosta haastattelemalla jokaista, kolmeatoista, muutoksen aikaista, vakituista *Katson* toimittajaa teemahaastattelurunkoa apuna käyttäen.

Tutkielmani teoreettisessa osuudessa esittelen aikakauslehdistön erityispiirteitä, viihteellistymisen historiaa ja professionalismi-teorioita. Empiirisessä osiossa käyn läpi vuoden 2003 muutoksen *Katson* toimittajien näkökulmasta ja analysoin heidän puhettaan muutoksesta erityisesti professionaalisuuden näkökulmasta.

Tutkielmani keskeisiä tuloksia ovat, että *Katso*-lehden toimittajat olivat samaistaneet itsensä tv-lehden aikana vahvasti asiantuntijoiksi ja kansansivistäjiksi. Muutoksen aikaan *Katson* toimittajien ammatti-identiteetti oli hukassa ja osa toimittajista koki tärkeimmäksi ammattitaitoaan mittaavaksi piirteeksi sopeutumisen minkälaiseen muutokseen tahansa.

Juurulehteen siirtymisestä tiedotettiin katsolaisten mielestä liian myöhään. Muutoksesta kuultuaan yhdeksän kolmestatoista toimittajasta harkitsi lähtöä.

Muutoksen jälkeen *Katson* toimittajat onnistuivat määrittelemään ammatillisuutensa uudestaan. He kokivat lehden markkinoinnin aiempaa läheisemmin toimittajan ammattiin liittyväksi, mutta samaistivat itsensä edelleen lukijan palvelijoiksi. Kolmestatoista toimittajasta seitsemän jatkaa.

Katsolaisilla meni muutoksesta selviytymiseen puolesta vuodesta vuoteen. He selviytyivät muutoksesta painottamalla kaupallista menestystä, asiantuntijaroolinsa osittaista säilymistä ja uusien lukijoiden palvelemista. Osa opiskelee ja osa kirjoittaa muualle, koska ei saa työstään enää henkistä tyydytystä. Kaksi toimittajaa yritti säilyttää *Katson* mahdollisimman vanhan mallisena, ”ujuttamalla” mahdollisimman paljon asiasisältöä lyhentyneisiin juttuihin. Yksi kirjoitti yhtä pitkästi kuin ennenkin tietokoneensa muistiin ja lyhensi juttunsa sen jälkeen määrättyyn mittaan.

Katsolaisista osa on enää pinnallisesti sitoutunut lehteensä. He kokevat olevansa ”vain töissä” lehdessä. Heille työilmapiiri, palkka ja talon edut ovat tulleet tärkeämmiksi kuin varsinainen työ. Osa viihtyy paremmin kuin ennen uudistusta ja loputkin hyvin tai ainakin välttävästi.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Vanha <i>Katso</i> ja uusi <i>Katso</i>	4
1.2 Katsaus uudistuksen uutisointiin	8
2. AIKAKAUSLEHDISTÖN ERITYISPIIRTEET	16
2.1 Aikakauslehden määritelmä	16
2.2 Aikakauslehtien arvostus	18
2.3 Aikakauslehti markkinoilla	19
3. VIIHTEELLISTYMINEN	21
3.1 Suomen sensaatioaikakauslehtien historia	21
3.2 Miksi viihteellistytään?	26
3.3 Kaupallisuuden puolesta ja vastaan	28
3.4 Muutostutkimuksia	31
4. PROFESSIONALISMI	35
4.1 Toimittajat asiantuntija-ammattilaisina	35
4.2 Aikakauslehden toimittajan ammatti-identiteetti	39
4.3 Viihdetoimittajien professio	40
5. METODI	44
5.1 Haastattelutilanteet	45
5.2 Oman aseman arviointi	46
5.3 Taustatiedot	47
6. VANHAN <i>KATSON</i> JOURNALISTINEN KULTTUURI	50
6.1 Toimitus oli irti markkinoinnista	50
6.2 Vanha työilmapiiri	55
6.3 Vanha ammatti-identiteetti	56
7. MUUTOKSEN KESKELLÄ	59
7.1 Muutoksen kulku	59
7.2. Suhtautuminen muutokseen	64

7.2.1 Muutoksen vastaanoton taustatekijöitä	69
7.2.2 Vesa Marsin yrityskulttuuri	72
8. MUUTOKSEN AIKAINEN JOURNALISTINEN KULTTUURI	75
8.1 Arvot uusiksi	75
8.2 Työn muutos	79
8.3 Ammatti-identiteetti muutoksen aikana	85
8.3.1 Hyvä journalismi	87
8.3.2 Toimittaja sopeutujana	91
8.4 Suhtautuminen juorutoimittajiin	92
9. UUDEN <i>KATSON</i> JOURNALISTINEN KULTTUURI	97
9.1 Moraaliset selitykset ja selviytymiskeinot	97
9.2 <i>Katson</i> uusi henki	101
9.3 Uusi ammatti-identiteetti	103
9.3.1 Toimittaja lukijoiden palvelijana	105
9.3.2 Toimittaja myyntitykkinä	107
10. PÄÄTELMÄT	109
10. 1 Tulosten yhteenveto	109
10.2 Oman aseman arviointia	112
10.3 Jatkotutkimusta	112
LÄHTEET	113
LIITE	118

1. JOHDANTO

T: Harvinainen tapaus, ja mun mielestä siitä ei oo sitten sen enempää puhuttu yleisesti mediassa, tai jonkun verran puhuttiin, mutta ei sen enempää. Mä oisin luullu, että Journalisti-lehti tai joku muu ois lähtenyt ajamaan asiaa. Se oli niin rahan juttu, omistaja puhuu.

Katson toimittaja ihmettelee, miksei kukaan tullut *Katson* toimittajien avuksi, vaan heidät jätettiin yksin ammatti-identiteetin kannalta erittäin vaikeassa tilanteessa keväällä 2003. Tällöin televisiolehti muutettiin toimittajilta mitään kysymättä juorulehdeksi. Olen pro gradu -työlläni tuomassa esille *Katson* toimittajien näkökulmaa tähän muutokseen.

Työskentelin *Katso*-lehdessä kesällä 2003 samaan aikaan, kun vuodesta 1960 asti julkaisu lehti muuttui televisiolehdestä sensaatiolehdeksi. Muutos tuli minulle yllätyksenä. Tiesin kyllä, että lehti on muuttumassa viihteellisempään suuntaan, mutta en uskonut, että muutos voi olla niin totaalinen, joten olin lupautunut töihin. Vastaava muutos voisi periaatteessa tapahtua ihan missä tahansa aikakauslehdessä, joten kyseessä on yksittäistapausta tärkeämpi ilmiö.

Halusin tutkia *Katson* muutosta, koska olin nähnyt ison journalistisen muutoksen sisältä päin ja uskoin, että tiedosta olisi hyötyä *Katson* toimittajille, mutta myös muille toimittajille. Minua ovat työn edetessä kannustaneet monet utelut tutkimukseni kohteesta. Olen huomannut, että aihe kiinnostaa muitakin kuin minua. Jo ennen työni valmistumista minua pyydettiin pitämään alustusta Suomen aikakauslehdentoimittajain liiton SAL:n *Vihreä oksa* -seminaariin. (Lööppi 4/2005).

Koska tutkimukseni lähtökohta on oma kokemukseni lehdessä, tuon selvästi esille omia havaintojani lehden ilmapiiristä ja toimittajien ammatillisuudesta. Havaintojeni ja muistini tukena olen käyttänyt vuonna 2003 kirjoittamani harjoitteluraporttia, sillä suoritin *Katsossa* tiedotusopin yliopistoharjoitteluni.

Pyörittelin mielessäni jonkin aikaa näkökulmaa muutokseen. Alusta alkaen oli selvää, että halusin tuoda esille *Katson* toimittajien näkökulman ja heidän tuntojaan muutoksen keskellä ja sen jälkeen. Aluksi ajattelin tutkivani toimituksen ilmapiiriä. Tehtyäni toimittajien haastattelut huomasin, että niistä nousi voimakkaasti esille huoli ammattitaidon säilymisestä muutoksen keskellä.

Näkökulman rajauksessa auttoi myös valtalehkien *Helsingin Sanomien* ja *Aamulehden* sekä ammattilehtien *Journalistin* ja *Lööpin* aiheita käsittelevän kirjoittelun seuraaminen. Toimittajien ja lukijoiden näkökulma puuttui lähes täysin. Toimittajat olivat kaikissa lehdissä kiinnostuneempia lehtien yleisestä kehityksestä ja ajallemme ominaisesta turhasta kaupallisuudesta kuin toimittajien tai kestotilaajien asemasta muuttuvassa *Katsossa*. *Helsingin Sanomien* ja *Aamulehden* toimittajat olivat henkilökohtaisesti närkästyneitä muutoksesta. Uskon, että tämä johtuu siitä, että he olivat huolissaan omasta ammattiasemastaan.

Kaikkien seuraamieni lehtien kirjoittelut *Katson* muutoksesta olivat äärimmäisen negatiivisia, mutta sen lisäksi *Katsoa* vähätteleviä. *Katso*-lehden lisäksi myös *Katso*-lehden toimittajia haukuttiin suoraan ammattitaidottomiksi. (ks. alaluku 1.2). Tämän on ollut pakko vaikuttaa, itse muutoksen lisäksi, *Katson* toimittajien kuvaan omasta ammattitaidostaan.

Tutkimukseni keskeisenä tavoitteena on vastata kysymyksiin, miten juorulehdeksi muuttuminen vaikutti *Katson* toimittajien kuvaan heidän ammatti-identiteetistään ja ennen kaikkea, miten tuolle ammattitaidolle kävi, kun muutoksesta oli kulunut vuosi. Selvittääkseni näitä kysymyksiä olen haastatellut kaikkia muutoksen aikaisia vakituisia *Katson* toimittajia, joita oli kolmetoista. Olen analysoinut näitä teemahaastatteluja luokittelemalla vastauksia eri aihepiirien ympärille sen mukaan, mitä aihepiirejä *Katson* toimittajat itse painottivat haastatteluissa. Toivon tutkielmastani olevan hyötyä lehtitaloille, jotka suunnittelevat lehti uudistuksia.

Opinnäytetyöni on hyvin aineistolähtöinen, koska olen rajannut tutkimuskysymykseni ja näkökulmani aiheeseen vasta haastateltuani toimittajia. Vielä haastatellessani heitä ajattelin tekeväni opinnäytetyötäni toimittajien viihtyvyydestä muutoksen keskellä. Nostin kuitenkin professionaalisuuden keskeiseksi tutkimusongelmaksi, koska *Katson* toimittajat puhuivat omasta ammattilaisuudestaan paljon silloinkin, kun kysymykseni koskivat heidän työvihtyvyyttään.

Graduni on ilmeisen ajankohtainen, koska se käsittelee työelämän huonontumista yleensä ja varsinkin lehti uudistuksia, jotka yleensä ennakoivat työolojen huonontumista. Kun tein tätä gradua, kaikki lehdet tuntuivat koko ajan puhuvan työelämän huonontumisesta, työelämän huonosta tiedotuksesta ja jatkuvista muutoksista. Joka päivä ilmestyi uutisia, jotka tuntuivat liittyvän tekeillä

olevaan tutkielmaani. Erityisesti silmiini osui monien työelämän koventuvan kilpailun kuvailuun keskittyviä kirjoja¹.

Olen tätä tutkielmaa tehdessäni pyrkinyt pitämään mielessäni, että *Katson* muutos ei ollut yksittäinen tapaus ja että ylipursuavaa kapitalismia ei keksitty A-lehtitalon seinien sisällä *Katson* muutosta suunnitellessa. Esittelen siis *Katson* toimittajien näkemyksiä muutoksesta ja sen vaikutuksesta heidän ammatti-identiteettiinsä. Vaikka *Katson* toimittajat välillä varsin suorasanaisesti haukkuvat A-lehtitalon johtoa, heidän esittämänsä näkemykset eivät ole omia mielipiteitani.

Haluan painottaa, että en tällä tutkielmalla yritä haukkua tai syyllistää ketään. En *Katson* toimittajia siitä, että he ovat töissä sensaatiolehdessä, enkä *Katson* uudistusta suunnitellutta A-lehtien johtoporrasta. Vaikka mainitsenkin A-lehtien johtoa nimeltä, en pyri tällä mustamaalaamaan heidän mainettaan, vaan pelkästään esittelemään *Katson* toimittajien mielipiteitä heidän toimistaan ja tekemään lukijalle selväksi, miten muutos eteni.

Lehtimuutoksien aalto on lävistänyt viime vuosina koko lehtikenttää säästösyistä. Vaikka sanomalehtien organisaatiouudistukset näyttävätkin hyvin erilaisilta kuin *Katson* muutos, olen tutustunut niihinkin, koska yhtä kaikki ne panevat toimittajien ammatti-identiteetin lujille.

Tarkoitukseni on asettaa *Katson* muutos yleisempään viihteellistymisen kontekstiin, mutta myös toimittajien ammattimaisuudesta käytyyn keskusteluun. Toimittajia ei kovin mielellään lasketa mukaan asiantuntija-ammattilaisiin, saatikka sitten viihdeaikakauslehden tekijöitä.

Professionalismi-keskustelut antavat silti hyödyllisiä työkaluja viihdelehtienkin toimittajien ammatti-identiteetin analysoimiseen.

Opinnäytetyöni rakentuu teoriaosasta ja empiirisestä aineisto-osasta. Johdannossa kuvailen seuraavasta ala-luvusta alkaen, millainen *Katso*-lehti on ollut ja millainen se on nyt sekä kertaan millaista uutisointia *Katson* uudistus sai osakseen. Toisessa luvussa tutustutan lukijat aikakauslehdistön erityispiirteisiin, jotka voivat olla monelle viestinnän ammattilaisellekin hämärän peitossa, koska ainakin tiedotusopin opinnoissa keskitytään melko selkeästi uutisjournalismiin.

---

¹ Viime vuosina lehdissä on puhuttu paljon niin Corinne Maierin *Tervetuloa laiskuudesta* (Tammi 2005), Jukka Hankamäen *Työttömän kuolemasta* (Yliopistopaino 2005), Juhani Seppäsen *Hullu työtä tekee* -kirjasta (Otava 2004) kuin Juha Siltalan *Työelämän huonontumisen lyhyestä historiasta* (Otava 2004).

Luvussa kolme keskityn viihteellistymiseen. Vaikka tutkimukseni pääpaino onkin viihteellisessä aikakauslehdistössä, esittelen alkuun myös niin sanottua asiallista lehdistöä ja sen viimeaikaisia muutoksia viihteellisempään suuntaan. Uskon, että näillä muutoksilla on ollut vaikutusta myös aikakauslehdistöön. Luvun lopussa käyn läpi joitakin muutostutkimuksia, jotta lukija saa kuvan *Katso*-lehden muutoksen paikasta lehtimuutosten kirjossa.

Luvussa neljä käyn läpi professionalismi-teoriaa siltä osin, kun se on sovellettavissa aikakauslehdistöön ja viihdelehdistöön. Luvussa viisi esittelen käyttämäni tutkimusmetodin. Luvuissa kuusi, seitsemän, kahdeksan ja yhdeksän esittelen varsinaisen *Katson* lehtiudistuksen etenemisen ja siitä tekemäni johtopäätökset muutoksen vaikutuksesta toimittajien ammatti-identiteettiin. Päätösluku kymmenen kokoaa yhteen empiirisiä ja teoreettisia havaintojani.

1.1 Vanha *Katso* ja uusi *Katso*

Pyrin tällä alaluvulla selvittämään, millaisen harppauksen lehtikonseptista toiseen *Katso* teki vuonna 2003. Esittelen *Katson* historiaa siltä osin, kun se selventää minkälainen lehden perusidea on ollut eri vuosikymmeninä. Alunperin *Katso* on perustettu monien ulkomaalaisten tv-lehtien tapaiseksi (ks. esim. www.tvguide.com) viihteelliseksi radio ja tv-tietopaketti.

Uusi Suomi oy perusti *Katso*-lehden vuonna 1960 radiolehdeksi. Vähitellen *Katson* aiheet alkoivat käsitellä yhä enemmän televisiota ja elokuvaa, ja radio väistyi. (Numminen 2003, 154)

1960- ja 1970-luvuilla *Katso* oli moniääninen aikakauslehti, joka tarjosi erityistietoa televisiosta. Se julkaisi hyvin laajasti televisiota, viihdettä, urheilua, elokuvaa, radiota ja suomalaista arkea ja juhlaa koskevia artikkeleita, pikku-uutisia sekä erilaisia ilmoitus- ja kyselypalstoja. Lisäksi lehdessä julkaistiin paljon televisiokritiikkiä. Televisiokritiikin ohella kirjoitettiin suuren yleisön mielipiteistä. Nämä kaksi näkökulmaa televisioon saivat olla lehdessä ristiriidassa keskenään. (Elfving 2004, 126–130)

Katson tutkiskeleva ja kriittinen näkökulma televisioon ei sulkenut pois kehittyvään julkisjournalismiin osallistumista. Julkkisjuttuihinkin pyrittiin löytämään kriittinen näkökulma. *Katsossa* pohdittiin jo 1970-luvulla televisiota kanavana nousta politiikkaan ja sitä, millaista

mainetta televisio luo yksityishenkilöille. *Katsolla* oli erityinen tehtävä vartioida televisiojulkisuutta. (Elfving 2004, 126–130)

Katsossa julkaistiin joka kuukausi lista suosituimmista ja epäsuosituimmista ohjelmista. Äänestyksien ja yleisöpalautteiden pohjalta laaditut suosikkilistat julistivat, että katsojan ja lukijoiden valinnoilla on väliä. *Katso* alkoi järjestää katsojien suosikkiäänestyskisaa Telvistä vuonna 1962, jotta yleisö voisi sanoa mielipiteensä ohjelmista. (Elfving 2004, 126–130)

Vartijan rooli ei estänyt *Katsoa* kirjoittamasta televisiojulkisten yksityiselämästä. *Katso katsellee* -palstalla tiedotettiin ohjelmien lisäksi televisioimittajien perhekuulumisista. Keskiössä oli silti televisioimittajan ammatinkuva. Televisiojulkisten yksityiselämästä kirjoitettiin enemmän naistenlehdissä. (Elfving 2004, 127-131)

1970-luvun puolivälistä asti viikkolehti *Katso* on ollut Kustannusliike Apulehden omistuksessa, joka vuonna 1981 muutti nimensä A-lehdiksi. *Katso* tehtiin Helsingin Herttoniemessä Hitsaajankadulla. *Katson* liitettiin vuonna 1973 radioon erikoistunut *Antenni*-lehti,² joka ostettiin Yhtyneiltä kuvalehdiltä. (Numminen 2003, 154)

Vuonna 1978 *Katson* toimittajia opastettiin ”Tavoitteena ei ole ohjelman puffaaminen, vaan lukijalle pyritään antamaan kiinnostavia tietoja ohjelmantekijöistä, taustasta ja tekotavasta. Myös asiatietoja annettaessa voidaan käyttää viihteen keinoja ja lähestyä asiaa inhimilliseltä kannalta.” (Numminen 2003, 173). Nykyisin *Katsossa* ei enää arvostella ohjelmia vaan pelkästään esitellään niitä.

Vastaava uudistus on tapahtunut myös sanomalehti *Kalevassa*. *Kaleva* ei ”halua pilata lukijoiden katselukokemusta kriitikoiden asiantuntevilla ja näsäviisilla kommentteilla etukäteen,” lehti ilmoittaa syykseen. Ratkaisulla on tv-kriitikko Matti Ripatin mielestä suurta merkitystä journalismille yleensä, ”jonka havaitsemista haittaa vain televisiosivujen vähäinen arvostus oikeiden journalistien parissa.” Ripatti vertaa uudistusta siihen, että jatkossa uutiset tehtäisiin vain tiedotteiden pohjalta. (*Journalisti* 10.6. 2005)

Apulehti on saanut alkunsa 1930-luvulla *Avusta*, joka perustettiin työttömiä auttamaan. Yrityksellä on perheyriksenä konservatiivinen maine laajenemisesta huolimatta. ”Se ei alennu ajoittaisista

vaikeuksista huolimatta hankkimaan taloudellista hyötyä julkaisemalla sensaatio- tai roskalehtiä.” Lehtitalo myi aiemmin säännönmukaisesti eteenpäin lehtikaupoissa mukana tulleet sensaatio- ja pornolehdet. Vielä vuotta ennen *Katson* uudistusta entinen toimitusjohtaja Seppo Laakso vakuutteli, että taloon ei tule sensaatiolehtiä. (Numminen 2003, 96, 194)

Sekä *Antenni* että *Katso* harrastivat 1960- ja 1970-luvuilla *Maanmiehen kalenterin* tapaista kasvattavaa henkeä ja ylhäältä alaspäin suuntautuvaa puhuttelua, vaikka lehdet olivatkin vahvasti viihteellisiä. (Kivikuru 1996, 63).

Mediatutkija Sari Elfving on tutkinut artikkelissaan ”Television valvonnasta juorulehdistöön. *Katson* menneisyys ja muodonmuutos” *Katson* roolin muuttumista 1960-luvulta nykypäivään lähilukemalla 1960- ja 1970-lukujen *Katsoja* ja vertaamalla niitä uudistuneisiin *Katsoihin*. (Elfving 2004, 127).

Lehteä on uudistettu tiuhaan koko sen historian ajan ja päätoimittajat ovat vaihtuneet muutaman vuoden välein. Yleensä muutokset ovat menneet siihen suuntaan, että jutut ovat lyhentyneet.

Oona Tuomi uudisti *Katso* viihteellisempään suuntaan päätoimittajakaudellaan vuonna 1996. Jo 1990-luvulla totuttiin kevyisiin, nuorekkaisiin, vähän juorutyyppeihin, lyhyisiin juttuihin lehden alkupäässä. Osa toimittajista piti muutoksesta, osa ei. Ero nykyiseen on kuitenkin huomattava, sillä aiheet pysyivät televisio- ja elokuvamaailmassa, eivätkä jutut olleet negatiivissävytteisiä. Viimeisin uudistus viihteellisempään suuntaan tehtiin vielä 2000-luvulla viimeisen televisioaiheisen lehden päätoimittajan Markku Veijalaisen aikana.

A-lehtien uusi toimitusjohtaja Vesa Mars aloitti vuonna 2002. Hän halusi kehittää A-lehtiä niin, että ”koko ihmisen kaarelle on lehtiä”. Hän piti *Demiä* hyvänä nuorten lehtenä, mutta ihmetteli sitä, ettei *Demistä* uloskasvaneella lukijalla ole luontevaa seuraavaa lehteä, koska A-lehtien loput lehdet ovat liian vanhoille suunnattuja. (Numminen 2003, 294–295) Tämä motivoi häntä *Katson* uudistukseen.

Vuonna 2003 *Katso* luopui alkuperäisestä aihepiiristään ja muuttui juorulehdeksi. *Katso* on nyt hyvin samanlainen kuin *7 päivää* -lehti, joka puolestaan on kopioitu Aller-konsernin emolehdestä, *Se og Höristä* (www.seoghör.dk). Muutos oli valtaisa, mutta lehti oli jo muuttunut vuosikymmenien

---

² vuonna 1936 perustettu entinen *Radio-kuuntelija*

saatossa viihteellisempään suuntaan. Muutoksen aikaan *Katso* muutti Risto Rytin tielle Kulosaareen.

Katson nimi on kirjoitettu välillä ilman huutomerkkiä ja välillä huutomerkin kanssa.

Aikakauslehdillä on tapana välillä muuttaa nimeä ja uudistaa rakennetta. Huutomerkillinen nimi ei siis suoraan viittaa pelkästään vuoden 2003 muutoksessa syntyneeseen juorulehteen, joten käytän *Katsosta* sen sijaan koko tutkielmani ajan huutomerkitöntä muotoa selkeyden vuoksi.

Sanomalehdistön puolella on sen sijaan vaikea kuvitella, että esimerkiksi *Aamulehti* alkaisi muutaman vuoden välein käyttää nimeä *Aamulehti!* ja välillä *Aamulehti*.

Colin Sparksin (2000) lehdistöluokat selventävät *Katson* asemaa lehtikentällä. Lehdistöluokat ovat vakava, puolivakava, vakava-populaari, sanomalehtitabloidi ja supermarket-tabloidi. Mitä enemmän mennään vakavasta kohti tabloideita, sitä enemmän lehdet ammentavat juttunsa yksityiselämästä, skandaaleista, urheilusta ja viihteestä. Vakavia lehtiä kiinnostaa enemmän julkinen kuin yksityinen elämä. (Sparks 2000, 14–15)

Amerikkalaisia valtakunnallisia supermarket-tabloideja ovat American Media

-lehtikonsernin lehdet *National Enquirer*, *Star*, *Weekly World News*, *Globe*, *National Examiner* ja *Sun*³. Kaikki supermarket-tabloidit eivät ole aikakauslehtiä, vaikka ne ilmestyvätkin kerran viikossa, mutta ainakin osa näistä lehdistä määrittelee itsensä nykyisin aikakauslehdiksi. (Sparks 2000,15)

Amerikkalaisten supermarket-tabloidien sisältö koostuu julkkisjuoruista, human intrest -artikkeleista, lääketieteen uutisista ja neuvontapalstoista. Supermarket-tabloidit kirjoittavat politiikasta vain poliittisten skandaalien yhteydessä. Viikoittain ilmestyvinä lehtinä niitä eivät edes kiinnosta nopeasti kärjistyvät uutiset. Taikauskoon ja selittämättömiin ilmiöihin, kuten ufoihin, liittyvät jutut supermarket-tabloidit ovat hylänneet 1980-luvulla. (Sparks 2000, 15)

Uudistunut *Katso*, *7 päivää* ja *Oho!* sijoittuvat Sparksin luokittelussa juoruileviin supermarket-tabloideihin. Ne poikkeavat amerikkalaisista sisarlehdistään kuitenkin siinä, että suomalaisista supermarket-tabloideista on puuttunut koko ajan yliluonnollisia ilmiöitä käsittelevät artikkelit, kuten Elvis elää -jutut. Suomalaisessa lehdistössä näitä käsiteltiin *Hullu, hullu maailma* -lehdessä

³ www.nationalenquirer.com , www.starmagazinen.com, www.weeklyworldnews.com, www.globemagazinen.com

ja, omakohtaisina kokemuksina, edelleen ilmestyvässä *Tosi elämää* -lehdessä. Näistä lehdistä puolestaan puuttuvat julkkisjutut, joten ne eivät ole tabloideja.

Katson artikkeleista puolet käsittelee nykyisin julkkiksia ja puolet tv-ohjelmia. Tv-oppaan alussa on oma kansi. Lehdessä ei ole ollenkaan pääkirjoitusta. Julkkispuolella on julkkisjuorupalsta, johon lukija voi soittaa juorun ja saada siitä rahaa. Lisäksi on julkkisten haastatteluja, erilaisissa juhlissa haastateltujen julkkisten lyhyitä kommentteja, muoti- ja kauneusjuttuja ja tavallisten ihmisten haastatteluja. Tv-puolella on elokuva-arvioita, tv-ohjelmaesittelyjä ja lyhyitä televisioaiheisia juttuja.

Katso ei mahtunut mukaan Sparksin luokitteluun ennen uudistustaan, koska Sparks on tehnyt luokittelunsa sanomalehdille. *Katso* oli erikoisaikakauslehti, joka kirjoitti televisiosta ja elokuvasta. Hyppäys lehtigenrestä toiseen oli huima. *Katsossa* oli paljon kevyitä juttuja populaarikulttuurista, mutta myös vakavia analyyseja mediakulttuurimme tilasta. *Katsossa* oli ennenkin paljon henkilöhaastatteluja, mutta ne painottuivat näyttelijöihin ja muihin henkilöihin, jotka olivat televisiolehden kannalta relevantteja haastateltavia. Heistä ei oltu ensisijaisesti kiinnostuneita heidän yksityiselämänsä, vaan heidän työnsä takia.

Elfvingin mielestä *Katson* muutoksen myötä Suomen ainut televisioon keskittyvä, moniääninen lehti on menetetty. *Katson* kansanläheisyydellä ja aikalaiskritiikillä on ollut huomattavaa kulttuurista arvoa. Hän arvelee, että televisiolehteä tarvitaan taas viimeistään silloin, kun digi-televisio lyö läpi. (Elfving 2004, 136)

Katson vuoden 2003 lehtiudistus herätti konservatiiviseksi, perhearvoja arvostavaksi lehtitaloksi miellettyssä A-lehtitalossa spontaania keskustelua käytävillä ja ruokalassa. Muidenkin lehtien kuin *Katson* toimittajat pitivät hämmäntävänä sitä, että taloon oli tullut aivan uudentyyppinen lehti. A-lehtien henkeen olivat aina kuuluneet perhelehtimäiset arvot ja kova työnteko työtunteja laskematta, koska taloon oli sitouduttu kuin perheeseen. (ks. Numminen 2003).

1.2. Katsaus uudistuksen uutisointiin

Aloitin tutkielmani tekemisen keräämällä systemaattisesti aineistoa siitä, miten *Katson* uudistus uutisoitiin. Halusin tietää, millaisen kuvan *Katson* ulkopuolella olisi saanut uudistuksesta, koska itse olin uudistuksen aikaan töissä *Katsossa*.

Eriikka Käyhkö kertoi *Katson* lehti uudistuksesta 15.3.2003 *Voimala*-ohjelmassa ”Yhteiskunnallisen elokuvan uusi nousu. Miten siivooja-Eilasta tuli oman elämänsä sankari” -nimisessä jaksossa, jonka aiheena olivat työntekijän oikeudet. Tätä ennen uudistus oli sivuutettu pienillä taloussivujen toteavilla uutisilla.

Käyhkö vahvisti tuolloin, että *Katso* uusii sisältöään ja että siitä lanseerataan lehteä, jossa voi olla juorulehtimäisiä elementtejä tai se voi olla kokonaan *Seitsemän päivää* -lehden tyyppinen. ”Toivoisin, että johtavassa asemassa olevat tekisivät duunarin työtä ja soittais julkisten kotiin ja kysyis kuka on hakannut.” Käyhkölle oli kerrottu, että hän voi jatkaa, mutta että hänen toimenkuvansa muuttuu. ”Näin olennaisessa toimenkuvan muutoksesta pitäis pystyä kieltäytymään, koska se on sama kuin, jos *Voi hyvin* -lehti muutettais *Voi pahoin* -lehdeksi. Vain tämän hetkinen tulos painaa, minusta se kuulostaa huonolta bisnekseltäkin. Ei se voi olla kestävä tie. Mitä jos kaikki nöyristelisi, siitkö se maailma paranisi?” (*Voimala* 15.3.2003)

Katsoja ei varsinkaan ohjelman nimen takia voinut arvata, että ohjelmassa kerrottiin *Katson* uudistuksesta, joten harva asiasta kiinnostunut varmaankaan eksi katsomaan ohjelmaa. Muut mediat eivät juuri lainanneet uutista. Isot uutiset uudistuksesta tulivat vasta kuukausien päästä.

Täysin ainutlaatuinen lehti uudistus sai varsin paljon palstatilaa ainakin seuraamissani sanomalehdissä *Helsingin Sanomissa* ja *Aamulehdessä* sekä toimittajien ammattilehdessä *Journalistissa* ja Suomen Aikakauslehden Toimittajain Liiton (SAL) jäsenlehdessä *Lööpissä* vuoden 2003 kesällä ja syksyllä.

Keräämiäni juttuja on yhteensä 14, joista 3 *Journalistista*, 3 *Lööpissä*, 3 *Aamulehdestä* ja 5 *Helsingin Sanomista*. Olen käynyt läpi kaikki *Journalistin* ja *Lööpin* numerot tuolta ajalta. Lisäksi olen käynyt läpi *Aamulehden* ja *Helsingin Sanomien* sähköisestä arkistosta kaikki jutut, jotka löytyivät *Katso*-lehteen ja lehtimuutokseen viittavilla hakusanoilla⁴.

Ensimmäinen silmiinpistävä piirre jutuissa on, että lähes kaikki niistä, eli yhdeksän juttua, suhtautuvat muutokseen negatiivisesti. Negatiivisimpien juttujen otsikot ovat kuvaavia: “En katso

⁴ Osa jutuista on voinut jäädä huomaamatta, koska *Katso*-sanalla ei voinut hakea juttuja, koska silloin haku löysi kaikki jutut, joissa oli katso-verbi. Kerätyistä jutuista saa kuitenkin suuntaa antavan kuvan siitä, millaisen käsityksen lukijat saivat muutoksesta näiden lehtien avulla.

lisää!“, “Pula-aika ovella?“, “Julkkisjuttu, jota en tekisi“, “Hirveetä kattoo“ ja “Pitkän suhteen loppu“. Ne ovat siis todella kielteisesti uudistukseen suhtautuvia juttuja.

Katso määrittynyt useissa jutuissa huonoksi ja halvaksi. “[*Katso*] myy kuin makkara mökkikaudella!“ (HS 31.8.2003). *Katson* uudistusta pidettiin myös turhana. Ei uskottu, että lehdelle riittää lukijoita. Olihan juorulehtiä jo useita. *Katso* rinnastetaan usein *Seiskaan*. Lisäksi *Katsoa* haukutaan huonoksi ja moraalittomaksi juorulehtenä. “Julkkisiosion joustavuus ei sinänsä olisi vaarallista, seiskakloonistahan tässä vain on kysymys, ellei siinä olisi selvästi luettavissa uuden lehden toimituksellinen moraal“, Outi Nyytjäjä väittää. “*Katso!* ei ole energinen, eikä se ole oikein lehtikään.“ Nyytjäjä kärjistää lopulta. (HS 20.6.03)

Nyytjäjän mielestä *Katso* on *Seiskaa* moraalittomampi, koska *Katson* toimittajat ilkeilivät esimerkiksi Janina Frostellille, kun tämä oli kieltäytynyt yhteistyöstä.

“Lehden julkkisiosion pahin vika ei ole se, että se on julkkisiosio. Sen pahin vika on siinä, että se on auttamattoman tylsä, yllätyksetön ja veltoasti kirjoitettu. Tällaisellakin julkkis- ja juorukonseptilla voi tehdä oivan aviisin, jos on älyä, oivalluskykyä ja ylivertainen kirjoitustaito. Nyt *Katso!*-lehden julkkisiosion ainoaksi virkistykseksi jäävät mainokset. Mutta ne ovatkin ammattiaan kunnioittavien osaajien tekemiä.“ (HS 20.6.03) Tämän selvemmin ei enää voisi kyseenalaistaa *Katson* toimittajien ammattilaisuutta ja ammattitaitoa.

Positiivisesti tai neutraalisti muutokseen suhtautuvista viidestä jutusta kaksi ovat ilmestyneet taloussivuilla, loput positiiviset jutut ovat ilmestyneet ammattilehti *Lööpissä*. Kaikkein kielteisimminkin muutokseen suhtautuvat jutut ovat ilmestyneet televisiosivuilla. Osastoittain jutut jakautuvat seuraavasti: tv-sivuilla oli neljä juttua (kolme kolumnia ja yksi elokuva-arvio, jossa sivuttiin *Katson* muutosta), taloussivuilla kaksi juttua, uutisia oli kolme ja yhden kainalojuttu sekä kolme kolumnia, joista kaksi mediaa kommentoivilla kolumnipaikoilla. Lisäksi on yksi henkilöjuttu. Kaikenlaisia mielipidekirjoituksia on siis paljon, joka selittää osaltaan sen, että negatiivisuus näkyy selvästi.

Juttujen paikat lehdissä selittävät selkeästi niiden sisältöä. Taloussivuilla tarkkaillaan muutosta talouden kannalta, jolloin on helppo nähdä muutoksen positiiviset puolet. Televisiosivujen toimittajat puolestaan näkevät oman asemansa kautta vain negatiiviset puolet. Muutoksen läpikäyneet *Katson* toimittajathan ovat tehneet varsin samanlaista työtä kuin *Aamulehden* ja

Helsingin Sanomien tv-toimittajatkin, mutta eivät tee enää. Uutissivuilla ja henkilöjutussa toimittaja ei voi itse tuoda omaa mielipidettään esille, vaan ainoastaan haastateltavan mielipiteen. Vaikutelma ei siis ole niin negatiivinen. Tavallisten sivujen kolumnistit suhtautuvat muutokseen negatiivisesti.

On ymmärrettävää, että tv-sivujen kolumnistit kammoksuvat muutosta. Se tuli niin lähelle heidän työtään. Yksi syy ylipursuavaan kielteisyyteen voi olla, että he ovat saaneet *Katsosta* vuosien varrella paljon hyödyllistä tietoa ja menettäneet nyt yhden työkalunsa. On myös ymmärrettävää, että *Journalistissa* ammattilehtenä otetaan muutos hyvin henkilökohtaisesti, koska *Journalisti* pitää toimittajien puolia ja tämän muutoksen voi nähdä toimittajien työn uhkana, lisääntyneen kaupallistumisen merkinä ja sen takia pelottavana asiana.

Lööpin jutut ovat hyvin positiivissävyisiä ehkä siksi, että aikakauslehdissä ollaan tottuneempia kaupallisuuteen. Aikakauslehdissä ollaan myös tottuneempia lehtimuutoksiin ja lehtien loppumiseen. Yleensä aikakauslehden loppuminen ei juuri saa palstatilaa lehdissä. Ei varmaan olisi saanut *Katsokaan*, jos se olisi vain loppunut. Mutta koska *Katso* muuttui aivan toiseksi lehdeksi, vanhan *Katson* perään haikailtiin ja uutta kauhisteltiin laajalti.

Erityisen henkilökohtaisesti kirjoittaa Pertti Avola. (*Helsingin Sanomien Sivusilmin*-palstan kolumni "En katso lisää!" 6.6.2003). Hän kertoo avustaneensa *Katso*-lehteä 1980-luvulla. Nyt häntä järkyttää syvästi ja henkilökohtaisesti se, millaiseksi entinen työnantaja on muuttunut. Jutusta käy erittäin selväksi, että hän ei palaisi enää *Katson*. Televisio-osio on kuitenkin Avolan mukaan kiitettävän kattava. Useimmat toimittajat eivät kommentoineet tv-osiota lainkaan.

Mielenkiintoista on, miksi lähes kaikki muutkin lehtijutut, kuin televisiosivuilla olevat jutut, olivat niin kielteisiä ja ennen kaikkea, miksi muissakin lehdissä muutoksesta kirjoitettiin niin henkilökohtaisesta näkökulmasta. Mitä ilmeisimmin sanomalehtien toimittajatkin pelkäävät todella paljon kaupallistumisen lisääntymistä ja heidän työhönsä puuttumista.

Taloussivujen jutuissa muutosta pidetään positiivisena asiana lehdelle. "A-lehdet oli muuttanut asiallisen mutta tylsähkön tv-lehti *Katson* häpeilemättömäksi juorulehdeksi," Anssi Miettinen toteaa *Helsingin Sanomissa* (31.8.2003).

Toisaalta *Katson* muuntautumisyrittäminen voidaan nähdä vakavasti otettavana kilpailuna. "*Katso* ei suinkaan ollut ensimmäinen *Seiskan* haastaja, mutta se oli ensimmäinen, jolla oli rahaa lähteä

kilpailuun,“ Miettinen pohtii. Artikkelin ilmestymisen aikaan oli myös juoruja, että suuret kustantajat, kuten Yhtyneet Kuvalehdet ja Sanoma Magazines, lähtevät *Katso*-lehden perässä juorumarkkinoille. (HS 31.8.2003)

Taloussivujen linjalla taloudellisuutta painottaen jatkaa *Lööpin* uutinen aikakauslehtien ABC-päiviltä “Bisnestä ja puurtamista“. A-lehtien talous- ja hallintojohtaja Ora Lyytikäinen kommentoi *Katson* uudistusta todeten, että *Katso* ei ole enää sama lehti kuin ennen. “Jos lehden sisältö muuttuu oleellisesti, niin kannattaa miettiä jo lehden nimenkin vaihtamista. Tällöin uudistus alkaa olla lähellä uuden lehden perustamisprosessia, sillä samalla tavoin se tarvitsee markkinoille lanseerausta.“ (*Lööppi* 4/2004)

Samaan aikaan kuin melkein kaikki toimittajat ovat kirjoituksissaan henkilökohtaisesti närkästyneitä *Katson* muutoksesta koko toimittajakunnan puolesta, he unohtavat lukijan näkökulman muutokseen. Kukaan ei kirjoita siitä, miltä lukijasta mahtaa tuntua, kun *Katso* on aivan uudenlainen. Sen sijaan kirjoitetaan vain siitä, miltä toimittajasta itsestä tuntuu. Eikä liioin kirjoiteta siitä, mitä niille uusille lukijoille käy, jotka *Katso* tavoittaa. Kokonaan puuttumaan jää siis kaupallistumisen uuden saarekkeen seurausten pohtiminen. Ei kysytä, tyhmenevätkö suomalaiset, eikä viihtyvätkö he nyt paremmin. Miettimisen arvoista on myös, onko todella niin paljon lukijoita, jotka lukivat vain vanhan tyyppistä *Katsoa* eivätkä mitään muuta ja nyt vain uuden tyyppistä *Katsoa* eivätkä muuta, jolloin lehden vaikutukset olisivat hurjia. Todennäköisesti lähes kaikki lukijat lukevat muutakin kuin vain ja ainoastaan julkkislehtiä tai tv-lehtiä.

Mikael Fräntin *Kanavalla*-palstan kolumni “Pitkän suhteen loppu“ on monta vuosikymmentä kattava katkera lukijatilitys. *Katso* tilattiin niin *Ylen* työntekijöille kuin *Helsingin Sanomien* kriitikoillekin. Se oli aiemmin ainoa lehti, joka julkaisi tv-tiedot, ja se makasi kodeissa television päällä. (HS 29.12.03)

Pitkään *Katsoa* lukeneena Fräntille ovat siis tulleet tutuiksi monet *Katson* lehti uudistukset. Hän olisi halunnut tv-lehden vielä säilyvän ja ihmettelee sitä, ettei tv-lehti enää kannata. (HS 29.12.03)

Katson ongelmat tulevat Fräntin kolumnissa erittäin hyvin esille. *Katsoa* lukivat kärjistäen enää *Ylen* työntekijät, kriitikot ja vanheneva lukijakunta, joka oli tilannut *Katson* ajat sitten, eikä ollut keskeyttänyt tilausta.

Katson lehtiudistuksen uutisoinnissa on erikoista myös, millä tavalla julkislehdet nokittelevat toisilleen. “*Oholla* minä pyyhin takapuoleni“, *Katson* muutoksen aikainen toinen päätoimittaja Kristiina Ovaskainen-Metsä haukkuu *Helsingin Sanomissa* kilpailijaansa. *Ohon* päätoimittajan Mikko Sokeron mielestä *Katso* on puolestaan “nukkavieru kopio *Seiskasta*“. (HS 31.8.2003)

Lööppejä gradussaan tutkineen Pasi Kiviojan mukaan kilpailun kovuutta brittiläisissä tabloideissa kuvaa se, että tarpeen tullen tabloidit kaatavat lokaa myös toistensa niskaan. Tällainen kulttuuri puuttuu hänen mukaansa kokonaan suomalaisten iltapäivälehtien keskinäisestä kilpailusta. (Kivioja 2004, 37) Iltapäivälehdet tunnustavat toistensa ammattimaisuuden samaan tapaan kuin vaikkapa kilpapari *Kauppalehti* ja *Talous Sanomatkin*. Aikakauslehtimuotoisilla juorulehdillä on siis vielä kovempi kilpailuasetelma kuin iltapäivälehdillä ja näin ollen ne ottavat kaikki aseet käyttöön, myös kilpailijansa suoran mollaamisen muissa medioissa.

Aikakauslehdillä ylipäänsä on erittäin kova kilpailuasetelma. Juorulehdet myyvät parhaiten, joten ne kilpailevat eniten. (Aamulehti 30.7.2003 “Viihdelehdet käyvät kovaa kisaa julkkiksista, juoruista ja levikistä“)

Viihdelehtien loanheitossa on varmasti kyse myös siitä, että juorulehdet haluavat erottua muista lehdistä ja pyyhkiä kaiken asiallisuuden pois julkisuuskuvastaan. Tässä tapauksessa asiattomuus voi olla laskelmoitua. Kyse on omien havaintojeni mukaan myös siitä, että juorulehtiä toimittavat lehtensä näköiset eli hyvin värikkäät ihmiset, jotka käyttävät toimituksessa vähintään yhtä räähvitöntä kieltä kuin *Helsingin Sanomien* jutussa (HS 31.8.2003 “Pöhinää valtakunnan julkislehdissä“).

Keskinäisestä nokittelusta huolimatta *Lööpissä* ilmestyi juttu siitä, kuinka a-lehteläiset, mukaan lukien katsolaiset, ja *7 päivää* -lehden toimittajat viettivät yhdessä iltaa ja keskustelivat lehdenteosta. “Samaa työtä me teemme,“ yläotsikko julisti. Illanistujaisissa A-lehtitalossa oli keskusteltu julkisuuden henkilöiden käsittelystä lehtijutuissa. Toimittajat olivat viihtyneet niin hyvin yhdessä, että iltaa oli jatkettu baarissa valomerkkiin asti. (“*Seiska* kävi kylässä“ *Lööppi* 4/2003)

Katson toimittajien näkökulma jää myös vähälle huomiolle. Muutoksesta kertovissa jutuissa vain *Journalistissa* ja *Lööpissä* *Katson* toimittajat saavat puheenvuoron. On ymmärrettävää, että toimittajien ammattilehtiä kiinnosti *Katson* toimittajien näkökulma, mutta on valitettavaa, ettei se

kiinnostanut muita. *Journalistin* uutisessa “Julkisuuden hyötysuhteet“, jossa käsitellään *Journalismin* julkisjournalismikeskustelua, annetaan puheenvuoro *Katson* muutoksen läpikäyneelle toimittajalle Eriikka Käyhkölle. (*Journalisti* 5.9.03) Lisäksi *Lööpissä* haastateltiin minua, koska olin *Katsossa* kesätöissä. (“Oppija ja ammattilainen samassa persoonassa“ *Lööppi* 3/2003).

Käyhkö kertoo, miten hänen oikeuksiaan toimittajana poljettiin *Katsossa*, joten hän lähti. Hänen *Katson* juorupuolella ilmestynyt lehtijuttunsa Angela ja Andy McCoysta oli editoitu sellaiseksi, ettei siitä erottanut edes alkuperäisen jutun pääpiirteitä. Ennen kaikkea jutusta oli tehty ilkeä kohteitaan kohtaan. Käyhkö peräänkuuluttaakin journalististen ohjeiden noudattamista myös juorulehdissä.

Minä kerroin *Lööpin* haastattelussa, että en tiennyt uudistuksesta vielä työhaastattelussa ja että sain itse valita melko vapaasti, mistä kirjoitin. Kirjoitin kesän mittaan lähes pelkästään televisioaiheisia juttuja. Lisäksi painotin *Lööpin* haastattelussa toimittajan etiikkaa. Toimittajan pitää voida kieltäytyä jutusta, jos se on hänen oman moraalinsa vastainen. Näin minulle teinkin *Katsossa* pari kertaa. (*Lööppi* 3/2003)

Lisäksi *Katson* toimittajien ääni tuli esille epäsuorasti A-lehdet Oy:n toimitusjohtaja Vesa Marsin haastattelusta *Helsingin Sanomien* jutussa. (31.8.03). Lehti uudistus ei ole ollut hänen mukaansa helppo perinteikkäässä lehtitalossa, mutta hän mietti sitä heti lehtitaloon tulostaan asti. *Katso* valittiin mukaan uudistukseen, koska sillä oli hyvä pohjalevikki ja huono menestys. Olisi ollut kalliimpaa luoda kokonaan uusi lehti. Osa toimittajista lähti heti, osa tuli tilalle *Avusta*. “Jotkut katsovat talossa yhä pitkin nenänvartta juorutoimittajia,“ Mars valittelee loppukesästä 2003 tehdyssä haastattelussa.

On kuitenkin selvää, että *Katson* toimittajat ovat hyvin tietoisia mediassa käydystä keskustelusta *Katson* uudistuksesta – ja ennen kaikkea sen negatiivisesta sävystä. Itse asiassa osa *Helsingin Sanomien Katsoa* koskevista jutuista ripustettiin *Katson* toimituksen ilmoitustaululle. Tämä keskustelu siis varmasti vaikuttaa heidän kuvaansa työstään, *Katsosta* lehtenä ja omasta ammattitaidostaan. Vaikutus voi ulottua jopa heidän työmotivaatioonsa.

Katson uudistuksesta kirjoitetuissa jutuissa ei samaistuttu *Katson* toimittajiin ja kysytty, miltä tuntuu jatkaa työtä, vaikka edes työsopimuksia ei kirjoiteta uudestaan koko lehtikonseptin

muuttuessa. Edes *Journalistissa* ei kirjoitettu siitä, mitä kaikkea toimittajan pitää kestää työsopimuksen nojalla, vaikka lehti muuttuu täysin. Sellaista mahdollisuutta ei esitetty lainkaan, että jotkut sopeutuvat eivätkä tunnista omaa lehteään ja omaa työtään *Katsoa* haukkuvasta uutisoinnista.

2. AIKAKAUSLEHDISTÖN ERITYISPIIRTEET

Esittelen tässä luvussa aikakauslehdistön tunnusomaisia piirteitä. Lähes koko journalismin tutkimus on kirjoitettu uutisjournalismista. Aikakauslehtiä on tutkittu vähän. (ks. Kivikuru 1996). Vaikka olen opiskellut tiedotusoppia pääaineena, en ollut ennen tätä tutkielmaa lukenut ainuttakaan aikakauslehdistöä käsittelevää teoriakirjaa. Kaikki tiedotusopin opintoihin kuuluvat kirjat ovat käsitelleet joko sanomalehtiä tai sähköistä mediaa. Joskus aikakauslehtiin oli viitattu ohimennen. Uskon, että tämä luku auttaa monia lukijoita asettamaan *Katso*-lehden oikeaan paikkaan aikakauslehtikentässä.

2.1 Aikakauslehden määritelmä

“Aikakauslehti on ostajia etsivän mainosteollisuuden maksama viihdepalvelu” – Marshall McLuhan (ks. Kivikuru 1996, i).

Aikakauslehtien liitto määrittelee aikakauslehden seuraavasti:

- ilmestyy säännöllisesti vähintään neljä kertaa kalenterivuodessa
- sisältää numeroa kohden useita artikkeleita tai muuta toimituksellista aineistoa
- on kaikkien tilattavissa tai laajalti saatavissa
- ei pääasiassa sisällä liikealan tiedonantoja, hinnastoja, ilmoituksia eikä mainontaa

(www.aikakauslehdet.fi)

Vuonna 2003 ilmestyi 3546 nämä kriteerit täyttävää aikakauslehteä ja niiden määrä on koko ajan lisääntynyt. (www.aikakauslehdet.fi 2005a). Suomessa ilmestyykin väkilukuun nähden eniten aikakauslehtiä Euroopassa, ja niitä myös luetaan eniten. (Friman & Komi 2005).

Aikakauslehtinä pidetään yleensä yleisöaikakauslehtiä, jotka ovat kaupasta ostettavia lehtiä. Yleisölehtiä ovat yleisaikakauslehdet, naistenlehdet, perhelehdet, lasten- ja nuortenlehdet, miestenlehdet sekä erikois- ja harrastelehdet. Yleisölehdet kattavat kuitenkin vain reilun kolmanneksen kaikista aikakauslehdistä. (Kivikuru 1996, 74)

Aikakauslehdet jakautuvat Aikakauslehtien Liiton mukaan neljään ryhmään:

1) Yleisölehdet 37 %

2) Ammatti- ja järjestölehdet 39 %

3) Asiakas- ja yrityslehdet 21 %

1) Mielipidelehdet 3 %

(ks. Kivikuru 1996, 74)

Ammatti- ja järjestölehdet ovat erilaisten järjestöjen ja ammattiliittojen jäsenlehtiä. Asiakas- ja yrityslehdet puolestaan edellyttävät jonkun kauppaketjun tai vastaavan jäsenyyttä, kuten esimerkiksi *Pirkka*-lehti. Mielipidelehdet käsittelevät yhteiskuntaa, kulttuuria, politiikkaa tai uskontoa ja kertovat siitä johonkin näkökulmaan sitoutuen, eivätkä neutraalisti. Tässä gradussani keskityn pelkästään yleisölehtiin puhuessani aikakauslehdistä.

Yleisöaikakauslehdistö on koko hajanaisen aikakauslehtikentän lippulaiva samalla tavalla kuin uutistuotanto on koko joukkoviestinnän tunnus, vaikka se ei nykyisin kata kuin vaivaiset 5–10 prosenttia koko joukkoviestintätuotannon sisällöstä. (Kivikuru 1996, 5).

’Aikakauslehti’ sanana tuo heti mieleen jonkun tietyn aikakauden lehden. Aikakauslehti kertoo tarkasti ajasta ja nimenomaan jonkun tietyn kauden ajasta. “Aikakauslehti on paras media, jos haluaa tutkia ajan henkeä“, saksalais-amerikkalainen tutkija Leo Lowenthal onkin sanonut. (ks. Kivikuru 1996, 1).

Katso-lehti kuvasti hyvin aikaansa, kun se 1960-luvulla alkoi kirjoittaa televisiosta ja elokuvatähdistä. Televisio-ohjelmatietoja ei ollut missään muussa lehdessä. Nyt ne löytyvät jokaisesta ilmaisjakeleestakin. Kaikki naistenlehdet kirjoittavat tv- ja elokuvatähdistä iltapäivälehtien lisäksi. Televisio tuottaa julkkiksia, joten *Katson* muuttumisen tv-lehdestä juorulehdeksi voidaan nähdä luontevana ajan seuraamisena.

Mediatutkija Juha Herkman väittää, että 1960- ja 1970-luvuilla koettiin televisiota koskevan kirjoittelun ensimmäinen tuleminen, koska televisio alkoi yleistyä suomalaisissa kodeissa. 1990-luvulla nähtiin televisiokirjoittelun toinen tuleminen, koska kaupalliset kanavat Nelonen ja MTV3 aloittivat tiiviin kaksisuuntaisen vuorovaikutuksen iltapäivälehtien kanssa. Televisioaiheet päätyivät televisiosivujen lisäksi uutis-, talous-, ja viihdesivuille. Vuosina 1996–2001 televisiota käsittelevien lehtijuttujen ja kuvien määrä kaksinkertaistui suomalaisissa iltapäivälehdissä. (Herkman 2005, 254) Tämä on varmasti osaltaan syönyt *Katson* levikkiä.

2.2 Aikakauslehtien arvostus

Aikakauslehtiä ei juuri arvosteta. Monet suomalaiset tuntuvat ajattelevan, että aikakauslehdet ovat joukkoviestintämme heikoin lenkki ja sen lisäksi vielä pinnallisia. (Kivikuru 1996, i)

Arvostuksen puutteesta ja pinnallisuudesta kertoo myös Tanskan viestintäpoliittisen komitean tutkimus. Sen mukaan aikakauslehdellä ei ole mediamaisemassa muuta tehtävää kuin viihdyttäjän tai "elämäntapajournalismin" edistäjän tehtävä. Aikakauslehdistö asettui demokratian edistäjien kakkoskenttään muun muassa ilmaisjakelulehtien kanssa. (ks. Kivikuru 1996, 2)

Lowenthal jatkaa silti sinnikkäästi aikakauslehtien ylistystä. Hänen mukaansa aikakauslehden tulisi paljastaa kevyen ajanvietteen ja vakavan asian keinoin salattuja prosesseja ja yhteyksiä. Aikakauslehti luo hänen mukaansa perusturvallisuutta. Turvallisuus syntyy tuttuudesta ja toistosta. Monimutkaisetkin asiat tehdään läheisiksi ja rohkaiseviksi. (Kivikuru 1996, 3)

Aikakauslehdet eivät käsittele niin paljon yhteiskunnallisia asioita kuin sanomalehdet, mistä johtuu niiden saama pinnallisuuden leima ja arvostuksen puute. Aikakauslehtien toimittajat voivat ymmärtää kuitenkin asioihin vaikuttamisen konkreettisemmin kuin sanomalehtitoimittajat. Lukijalle tuleva pieni hyöty on tärkeä.

"Lehdistön poliittinen merkitys on vähentynyt, mutta aikakauslehtien vaikutus kulutus- ja elämäntapavalintoihin on koko ajan kasvanut. Mikään yksittäinen artikkeli ei saa enää ihmisiä äänestyskoppeihin, mutta isossa lehdessä julkaistu viinisuositus voi tyhjentää Alkon hyllyt," Elina Grundström toteaa haastateltuaan aikakauslehtitoimittajia. (Grundström 2003, 8)

On hyvä, että toimittaja voi kokea ammatinsa mielekkääksi, mikäli hän kokee pystyvänsä parantamaan lukijan arkea pienillä asioilla. En kuitenkaan usko, että tämä on koko totuus aikakauslehtien yhteiskunnallisesta merkityksestä. Jos esimerkiksi *Suomen Kuvalehden* yhteiskunnallisen vaikuttamisen tiivistää ruokapalstan piristävään vaikutukseen, pieleen menee. Mutta pieleen menee naistenlehtien ja elämäntapalehtienkin osalta. Esimerkiksi henkilöhaastattelut voivat saada lukijan ymmärtämään pysyvästi omaa elämäänsä paremmin. Tämä ei ole pelkkää ohimenevää piristystä. Lisäksi useimmat aikakauslehdet käsittelevät yhteiskunnallisia asioita, vaikkakin vähemmän kuin sanomalehdet.

2.3 Aikakauslehti markkinoilla

Aikakauslehtien kytkentä markkinoihin on ollut perinteisesti läheisempi kuin sanomalehdillä ja televisiolla. Tämän takia aikakauslehdet tekevät paljon lukijatutkimuksia ja kehittävät ahkerasti konseptiaan. Päätoimittajat vaihtuvat usein konseptin vaihdon yhteydessä. Lehden taloudellisesta menestymisestä tehdään johtopäätöksiä hyvin nopeasti. Menestyviin lehtiin satsataan lisää ja heikosti menestyviä lopetetaan. Uusia lehtiä perustetaan kuolevien tilalle ahkerasti.

(www.aikakauslehdet.fi 2005b).

Toimittajat osallistuvat mielellään uusien lehtien kehittelyyn. Aikakauslehtitutkija Maija Töyry sanoo kuitenkin, että pelkästä tekemisen ilosta syntynyt lehti kuolee yleensä ennen neljättä numeroa. Vain taloudellisista syistä syntyneet lehdet elävät noin kolme vuotta, ellei toimituksellinen sisältö riitä. Keskeistä on yhdistää kaupallisuus ja journalismi. (Töyry 2003, 34)

Aikakauslehtiä perustetaan ja niitä kuolee kaiken aikaa ilman sen suurempaa kohua. Se kuuluu niiden luonteeseen. Sanomalehtiä ei juuri perusteta lisää. Nykyiset sinnittelevät pystyssä, ja jos yksikin niistä kuolee, se uutisoidaan laajalti. Koko 1990-luvulla perustettiin vain yksi valtakunnallinen sanomalehti *Taloussanomati*. Maakuntalehtien määrä ei ole lisääntynyt sitten 1930-luvun. Sanomalehtiä, lähinnä levikkialueensa kakkoslehtiä, on kuollut paljon aikaisempina vuosikymmeninä, muttei niinkään enää viime vuosikymmeninä. Sanomalahdet pysyvät useimmiten pitkään samanlaisina. (Tommila & Salokangas 1998, 283)

Aikakauslehtiliiton tilaston mukaan uusia aikakauslehtiä perustettiin vuodesta 2001 maaliskuuhun 2005 ulottuvalla ajanjaksolla 97 kappaletta. Näistä kuoli samana aikana 27 kappaletta. Kuolleissa lehdissä eivät ole mukana ne lehdet, jotka on perustettu ennen vuotta 2001, mutta jotka ovat kuolleet tarkkailuajankohtana. Uusiin lehtiin ei ole laskettu mukaan esimerkiksi *Katsoa*, vaikka se muuttui täysin. *Julkkis*-lehtikin on listattu vain yhtenä uutena lehtenä, vaikka se muuttui *Insideksi* ennen loppumistaan. Tilastossa huomioon otetut uudet lehdet ovat siis kokonaan tyhjästä perustettuja lehtiä. Tarkkailuajanjaksona lehtien määrä on kasvanut. (www.aikakauslehdet.fi 2005b)

Aiemmin sanomalehtien ja aikakauslehtien toimittaja ja markkinointijohtaja olivat sama henkilö, sittemmin ammatit eriytyivät. (ks. Avun tilanteesta Numminen 2003).

Sanomalehden toimittajien ei ole tarvinnut ammattien eriytymisen jälkeen ajatella myyntiä, koska ilmoitusmyynti on hoidettu erikseen. Eri osastojen ei tarvinnut edes olla kiinnostuneita toistensa työstä. Esimerkiksi *Ilta-Sanomien* levikkipäällikkö Björn Mattsonin mielestä *Ilta-Sanomien* markkinaosuudet eivät olisi nykyisellä tasolla, jos toimitus kuuntelisi markkinaosastoa yhtä vähän kuin kymmenen vuotta sitten. Mattsonin mukaan keskustelu markkinaosaston ja toimituksen välillä oli tuolloin vielä varsin yksipuolista. (Kivioja 2004, 111)

Laman myötä Suomessa levikit putosivat ja ajattelu muuttui lähemmäksi aikakausimaista kaupallista ajattelua. (www.levikintarkastus.fi 2005b, ks. lehtien yrityskulttuurin muutoksesta Uotila 1999)

Aikakauslehdissä kilpailu on kuitenkin aina ollut kovempaa ja markkinalähtoisempää kuin sanomalehdissä, koska aikakauslehdet saavat suurimman osan tuloistaan suoraan lukijoilta joko irtomyyntikaupasta tai tilauksina. Varsinkin levikkialueensa isoimmat sanomalehdet ovat enemmän riippuvaisia mainosmarkkinoista kuin aikakauslehdet, vaikka sanomalehtien tulorakenne muuttuukin hitaasti kohti yleisöriippuvuutta. Aikakauslehtien kovaan kilpailutilanteeseen vaikuttaa myös se, että niitä ostetaan paljon irtomyyntinä kaupoista ja kioskeilta. Sanomalehdillä on Suomessa vahva kotiinkannon perinne. Aikakauslehdissä onkin näyttäviä ja kärjistäviä otsikoita, jatkuvia erityistarjouksia ja lisälahjoja. Sanomalehdet yrittävät pitää lukijat tyytyväisinä pitkällä tähtäimellä lehden linjalla. (Kunelius 1998, 73)

3. VIIHTEELLISTYMINEN

Tarkastelen tässä luvussa lehdistön viihteellistymistä ja siihen kytköksissä olevaa kaupallistumista. Tarkasteluni pääpaino on viime vuosikymmenien muutoksissa, jotka ovat ohjanneet lehdistöä yhä viihteellisempään ja sensaatiohakuiseen suuntaan.

Alun perin tabloid-sana merkitsi lääkepilleriä. Se johdettiin sanoista 'tablet' ja 'alkaloid'. 1900-luvun ensimmäisinä vuosina sitä alettiin käyttää ilmaisemaan jonkun asian tiiviyyttä. Lehtikieleen sana 'tabloid' tuli ilman nykyisiä keltaisen journalismin sivumerkityksiään. (ks. Kivioja 2004, 24)

Tabloidi tarkoittaa pienikokoista sanomalehteä, jonka yleisimmät mitat ovat Suomessa 280 x 400 millimetriä⁵. Tämän kokoisia lehtiä ovat esimerkiksi *Iltä-Sanomat* ja *Kauppalehti*.

Tarkoitan tässä työssä tabloidilla kuitenkin sensaatioisisältöistä lehteä, joka voi olla myös aikakauslehtimuotoinen. Viihteellistymistä on yleensä tutkittu tabloidisaation näkökulmasta. Tabloidisaatiolla tarkoitetaan yleensä urheilun, skandaalien ja populaariviihteen kasvavaa palstatilaa 'tärkeiden aiheiden' kuten politiikan ja talouden kustannuksella. (ks. tabloidisaatiosta Winston 2002). Itse keskityn tästä poiketen aikakauslehtiin ja niiden viihteellistymiseen, sensaatiohakuisuuteen ja kaupallisuuteen.

3.1 Suomen sensaatioaikakauslehtien historia

Suomessa oli 1950-luvulle asti paljon asioita, mistä ei voinut kirjoittaa lehteen. Toimittajat lähestyivät haastateltaviaan kunnioittavasti. Vuosikymmenen puolivälissä asia muuttui ja markkinoille tulivat ensimmäiset itseään skandaalilehdiksi kutsuneet lehdet. Tällaisia olivat *Totuuden Torvi* (1954–1955), *Minä ulvon* (1955), *Skandaali* (1955), *Sensaatio* (1955), *Suorat sanat* (1955), *Totuuden Sanomat* (1955) ja *Maailman kulmilta* (1955–1958). (Suomen lehdistön historia 1991, 149–150)

1950-luvun sensaatiolehdet paljastivat yhteiskunnallisia vääryyksiä, joita valtaapitävät olivat aiheuttaneet. Itse ne kuvailivat tehtävänsä ilmaisuilla: "armoton ruoska", "omantunnon ääni" ja "mätäpaiseiden puhdistaja" (Suomen lehdistön historia 1991, 150)

Sensaatiolehtien lisäksi ensimmäiset puhtaasti viihteelliset aikakauslehdet perustettiin 1950-luvulla. Näissä lehdissä ei kuitenkaan julkaistu skandaaleja. *Kodin lukemisto*, *Me*, *Tähti* ja *Katso* olivat koko perheen kilttejä lukemistoja. Lehdissä julkaistiin käänösnovelleja, kasvatusohjeita, kauneudenhoitovinkkejä, julkkishaastatteluja ja ruokareseptejä. *Katso* ei ole sama kuin nykyinen kaimansa, vaan se lopetettiin neljän numeron jälkeen. (Suomen lehdistön historia 1991, 143–145)

Skandaalilehtien kehitys jatkui ja viimeinenkin yksityisyyden kunnioitus hävisi, kun Urpo Lahtinen perusti vuonna 1959 *Hymyn*. Lehti osui hyvään markkinarakoon, sillä sen syntyessä sadattuhannet ihmiset muuttivat kaupunkeihin ja vanha moraalitila oli murrosvaiheessa, joten sensaatiot kiinnostivat kansaa. *Hymy* ryhtyi unohdetun, ei-menestyvän kansanosan äänitorveksi yhteiskunnallisen muutoksen keskellä. (www.hymy.fi, Suomen lehdistön historia 1991, 151–152)

Hymy sai vaikutteita sekä amerikkalaisesta 'sonnantongintajournalismista' että brittitabloideista. Aikakauslehtiä tutkineen Kivikurun mukaan ulkomaalaisista vaikutteista huolimatta *Hymy* oli varsin puhtaasti suomalainen ilmiö, aikakauslehtityyppinä ehkä puhtaammin kotimainen kuin mikään muu. Yleensä suomalaisilla aikakauslehdillä on selkeät ulkomaalaisvaikutteiset konseptit. *Hymyn* konsepti oli varsin vakiintumaton. Se oli yleisaikakauslehden ja iltapäivälehden yhdistelmä. Lehti hyötyi suosionsa huipulla siitä, että suomalainen iltapäivälehdistö oli vielä varsin vaisua. *Hymyn*, kuten muidenkin sensaatiolehtien, ongelma on Kivikurun mukaan konseptin lukkiutuminen jo varhain uutisformaatin tapaan, jolloin aikakauslehdelle tyypillinen yhteiskunnallisten tuulien haistelu ja muutoksen ketteryys kärsivät. (Kivikuru 1996, 61–62)

Ensimmäiset uudenlaiset kohujutut tulivat *Hymyyn* vuonna 1966. Vuosien saatossa Jörn Donner poseerasi mustan alaikäisen tytön kanssa alasti ja tavallinen äiti kertoi seksuaalisuudestaan. *Hymyssä* oli samaa moralisointia ja yhteiskunnan mätäpaiseiden etsimistä kuin aiemmissa skandaalilehdissä. Vuonna 1975 voimaan tullut yksityisyyden laki saikin lempinimen "Lex Hymy", koska *Hymyn* kirjoittelut oli saatava kuriin. (www.hymy.fi, Suomen lehdistön historia 1991, 151–152, 179)

Hymyn keskilevikki oli 1970-luvun vaihteessa lähes puoli miljoonaa. *Hymyn* jättimenestyksen seurauksena useat muut aikakauslehdet muuttuivat enemmän tai vähemmän *Hymyn* kopioiksi. *Hymyn* levikki kääntyi kuitenkin laskuun 1970-luvun puolivälissä yksityisyydensuojalain myötä. (www.hymy.fi, Suomen lehdistön historia 1991, 179)

---

⁵ Toisen sanomalehtikoon, broadsheetin, tavallisimmat mitat Suomessa ovat 400 x 560

Urpo Lahtinen hankki Lehtimiehiin toisenkin sensaatiolehden, *Nyrkkipostin*, vuonna 1970. *Nyrkkipostinkin* levikki kärsi yksityisyydensuojalaista, koska *Hymyn* tapaan siinäkin ilmestyi pornografisia kuvia ja kaiken kattavia paljastuksia. (Suomen lehdistön historia 1991, 179–180)

Nyrkkiposti muutti nimensä *Nykypostiksi*, siisti linjaansa ja kasvatti levikkiään 1980-luvulle asti, kunnes levikki taas laski. Lehti sinnitteli markkinoilla syksyyn 2004 asti, jolloin se sulautettiin uudistuneeseen *Seuraan*. (www.kuvalehdet.fi 2004, Suomen lehdistön historia 1991, 179–180)

Mielenkiintoista *Nykypostin* ja *Seuran* sulautumisessa on se, että vastikään keskusteltiin siitä, onko *Seura* kellastunut, koska se julkaisi skuupin Matti Vanhasen ja Tanja Karpelan hotelliyöstä. Mahdollisella viihteellistymisen lisääntymisellä voi olla juurensa vuoden takaisessa lehti uudistuksessa.

1970-luvulla juorulehdistössä kilpaili myös yksi naistenlehti *Jaana*. Se yritti mahduttaa yhteen kartanoromantiikkaa ja räväkkää uutisainesta. *Jaana* sai vuosikymmenen edetessä ykkösjuorulehden imagon. (Kivikuru 1996, 72)

Tanskalainen Aller Julkaisut perusti keskelle lamaa, vuonna 1992, *7 päivää* -lehden. *7 päivää* on hyvin samantyylinen lehti kuin Allerin Tanskassa ilmestyvä *Se & Hør* ja muut sen pohjoismaiset sisarlehdet. (www.aller.fi 2006)

Carl Allers Etablissement on kaikissa pohjoismaissa toimiva 130-vuotias lehtikustannusyriety, jonka Allerin perhe edelleen omistaa. Kaikkien Allerin lehtien yhteenlaskettu levikki on reilut neljä miljoonaa ja lehdillä on lukijoita yli 15 miljoonaa joka viikko. (www.aller.fi 2006)

Allerin ominta osaamista ovat viihde- ja tv-lehdet. Lisäksi Aller kustantaa suurilevikkisimpiä perhelehtiä pohjoismaissa. Allerin erikoislehtiä ovat naistenlehdet, sisustuslehdet, antiikki-, ja harrastelehdet. Allerin naistenlehdet ovat yllättävän monipuolisia ja yllättävän vähän viihteellisiä. Esimerkiksi ruotsalaisessa *Feminassa* on useita sivuja kirjallisuusaiheisia juttuja, joita saa suomalaisista naistenlehdistä hakea. (www.aller.fi 2006, www.femina.se)

Seiska toi Suomeen saksitun taiton. *Seiskan* jutut ovat paljon lyhyempiä kuin perinteisen juorulehden *Hymyn*. Koska jutut ovat lyhyitä, niitä on paljon. *Seiskassa* eikä sitä seuraavissa

vastaavissa lehdissä ole sosiaalista paatosta, niin kuin sitä vanhemmissa sensaatiolehdissä. *Seiska* keskittyykin paljon voimakkaammin julkisuuden henkilöihin kuin Suomessa oli aiemmin totuttu. (Numminen, 2003, 306)

Kivikurun mukaan *Seiska* ja sitä seuranneet juorulehdet ovat 'lyhytlehtiä'. Ne tarjoavat runsaudentunnetta: sivuja ei ole enempää kuin tavallisessa aikakauslehdessä, mutta runsaudentunne syntyy siitä, että jutut ovat äärimmäisen lyhyitä. Viimeiset 150 vuotta Suomen aikakauslehdistö on perustanut suosionsa 'lukevan ihmisen' imagoon: suomalaiset lukevat mielellään. 'Lyhytlehdistö' lainaa perusolettamuksensa yleisön luonteesta mainoksilta ja televisiolta. (Kivikuru 1996, 73)

Kivioja huomasi iltapäivälehtiä tutkiessaan, että iltapäivälehtiä luettiin Suomessa eniten lama-aikana. (Kivioja 2004, 50). Myös *Seiskan* menestystä on voinut vauhdittaa yhteiskunnallinen ankeus, jonka vallitessa ei ole kaivattu vakavia aiheita. Hyvinä aikoina ne, joilla menee huonosti, lukevat juoruja eniten, A-lehtien historioitsija Juha Numminen puolestaan väittää. (Numminen 2003, 270).

7 päivää -lehti on kasvattanut levikkiään joka vuosi. *Seiskaa* lukee joka viikko 955 000 suomalaista (www.levikintarkastus.fi 2005d) ja sen levikki on 263 117 kappaletta. (www.levikintarkastus.fi 2005a).

Suomessa Aller on kasvattanut tuoteperhettä *Seiskan* ympärille. Vuonna 2002 perustettiin rauhallisemmin taitettu julkkislehti *Oho!* ja vuonna 2005 julkkis-glamourista kirjoittava *C.C.* *Oholla* oli heti aloitusvuotenaan yli 50 000 numeron levikki. (www.levikintarkastus.fi 2003)

Seiskan monopoliasemaa julkkismarkkinoilla on yrittänyt vuonna 2002 haastaa Joni Soila lehdellään *Julkkis*, joka muuttui muutaman kuukauden päästä *Insideksi*. *Inside* pysyi pystyssä puolitoista vuotta. Epäonnistuttuaan omissa lehdissään, Soila aloitti *Katson* uutena päätoimittajan huhtikuussa 2005. (*Ylioppilaslehti* 7/2005)

Muitakin yrityksiä haastaa *Seiska* on ollut, kuten kuopiolainen *Se*-lehti, joka kuitenkin lopetettiin taloudellisten vaikeuksien takia 14 vuoden julkaisemisen jälkeen. (*Journalisti* 5/2003).

Ensimmäinen *Seiskan* haastaja, joka on todella kasvattanut levikkiään, on A-lehtien uudistunut *Katso*. Haastajan löytyminen juuri A-lehdistä on ristiriitaista. "Seppo Laakso pystyy noudattamaan

A-lehdet oy:n toiminnassa – tietenkin omistajan kanssa yhteistuumin – kunniallista julkaisumoraalia ja -etiikkaa. Se näkyy muun muassa lehtivalikoimassa, josta puuttuvat sensaatio- ja pornolehdet huolimatta niiden houkuttelevasta kannattavuudesta. Seppo Laakso on perheen mies.“ A-lehtien historiikin kirjoittaja Juha Numminen kuvailee toimitusjohtaja Seppo Laaksoa vuonna 2002, vuotta ennen uudistusta. Vastaavasta julkaisupolitiikasta puhutaan koko A-lehtien historiikissa. (Numminen 2003, 96, 140, 153, 154, 194)

Katso oli vuosina 2001–2004 lukijamääräänsä eniten kasvattanut aikakauslehti. Tänä aikana se kasvatti lukijamääräänsä 49 prosenttia. Lukijamäärä oli vuonna 2004 kasvun jälkeen 358 000. Tämä selittyy selkeästi siirtymisellä julkkisviihteen puolelle. Uudistusta edeltäneenä vuotena *Katson* lukijamäärä oli 224 000 ja sen levikki oli vain 63 500. *Katson* levikki oli laskenut sitä ennen tasaisesti ja pitkään. (www.aikakauslehdet.fi 2005c)

Viihdelehtiä *Katsoa*, *Ohoa* tai *7 Päivää* -lehteä lukee kolmannes suomalaisista. 12–29-vuotiasta niitä lukee 43 prosenttia. (www.levikintarkastus.fi 2004).

Kilpailijaleirissä on laskettu, että reilut 130 kertaa ilmestynyt uusi *Katso* on myyty ilman alennuksia vain kymmenisen kertaa. (*Markkinointi & Mainonta* 17.3.05).

Tämä kertoo kilpailijoiden katkeruuden lisäksi jotakin totuudestakin, sillä *Katso*-lehti teki tappiota uudistusvuotenaan isosta levikin kasvusta huolimatta, koska sen mainostukseen panostettiin niin paljon. (*Mainonta & Markkinointi* 20.12.2005). Tanskalainen Aller Julkaisut osti *Katson* 20.12.2005 kahden ja puolen vuoden juorujan jälkeen, koska *Katso* ei onnistunut kääntymään voitolliseksi lehdeksi niin nopeasti kuin A-lehdissä oli odotettu, eikä lehti sopinut A-lehtien imagoon. (AL 21.12.2005). Vesa Mars erosi tehtävistään pian *Katson* myynnin jälkeen. (HS 25.1.2005).

Yksi *Katson* toimittaja uskoi *Katson* tekevän vuosi uudistuksen jälkeen edelleen tappiota, vaikka muut toimittajat uskoivat juorulehden taloudelliseen menestykseen.

T: Alunperinkin, kun tästä muutoksesta puhuttiin, niin se oli surullista, koska se oli yhden lehden kuolema. Vanha tv-lehti. Kuka tässä on voittaja, niin sitä on hirveen vaikea edes nähdä, koska se ei tule olemaan taloudellisestikaan kovin omillaan vielä pitkään aikaan, se on raskas taloudellisesti vetää tuo lehti tänä päivänä. Sen kulut on varmaan moninmoninmoninkertaistuneet verrattuna vanhaan Katsoon. Ja se paljonko se tuottaa, niin mä en nää siinä voittajaa. En myöskään tai siis suurin häviöjä on varmasti tiedonvälitys tai journalismi. Musta on hassua ajatella, että ne 100 000 tilaajaa, jotka se sai vuodenvaihteessa, jos on satatuhatta kärpystä, voiko ne olla väärässä, mun mielestä voi. Mä en

nää sinänsä arvoa tämmösille lehdille. Kuka tästä hyötyy? Ehkä joku lukija, jota kiinnostaa toiset ihmiset ja niiden asiat. A-lehdet ei ole tässä voittaja. Tai no tietenkin uudet juorutoimittajat. Tyytyväisiä, kun on uusi työpaikka. Tässä on tehty iso muutos vain ja ainoastaan rahan takia. Hinta oli yhtäläillä kova. Siitä ei kukaan välittänyt. Ei kiinnostanut se hinta siitä.

Nyt kun iso lehtitalo on yrittänyt tulla juorumarkkinoille ja epäonnistunut, niin tuskin kukaan uskaltaa enää vuosiin uhata Allerin monopolia Suomessa.

Katso on muuttunut vuoden 2003 jälkeenkin paljon, mutta pysynyt valitsemassaan juorugenressä. Erityisen paljon huomiota mediassa ovat saaneet *Katson* päätoimittajamuutokset, joita on mahtunut kahteen vuoteen varsin monta. Kolme päätoimittajaa on perä perää väistynyt *Katson* vetovastuusta. Varsinkin Joni Soilan nimittämisestä ja erottamisesta uutisoitiin laajasti, koska *Katson* toimitus ei voinut heti hyväksyä uutta päätoimittajaansa. Lisäksi *Katso* alkoi kesällä 2005 ilmestyä kahdesti viikossa, mutta nykyisin se ilmestyy jälleen enää kerran viikossa. (*Ylioppilaslehti* 7/2005)

3.2 Miksi viihhteellistytään?

Pohdin suomalaisia tabloideja käsittelevässä kappaleessa, miksi *Hymy* ja sen seuraajat tulivat 1970-luvulla markkinoille, ja miksi niin sanotut toisen aallon juorulehdet, kuten *7 päivää*, *Oho!* ja *Katso*, seurasivat 20–30 vuotta myöhemmin. Nämä lehdet voi kytkeä suomalaisen yhteiskunnan muutoksiin: *Hymy* Suomen kaupungistumiseen ja 'lyhytlehdet' lamaan. Mutta mistä viihhteellistyminen ylipäänsä johtuu?

McManuksen mielestä viihde kiinnostaa yleisöä enemmän kuin asioihin perehtyminen. Tähän hän luettelee kolme syytä:

- 1) Syvällistä tietoa sisältävä artikkeli vetoaa vain pieneen osayleisöön, viihde isompaan joukkoon ihmisiä. Vaikka uutiset tehdään massoille, uutisia lukevat ihmiset, jotka ovat kiinnostuneita itseään ja lähiympäristöään koskevista asioista.
- 2) Asialliset artikkelit käsittelevät useammin asioita ja ilmiöitä kuin konkreettisia tapahtumia. Yhteiskunnan toiminnan tunteminen edellyttää käsitteiden hallintaa. Käsitteitä on vaikea visualisoida.
- 3) Faktatieto vaatii lukijalta enemmän huomiota kuin viihdesisältö. (1994, 117–118)

Lukijat kaipaavat Nummisenkin mielestä helppoutta: "Julkkislehdet houkuttelevat lyhytjänteisiä lukijoita ja päästävät heidät helpolla. Niitä katsellessa ei tarvitse ajatella eikä syventyä mihinkään,

ei tietää taustoja, ei ottaa kantaa laajempiin asiakokonaisuuksiin eikä ymmärtää syy-yhteyksiä. Ne kertovat yhteiskunnasta vain olemassaolollaan.“ (Numminen 2003, 306–307)

Aikakauslehtikoulutusta suunnitteleva toimittaja ja kouluttaja Maija Töyry uskoo *7 päivää* -lehden tulleen markkinoille yksinkertaisesti, koska se oli mahdollista. “Teknisesti on aiempaa helpompi tuottaa sälää. Sivujen taitto on nykyisin viimeiseen asti toimituksen käsissä. Tämä rohkaisee kokeilemaan kaikenlaista silpun tekemistä. Toimituksessa tiedetään, että mitä kiireisempi ja selailevampi lukija on sitä useampia ’sisääntulokohtia’ hän joka aukeamalle tarvitsee.“ (ks. Komi 2005b, 39)

Yleensä ajatellaan, että viihteellistyminen johtuu siitä, että ihmiset eivät jaksakaan lukea pitkiä juttuja, mutta journalismin tutkija Heikki Heikkilä uskoo, että aloite viihteellistymiseen tulee kustantajalta. Ihmiset eivät ole Heikkilän mukaa muuttuneet niin paljon, vaan kustantajat ja raha sanelevat entistä selvemmin lehtien sisällön. (*Aamulehti* 30.7.2003)

Markkinointisemiootikko Vaula Norrena selittää viihdemedian suosiota yhteiskuntamme arvojärjestelmän murroksella. Suomi on kansainvälistynyt ja liittynyt EU:hun, eikä meillä ole enää selkeää “sauna, sisu ja rehellisyys“-arvoperustaa tai sitä pidetään vanhanaikaisena. (ks. Komi 2005a, 27)

Norrena kuvailee juorulehtien lukijoita ’hypersosiaalisiksi’. He elävät kaupunkikulttuureissa ja kuluttavat sensaatiolehtien lisäksi pikauutisia, juoruja, draamaa, *City*-lehteä, tosi-televisio-ohjelmia, talk show -ohjelmia, musiikkiradioita ja nuoria televisiokanavia, kuten Nelosta ja SubTV:tä. ’Hypersosiaaliset’ ovat narsisteja ja tekevät mahdollisimman montaa asiaa samaan aikaan sekä yrittävät kokea mahdollisimman paljon. ’Hypersosiaalinen’ ei ole juurikaan kotona. Hän viipaloi aikansa pieniin siivuihin. (ks. Komi 2005a, 24–26)

7 päivää -lehden toimittaja Seppo Metson mukaan juorulehdet ovat hyvin konservatiivisia. Jos ne eivät olisi niin konservatiivisia, niillä ei olisi niin paljoa päiviteltävää. Esimerkiksi kun juorulehti puhuu aviollisesta uskottomuudesta, sitä päivitellään isoon ääneen, vaikka suomalaiset keskimäärin näkevät pettämistilanteissa muitakin vaihtoehtoja kuin totaalisen tuomitsevuuden, josta seuraa päivänselvästi ero. (Metso 2005)

Ehkä 1990-luvun lama, EU:hun liittyminen, työolojen huonontuminen ja globalisaatio eivät osuneet sattumalta samaan aikaan kuin juorulehdistön toinen tuleminen Suomeen. Juorulehdet kertovat arvojen murroksesta muutosten aikana, aivan kuten *Hymyn* aikaan 1970-luvulla, mutta nykyjuorulehtien voi ajatella kertovan konservatiivisesta yrityksestä säilyttää vanhat arvot. Uusien juorulehtien jutut eivät ole sormella osoittavan moralisoivia ja poliittisia kuten *Hymyssä* ennen, vaan vain aikaamme konservatiivisempia ja siten moralisoivia. Kyseessä on aikamme arvotyö.

Nähtäväksemme tarjotaan varsin arkisia asioita, kuten pettämistä eli 'salarakkaita', avoliitosta syntyviä lapsia ja homoseksuaaleja. Nykyiset juorulehdet eivät sano 1970-lukulaiseen tyyliin, että tämä on väärin, vaan tyytyvät vain kirjoittamaan kyseiset asiat isoilla kirjaimilla huutomerkkien kanssa. Lukijan tehtäväksi jää päivittelemine ja ääneen tuomitseminen – ja omien arvojen työstäminen siinä samalla. Lukija saa arvotyönsä tueksi mielihyvää siitä, että vielä jossakin jaksetaan äimistellä uutta maailman menoa. Jutut ovat lisäksi sopivan lyhyitä kiireisiin oloihimme.

Kaikki lehdet eivät kuitenkaan ole menossa silpuksi. Juorulehdistö todennäköisesti vain välillä, ennen kaikkea yhteiskunnan murroskohdissa, nostaa enemmän päätään. *Katson* levikkiä ei onnistuttu nostamaan sillä vauhdilla, kuin luultiin, joten viihdelehdistön terävin huippu on taas taittumassa.

Viihteellistymisestä voi syyttää niin lukijaa, kustantajaa, arvojen muutosta kuin aikaakin. Myös toimittajat voisivat katsoa peiliin. "1970-luvulla journalistit olivat punaisempia ja solidaarisempia, 1980-luvulla vihreämpiä ja ekologisempia kuin muu yhteiskunta." (Kantola 1998, 32)

Toimittajat haistelevat ajan tuulia liiankin ahkerasti. Mitä ilmeisemmin toimittajat ovat nykyään kaupallisempia ja viihteellisempiä kuin muu yhteiskunta.

3.3 Kaupallisuuden puolesta ja vastaan

John McManus suhtautuu kaupalliseen journalismiin kielteisesti. Uutisten viihteellistyminen voi hänen mielestään vaikeuttaa ihmisten tiedonsaantia omasta ympäristöstään. Yleisön mielenkiinto uutisia ja politiikkaa kohtaan voi vähentyä. Uutislähteet voivat muuttua manipulatiivisemmiksi ja uutiset kuluttajia harhauttaviksi. (McManus 1994, 183–197)

Pisimmälle kaupallisen journalismin kritiikissä menee amerikkalainen mediatutkija Hanno Hardt. Hänen mielestään journalismi on kuollut samaan tapaan kuin muutkin suuret tarinat, kuten ideologia. Tällä hän tarkoittaa sitä, että journalismin merkitys on muuttunut niin olennaisesti markkinavetoiseksi, että sitä ei enää voi kutsua journalismiksi. Hardtin mielestä visio journalismista neljäntenä valtiomahtina on korvautunut mainosratkaisulla, jolla houkutellaan lukijoita. (Hardt 1996, 21–22)

Hardt ei niinkään yritä sanoa, että nyt olisi tapahtunut suuri muutos aikaisempaan hyvään aikaan nähden vaan, että journalistien asiat ovat olleet huonosti ennenkin, mutta nyt asiat ovat jo todella huonosti. Lehtityö on harvoin ollut älykkötyöläisten työtä, joka olisi ollut vapaata liiketalousajattelusta. Journalistit ovat usein tukeneet omistajien poliittisia tai taloudellisia tavoitteita. (Hardt 1996, 22)

Hardtin mielestä media on siirtynyt pois neljännen valtiomahdin paikalta eli se ei enää vahdi valtaapitävien toimintaa. Kun median rooli on heikentynyt viime vuosina, se on siirtynyt olemaan vastuussa niille, jotka etsivät sen palveluja, eli mainostajille ja kuluttajille. Hardt on erityisen huolestunut toimittajien asemasta. Hänen mielestään heidän työnsä on rutinoitunut ja teknistynyt kaupallistumisen myötä, eikä persoonallisia toimittajia enää tarvita. Hardt pelkää myös demokratian ja lukijoiden tiedonsaannin puolesta, koska lehdissä ei ole enää poliittisesti relevanttia tietoa. (Hardt 1996, 27–29, 35–36)

Kaikki eivät suhtaudu asiallisen journalismin kaupallistumiseen kielteisesti. Philip Meyer North Carolinen yliopistosta puolustaa kaupallista journalismia, koska se palvelee lukijoita. Meyerin mukaan kaupallisuuden pitäisi suojella demokratiaa, koska kaupallisuus on luonteeltaan demokraattinen mekanismi, joka pohjautuu vapaisiin valintoihin. Aivan kuten markkinavoimat tuovat kuluttajille parempia tietokoneita ja halvempia autoja, ne tuovat meille myös elävämpiä uutisia, jotka vastaavat meidän halujamme ja tarpeitamme ja yllyttävät kilpailua. (ks. McManus 1994, 3)

Siis sekä kaupallisuutta puolustavat että vastustavat tutkijat vertaavat uutisia ja muita journalistisia tekstejä kaupallistuneessa tilanteessa mihin tahansa muuhun tavarahan. Useimmat toimittajat kuitenkin puhuvat mieluummin journalismista julkisena palveluna kuin kaupallisena palveluna. Toimittajat voivat olla halukkaita tekemään uhrauksia palkassa, työtunneissa ja jopa

henkilökohtaisessa turvallisuudessa, jos he näkevät itsensä palvelemassa yleisöä, eivätkä tuottoa. Tämän takia sanomalehtitoimituksissa ei juuri puhuta tuotosta. (McManus 1994, 59, 86)

Amerikkalainen viestinnän tutkija John Fiske puolustaa viihdettä erittäin hanakasti. Hänen mielestään kansa ja valtablockki ovat peruuttamattomasti vastakkaisia voimia yhteiskunnassa. Viralliset mediat ja muut instituutiot edustavat aina valtablockkia ja sen arvomaailmaa. Kansan maku näkyy kaikessa populaarikulttuurissa ja viihteessä. (Fiske 1992, 45)

Valtablockki ja media ovat historiallisesti määritelleet, mikä on tärkeää kansalle, jotta demokratia toimisi valtablockin kannalta hyvin. Ihmiset eivät ole saaneet itse määrittellä, mikä heitä kiinnostaa ja mitä he pitävät tärkeänä. (Fiske 1992, 46) Näin ollen journalismin viihteellistyminen on Fiske mukaan erittäin hyvä asia ja se jopa edustaa demokratiaa, koska viihteelliset uutiset esittävät uutiset kansan ymmärtämällä kielellä ja tuovat ne lähelle heidän omaa kokemusmaailmaansa. (Fiske 1992, 58)

Tavallisen kansan ja valtablockin ero on USA:ssa valtava. Tämän takia todella sensaatiomaisen *Weekly World Newsin* ja paikallisen *Hesarin*, *New York Timesin*, ero ei juuri voisi olla suurempi. Ihmiset ovat vieraantuneet puoluepolitiikasta, mutta siitä Fiske haukkuu enemmän *New York Timesiä* kuin tabloideja. Hänen mielestään 'asiallisten' lehtien pitäisi ottaa mallia populaareilta lehdiltä ja kirjoittaa politiikasta populaaristi ja kertoa, miten se vaikuttaa tavallisten ihmisten elämään. (Fiske 1992, 60–61)

Tiedotusopin professori Risto Kunelius näkee kaupallistumisen sisällöllisinä seurauksina ensinnäkin sen, että tiukka kilpailu voi yhdenmukaistaa eri lehtien sisältöjä. Kunelius ottaa esimerkiksi kilpailutilanteen aikaansaamasta sisältöjen samankaltaistumisesta sen, että varsin usein kaikista maailman tapahtumista samat päätyvät kummankin suomalaisen iltapäivälehden lööppiin. Ilmiön syyksi Kunelius näkee sen, että tiukassa kilpailutilanteessa mediat seuraavat toistensa toimintaa tiiviisti ja yrittävät välittää ainakin samat uutiset kuin kilpailijat ja kopioivat toistensa menestyksellisiä konsepteja. Kaupallisen journalismin juttujen teon on oltava ennakoitavissa, tehokasta, mahdollisimman halpaa ja turvattua. (Kunelius 1998b, 81)

Tässä siis yksi syy *Katson*, *Seiskan* ja *Ohon* samanlaisuuteen. Kivioja huomasi tutkiessaan lööppien myyvyyttä, että kun molempien lehtien lööpeissä on samat aiheet, se lisää myyntiä. (Kivioja 2004,

150). *Seiskan* levikki on kasvanut kilpailijoista huolimatta tai niiden ansiosta. (www.levikintarkastus.fi 2005c).

Toisekseen Kunelius uskoo, että kaupallistumisen myötä tuotteen ja sanoman ero voi kadota. (Kunelius 1998b, 83). Aikakauslehdissä on enemmän rajankäyntiä piilomainonnan suhteen kuin sanomalehdissä. Monissa aikakauslehdissä, kuten myös uudistuneessa *Katsossa*, julkaistaan julkkisten kuvien vieressä tiedot, mistä mikäkin kosmetiikkatuote tai vaate, joka näkyy kuvassa, on hankittu. Näin lehden ei tarvitse ostaa meikkejä eikä vaatteita, sillä kun ne mainitaan lehdessä, ne saadaan siitä hyvästä ilmaiseksi. (ks. niin sanotusta studiotoimittamisesta Grundström 2003).

3.4 Muutostutkimuksia

Lehtimuutoksia on nykyään meneillään varsin monessa lehdessä, osaa niistä on tutkittukin. Jatkuva uusi tieto ja uudet olosuhteet kuuluvat oleellisella tavalla toimittajan työhön. George L. Daniels ja C. Ann Hollifield huomasivat *CNN:n* uutisia tutkiessaan, että toimittajat suhtautuivat organisaatiomuutokseen työn luonteeseen kuuluvasta yllätyksellisyydestä huolimatta negatiivisesti. Keskellä muutosta muutokseen suhtauduttiin erittäin negatiivisesti ja yli puolet mietti töiden lopettamista. Vaikutukset lievenivät ajan myötä. Pahimpina pidettiin muutoksia, joiden ajateltiin vaikuttavan työn laatuun. Tällaisena pidettiin esimerkiksi suoran lähetyksen korvautumista nauhoitetulla. Työtyytyväisyys pysyi melko hyvänä muutoksen keskellä, mutta muutos kasvatti silti halua lähteä. Johdon yritykset hoitaa muutos hyvin vaikuttivat vain vähän työntekijöiden työtyytyväisyyteen, mutta ne vaikuttivat työhön sitoutumiseen ja asenteisiin johtoa kohtaan. (Daniels & Hollifield 2002, 661–680)

Satakunnan Kansan päätoimittaja Jouko Jokisen kommentoi lehtensä uudistusta väittämällä, että suomalaista sanomalehdistöä vaivaa 1970-luvun taakka. Toimittajat eivät halua hyväksyä sitä, että laman aikainen levikin lasku johtui sisällöllisistä syistä, vaan syyttivät muita syitä. Hänen mielestään sanomalehdissä on unohdettu kasvun vuosikymmenille, jolloin sisällölliset kysymykset jäivät ratkaisematta. Toimittajat suhtautuivat nihkeästi sisällön kehittämiseen meneillä olevassa organisaatiomuutoksessa. Uuden päätoimittajan mukaan toimitus oli kuin perhe, muutaman vuoden päästä pitäisi toimittaa kuin ammattilaisjoukkue. (ks. Rajamäki 2004, 43, 58)

Peter J. Gade ja Earnest L. Perry ovat tutkineet *St Louis Post-Dispatch* -lehden muutoksia neljän vuoden ajan. Uusi päätoimittaja Cole Campbell uudisti lehteä kansalaisjournalismin ja tiimityön

suuntaan. Toimittajat kokivat itsenäisyytensä ja ammattitaitonsa vähentyneen tiimeissä, joissa oli mukana myös markkinointiväkeä. Useat ansioituneet toimittajat irtisanoutuivat ja irtisanoutuneiden toimittajien lista vietiin päätoimittajalle protestina, jolloin hän jätti tehtävänsä. Gade ja Perry huomasivat, että toimittajat hyväksyivät journalistisin syin tehdyt muutokset paremmin kuin taloussyistä tehdyt muutokset. (Gade & Perry 2003, 327–339)

Katson lehti uudistus oli lehtien historiassa lähes ainutlaatuinen. Viihteellinen mutta asiapohjainen aikakauslehti muuttui pikkuhiljaa yhä viihteellisempään suuntaan ja otti loppuharppauksen täysin viihteelliseksi, julkkisjuoruja julkaisevaksi lehdeksi yhden numeron aikana. Muitakin lehtiluokkien ylityksiä asiallisesta viihteelliseen on kuitenkin tapahtunut.

Vuonna 1952 *New York Enquirer* muuttui broadsheetistä tabloidiksi ja samalla lehden nimi muuttui *National Enquireriksi*. Lehti muuttui myös sisällöllisesti raakaan tabloidiksi. Lehteen tuli murhien lisäksi ilkeitä julkkisjuttuja, epätavallisia human interest -tarinoita sekä söpöjä eläimiä ja lapsia. (ks. Kivioja 2004, 33–34)

Tällaisia asiallisesta sanomalehdestä tabloidiksi muuttumisia mahtuu tabloidien historiaan muitakin. Broadsheet-muotoinen lehti *Daily Herald* muuttui vuonna 1964 *The Suniksi*, yhdeksi Englannin keltaisimmista tabloideista. *Sunin* menestys pakotti monet perinteiset sanomalehdet tabloid-kokoon ja kovaan levikkikamppailuun. (ks. Kivioja 2004, 40)

Suomestakin löytyy esimerkki, jossa asiallinen päivälehti on muuttunut iltapäivälehdeksi. Tulokset eivät olleet kovin rohkaisevia. Jyväskyläläinen *Sisä-Suomi*-lehti jäi sotien jälkeen Keski-Suomen kakkoslehteksi. Yrittäessään pärjätä, se muutti nimeään ja ulkoasuun. Kun sekään ei auttanut, se muuttui vuonna 1962 iltapäivälehteksi *Keski-Suomen iltalehti*, jonka uskottiin kannattavan paremmin. Lehti ei menestynyt myöskään iltapäivälehtenä, vaan se lopetettiin vuonna 1970. (ks. Kivioja 2004, 47)

Keskustalaisen *Liitto*-lehden toimittaja Hemmo Kuuranhalla perusti *Illaset*-lehden vuonna 1973 ja varoi Keski-Suomen iltalehden virheitä. Hänen mielestään Keski-Suomen iltalehti epäonnistui, koska se oli perustettu päivälehdien raunioille, eikä sen toimituksessa oltu omaksuttu iltapäivälehdien toimituskulttuuria. Kuuranhallan mielestä muutosta päivälehdessä iltalehteksi ei ollut valmisteltu tarpeeksi. Päivälehdien toimitus oli hänen mielestään iltapäivälehdeksi rasite. Toimitus ei uskaltanut ottaa iltapäivälehtimäistä roisia toimituslinjaa. (ks. Kivioja 2004, 47)

Erikoista *Hymyn* menestystarinassa on puolestaan se, että Urpo Lahtinen teki *Hymyä* alunperin nuorille ja halusi tarjota heille parempaa lukemista. Hän kirjoitti jazz-musiikista, taiteesta ja kirjallisuudesta. Hänen ihanteensa kuitenkin karisivat pian, kun nuoriso ei välittänyt korkealle tähtäävästä lehdestä. Lahtinen tutustui stipendimatalla englantilaiseen *Daily Mirror* -sensaatiolehteen ja päätti tehdä *Hymystä* sen suomalaisen vastineen. (Suomen lehdistön historia 1991, 152)

Muutos tapahtui pikkuhiljaa. Lehdessä julkaistiin vuosi vuodelta enemmän skandaaleja. Vaikka paljastuksia eikä paljasta pintaa enää peitelty, samassa lehdessä oli pitkään rinta rinnan myös artikkeleita taiteesta ja urheilusta. (Suomen lehdistön historia 1991, 152)

Harmillista kyllä ei ole tiedossa, miten näiden lehtien toimittajat suhtautuivat muuttuneeseen tilanteeseen. Toimittajien reaktioita on kuitenkin tiedossa Norjasta, jossa *Dagbladet* muuttui asiallisesta päivälehdestä, sekä sisällöllisesti että ulkoasultaan, tabloidiksi vuonna 1983.

Dagbladetin silloinen toimittaja Arne Klausen kirjoitti uudistuksesta kirjan *Med Dagbladet till tabloid*. (1986)

Dagbladetin toimittajien reaktiot voi jakaa kolmeen ryhmään: 1) osa oli sataprosenttisesti muutoksen puolella, 2) suurin osa toimittajista oli periaatteessa tyytyväinen muutokseen siitä kuultuaan, mutta epäili, miten se tullaan toteuttamaan. Nähtyään uudistuneen lehden toimittajat eivät olleet valmiita uudistamaan lehteä niin paljon kuin johto. 3) Kaikkein skeptisimpiä olivat kulttuuriosaston toimittajat. He olisivat halunneet, että kaikki säilyy ennallaan sekä ulkomuodossa että sisällössä. (Klausen 1986, 224–225) Useimmat kokivat sisällön muutokset isompana ongelmana kuin ulkoasumuutokset (Klausen, 226)

”Toimituksessa sai sen vaikutelman, että yksittäiset osastot esittäytyivät ikään kuin vakavina ja toiset kevyinä. Ulkomaat, kulttuuri ja yllättäen urheilu olivat valmiit säilyttämään vanhat hyvät ajat. Epäyhtenäisyys oli helppo havaita johtotasollakin”, *Dagbladetin* nimettömänä pysyttelevä toimittaja kommentoi uudistuksen aikaista tunnelmaa. (Klausen 1986, 224)

Uutismaisuuteen puuttuminen sai osakseen eniten vastustusta, mutta läheskään kaikki toimittajat eivät vastustaneet lehden totaalista muutosta. Yllättävää kyllä ”tuote, joka vetoaisi laajaan yleisöön

ei ollutkaan varauksettoman palonarka aihe uutistoimituksessa”, *Dagbladetin* toimittaja kertoo. (Klausen 1986, 224)

Dagbladetin toimittajien kommentoissa on mielenkiintoista se, että läheskään kaikki heistä eivät suhtautuneet iltapäivälehdiksi muuttamiseen kielteisesti. Suhtautumiseen vaikuttivat aiheet, joista toimittajat kirjoittivat. Tämä on kiinnostavaa *Katson* uudistuksen kannalta, koska sielläkin lehden eri osioiden toimittajat ottivat selkeästi eri kannan uudistukseen.

4. PROFESSIONALISMI

Kuvittelen naiivisti, että koska ihmisillä on kiire tehtaissa ja konttoreissa, he eivät ehdi ottaa selvää heitä kiinnostavista asioista, vaan palkkaavat toimittajan tähän tehtävään. – MOT: n toimittaja Ari Korvola⁶

Ajattelin pitkään tätä tutkielmaa tehdessäni, että tulen kirjoittamaan työmotivaatiosta tai työilmapiiristä. Ammatillisuusteorit tuntuivat kaukaa haetuilta *Katson* tilannetta selittämään. Vasta kun luin tämän vuoden *Journalistin vuosikirjasta* artikkelin “Näin syntyy hyvä juttu“, aloin hahmottaa, kuinka keskeisesti kirjoitustaito liittyy aikakauslehtitoimittajan ammattitaitoon ja ammattilaisuuteen. (Komi 2005b)

Juuri kirjoitustaidostaan ja sen hyödyntämisestä katsolaiset olivat uudessa lehdessä muutoksen keskellä huolissaan. Sen myötä, kun he huolehtivat siitä, saavatko he enää kirjoittaa mielestään hyvää journalismia, he murehtivat koko ammattilaisuutensa puolesta. Myöhemmin ymmärsin, että professionalismi-teorit sopivat hyvin myös aikakauslehti- ja viihdetoimittajien ammatti-identiteetin erittelyyn.

4.1 Toimittajat asiantuntija-ammattilaisina

Professio tarkoittaa ammattia yleensä, mutta myös asiantuntija-ammattia. Professionalismi-teoria on kehitetty silmälläpitäen klassisia ammatteja, kuten lääkäreitä, mutta sitä on alettu soveltaa myöhemmin muun muassa insinööreihin ja toimittajiin. (Rajamäki 2004, 22) Professionille löytyy useita kriteereitä.

Freidson tarkoittaa professionilla (ammatti) niin hyvin organisoitua ammattiryhmää, että sen jäsen:

- 1) tekee todennäköisesti monivuotisen uran samalla alalla
- 2) säilyttää uran aikana tietyn ammatti-identiteetin
- 3) käyttää samoja tietoja ja taitoja riippumatta siitä, missä kulloinkin työskentelee.

(ks. Rajamäki 2004, 21).

Freidsonin määritelmään mahtuu mukaan mikä hyvänsä ammatti ja ammattilainen, siis myös kaikki toimittajat. Ainoana kriteerinä on pitkä työura samalla alalla itsensä elättäen. Toimittajien ammattiliittoon Journalistiliittoon pääsee mukaan, kun työskentelee journalistisessa tehtävässä.

---

⁶ Korvola 1998, 235

Pääasiallinen toimeentulo on saatava alan työstä. Riittää myös, että opiskelee alaa.

(www.journalistiliitto.fi 2004) Toimittajat eivät kuulu mihinkään keskusliittoon, kuten Akavaan tai SAK:hon, koska toimittajien asema jää näiden liittojen väliin.

Sosiologien mukaan professionaalisuuteen (asiantuntija-ammatti) kuuluu:

- 1) tietty yhdistelmä taitoja
- 2) autonomia eli itsenäisyys
- 3) koulutus ja harjoittelu
- 4) pätevyyden testaus
- 5) organisaatio eli ammattijärjestö
- 6) lisenssi alalle
- 7) palveluorientaatio
- 8) eettiset koodit.

(ks. Zelizer 1993, 402).

Toimittajien ammatti ei täytä kaikkia näitä kriteereitä. Toimittaja tarvitsee tiettyjä taitoja, lähinnä erityyppisten juttujen kirjoitustaitoa tai koostamistaitoa. Toimittajat saavat myös tehdä työtään suhteellisen vapaasti ja itsenäisesti. Heillä on ammattijärjestöjä sekä eettiset koodit. Alalle ei ole kuitenkaan mitään pätevöittävää koulutusta, joten pätevyyttä ei myöskään testata. Ei ole mitään lisenssiä, joka tarvittaisiin, jotta voisi toimia alalla. Palveluorientaatiolla Barbie Zelizer tarkoittaa palveluasennetta asiakkaita kohtaan. Ammatillaiset palvelevat asiakkaita, ei-ammattilaiset myyvät tuotteita kuluttajille. On epäselvää kumpaan ryhmään toimittajat kuuluvat.

Toimittajat eivät saa itse valita työtehtäviään eivätkä asiakkaitaan. He myötäilevät juttuvalinnoissaan lukijan mielipiteitä, eivätkä välttämättä päättää itse, mikä on tärkeä jutun aihe. Heille kuuluvat kuitenkin tavoiteltu sosiaalinen ja taloudellinen asema, liikkuvuus ja työtavoitteet, jotka osoittavat erityistaitoja. Professionalismi ja bisnestavoitteet eivät ole John Soloskin mukaan vastakkaisia. (Soloski 1989, 142)

Varsinkin sanomalehtien toimittajat suhtautuvat kaupallisuuteen ja viihteellisyyteen hyvin ristiriitaisesti. Sanomalehtien toimittajat haluavat nähdä itsensä lukijoiden palvelijoina ja yhteiskunnallisten tehtävien tekijöinä, eivätkä viihdyttäjinä. Tämä on hedelmällinen ajatus myös *Katson* toimittajien ymmärtämiseksi, koska heillä oli ennen uudistusta vahva sivistyksellinen tehtävä, joka vaihtui kaupalliseen tehtävään.

Vaikkei kaikkien toimittajien tarvitse käydä samaa koulua, jotta he päteväytyisivät alalle, toimittajakouluja on olemassa ja suurin osa niistä on yliopistoja. Toimittajakoulun käyneitä suositetaan moniin medioihin rekrytoitaessa. Ei-toimittajat tai "huijarit" yritetään pitää loitolla asettamalla joitakin vaatimuksia toimittajuudelle. Esimerkiksi *Aamulehdessä* on jo kolmen vuoden ajan järjestetty pääsykokeet kesätoimittajille.

Toimittajakoulut takaavat, että:

- 1) tulevat ammattilaiset ovat oppineet ja hyväksyneet pysyvän tiedollisen ammatin perustan
- 2) tuote professionaalissa palvelussa on standardisoitu
- 3) profession ideaalit ja tavoitteet on hyväksytty uusilla ammattilaisilla.

(Soloski 1989, 141).

Koska ei ole olemassa mitään toimittajaksi legitimoivaa koulutusta, on vaikea osoittaa, ettei kuka hyvänsä voi ruveta toimittajaksi. Johnstonen mukaan alalle tullaan joko ammattikoulutuksen kautta tai työssä harjoittelemalla. Yleensä kuitenkin molemmat polut yhdistyvät. (ks. Soloski 1989, 143)

Toimittajia on kutsuttu asiantuntija-ammattilaisiksi 1900-luvun alusta asti. Ammattilaisuus on antanut toimittajille kontrollin tunnetta työolosuhteissa ja tavoitteissa. Toimittajien kyky päättää, mikä on uutinen, on muodostunut heidän erityisosaamisekseen. Jo 1920-luvulla media-ammattilaiset ovat omaksuneet käsityksen, että toimittajat ovat kyvykkäämpiä kuin heidän yleisönsä määrittämään yleisön omaa intressiä ja tarvetta. (ks. Zelizer 1993, 402-403)

Journalismin professionalistumisen voi jakaa kahteen tasoon:

- 1) Henkilökohtainen professionalistuminen. On sosiaalistumisen yksi muoto. Tässä yksilö sisäistää positiivisen suhtautumisen työhön jo koulutuksen ja harjaantumisen aikana. Hän kokee työn itsenäiseksi.
- 2) Kollektiivinen professionalistuminen. Tälle on ominaista ammattiyhdistykset, säännöllinen koulutus ja ammattietiikka, ammattikunnan itsenäinen asema, monopolivaatimus tietynlaisiin töihin ja yhteiskunnan palvelutehtävän korostaminen. (ks. Rajamäki 2004, 32)

Ideana on se, että yksilö kiinnostuu alasta ja kokee sen itselleen sopivaksi ja itsenäiseksi. Positiivisen suhtautumisen ajatellaan tukevan ammatillistumista. Tällöin henkilö omaksuu toimittajan identiteetin ja tuntee kuuluvansa ammattiryhmään. Kollektiivinen eli yhteisöllinen

ammattillistuminen tarkoittaa koko ammatin asemaa yhteiskunnassa. Toimittajien asema on heikko pakollisen koulutuksen puuttumisen vuoksi.

Tutkija Hanno Hardt ei usko toimittajien olevan asiantuntija-ammattilaisia. Hardt väittää, että koko journalismista kirjoitettu historia perustuu ammatin arvostuksen nostattamiseen. Tämä historian kirjoittelu ei tuo esille toimittajien tosiasiallisia työoloja, koska sen tarkoituksena on legitimoida eli oikeuttaa toimittajien asemaa professiona. Erityisesti Hardt kritisoi sitä, ettei toimittajien riippuvuutta medioiden omistajista tuoda tarpeeksi esille. Hardt ei pidä toimittajien työoloja ammattimaisina ja hän paneekin professio-sanana lainausmerkkeihin puhuessaan toimittajista. "Historiallisessa prosessissa toimittajat ovat alkaneet kerätä tietoa ja tehdä uutisia samaan aikaan kuin työolosuhteet on määrätty ja työ määritelty, sisältäen sisällön määrittelyn." (Hardt 1996, 21–23)

Hard nostaa siis esille toimittajien ammatin epäitsenäisyyden. Itsenäinen työskentely onkin toimittajan ammattimaisuuden kulmakiviä. Aina kun toimittajien itsenäisyyttä yritetään vähentää, puututaan nimenomaan toimittajien ammattilaisuuteen.

Hardt uskoo, että toimittajat jatkavat alalla, vaikkei heillä ole suurtakaan määräysvaltaa työstään, koska ammatti tuo statusta ja lupaa fyysistä liikkumavaraa. (Hardt 1996, 31).

Hardtin mielestä toimittajien työolot ovat huonontuneet viime aikoina entisestään.

Persoonatoimittajista on tullut rutinoituneita reporttereita. Teot enemmän kuin ideat osoittavat ammattitaitoa. Tekninen osaaminen on tärkeämpää nykyjournalismissa kuin kriittinen analyysi. Työprosessin pirstaloituminen alentaa journalistien työnarvoa ja vieraannuttaa heidät heidän omasta työstään. Tekniikka on tylsistänyt toimittajan työn rutiiniksi. Tämä vähentää koulutuksen tarvetta alalle, mikä puolestaan vähentää sitoutumista työhön. Halpatyövoiman pelko on jo olemassa. (Hardt 1996, 28–30, 33)

Asiantuntija-ammattilaisuuteen kuuluu myös omien puolien pitäminen. Psykohistoroitsija Juha Siltala on huomannut, että työ on Suomessa laman jälkeen muuttunut stressaavammaksi ja palkitsevammaksi, koska laman aikaisista säästöistä ei ole nousukaudellakaan luovuttu. Nykyisin sitoutuminen työhön näytetään siksi jatkuvina ylityötunteina ja kapinointi on vaikeaa. Toimittajista tulee tässä tilanteessa yhä enemmän mediatuotteen valmiiksi kaavoitettujen lokeroiden

täyttäjiä. Persoonatoimittajat on pyritty korvaamaan anonyymisti kirjoittavilla sisällöntuottajilla. (Siltala 2004, 225, 332)

Vaikka työolot olisivat hankalat aina on tilaa ainakin jonkinlaiselle vastarinnalle. Hedelmällinen käsitepari piestä, mutta olemassa olevaa vastarintaa varten on strateginen valta ja taktinen valta. (ks. Kunelius 1998b, 210–211).

Strateginen valta tarkoittaa kykyä hallita kokonaisuutta, suunnitella kehitystä, vetää pitkän tähtäimen linjoja ja pitää ohjat käsissä. Taktinen valta on puolestaan kykyä saada jotakin aikaan paikallisesti, hetkellisesti ja katoavasti. Taktinen valta toimii strategisen vallan katvealueilla. (ks. Kunelius 1998b, 210–211)

Katson toimittajien kannalta taktinen valta on erittäin käyttökelpoinen käsite, koska toimittajat olivat muutoksen aikaan ammatillisesti erittäin ahtaalla, mutta eivät luovuttaneessa tilassa. He tekivät omaa oloaan ja ammatillisuuttaan siedettävämmäksi pienellä vastarinnalla, jota lukijat tuskin kovin usein huomasivat, mutta jolla oli heille itselleen varmasti suurta merkitystä.

4.2 Aikakauslehden toimittajan ammatti-identiteetti

Tiedotusopin professori Risto Kuneliuksen mielestä viestinnän ammattilaiset ovat ennen kaikkea välittäjiä ja suhteuttajia. Toimittajat tulkitsevat maailman monimutkaisia sattumuksia ja vallankäyttäjien puhetta kansalle. (Kunelius 1998a, 210) Toimittajille on olennaista kääntää maailman ilmiöitä ymmärrettävään muotoon eli lisätä ihmisten ymmärrystä maailmasta.

Aikakauslehdissä ei julkaista niin paljon uutisia kuin sanomalehdissä, koska aikakauslehdet ilmestyvät harvemmin kuin sanomalehdet, joten aikakauslehtien uutiset olisivat ilmestyessään jo vanhoja. Aikakauslehdissä kirjoitetaan silti ajankohtaisista asioista ja henkilöistä.

Aikakauslehden toimittajan ammattitaitoa mittaavaksi asiaksi nousee valtaapitävien vahtimisen rinnalle kirjoitustaito. “Vaikka hyvän aikakauslehtijutun määritelmä on kirjava, se täyttää lähes poikkeuksetta tietyt kriteerit. Se on hyvin kirjoitettu, huolellisesti editoitu ja antaa lukijalleen jotakin uutta“, Tiina Komi toteaa SAL:n Journalistin vuosikirjassa artikkelissaan “Näin syntyy hyvä juttu“. (2005b, 38)

Tiina Komi haastatteli artikkeliaan varten aikakauslehtitoimittajia. Heidän mukaansa erityisen hyvä aikakauslehtijuttu on helppolukuinen, yhdistelee eri näkökulmia, sen sisältö määrää muotoa eikä toisin päin, on hyvin ideoitu, yllättää ristiriitaisuudellaan, on hyvin rakennettu, antaa taiteellista nautintoa, muuttaa maailmaa, kertoo jotakin uutta tutustakin aiheesta, on hauska, on aisteja hyödyntävä, on kyseenalaistava, on persoonallinen, on hyvin editoitu, on juuri kyseistä lehteä varten kirjoitettu sekä sellainen, josta lukija pitää. (Komi 2005b, 38–47)

Melkein kaikki luetellut ominaisuudet liittyvät taitavaan kirjoittamiseen ja oivaltavaan ideointiin. Vain vaatimukset, että jutun pitäisi muuttaa maailmaa, antaa taiteellista nautintoa ja miellyttää lukijaa, liittyvät muuhunkin kuin kirjoitustaitoon. Ne eivät liity itse kirjoitusprosessiin, vaan toteutuvat, jos juttu on tarpeeksi hyvä. Toimittaja voi vain kirjoittaa niin hyvin kuin osaa ja toivoa, että jutulla on lueteltuja vaikutuksia lukijaan tai lukijoihin.

Joidenkin toimittajien mielestä näppärä kirjoitustaito on jopa korostunut liikaa sisällön kustannuksella. Anu Kantolan mukaan hyvä kirjoittaja on nykyisin kirjoittaja, joka osaa asetella sanoja näppärästi, vaihtaa tylsän sanan hauskaan sanaan ja muodostaa kivoja otsikoita, eikä enää niinkään se, jonka jutuissa on eniten sisältöä. (Kantola 1998, 37)

4.3 Viihdetoimittajien professio

Toimittajien profession piiriin luetaan helposti vain “parhaat“ heistä. Journalistin status on aina riippunut hänen yleisönsä statuksesta. Sir Walter Besant totesi 1800-luvulla, että ainut journalismi, joka on herrasmiehen tai tiedemiehen arvoista, on pääkirjoitusten kirjoittaminen *Timesiin*. (ks. Rajamäki 2004, 34) Viihdejournalismin arvostus on aina ollut heikkoa.

Ruotsalaisen Lars Furhoffin mielestä journalistiseen professioon kuuluu:

- 1) tieto, joka on järjestelmällistä ja kaikille toimittajille yhteistä
- 2) kiinnostus ja suuntaus yhteiskunnalliseen edun palvelemiseen
- 3) ammattikunnan sisäinen itsekontrolli
- 4) tyydytys, jota journalistisen ammatin harjoittajat saavat työstään.

(ks. Rajamäki 2004, 31).

Tällainen journalistin professio-käsitys on yleinen ja se rajaa journalismiin kuuluvaksi pelkästään uutisjournalismin ja siitäkkin vain osan: poliittisen uutiskirjoittelun, koska yhteiskunnalliset asiat

ajatellaan suppeasti politiikan tapahtumina. Tällöin ulkopuolelle jäävät niin aikakauslehtijournalismi, viihdejournalsmi kuin sanomalehtien urheilusivutkin. Arvostuksen takia toimittajakoulutkin keskittyvät uutisjournalismiin.

Viihdetoimittajat ja aikakauslehtitoimittajat rajataan usein pois ammattimaisten toimittajien piiristä siitä yksinkertaisesta syystä, että heidän ei ajatella tekevän journalismia. Tiedotusopin tutkija Risto Kuneliuksen mukaan journalismi on joukkoviestintää, joka on sekä faktapohjaista ja ajankohtaista että itsenäistä ja edustavaa. (Kunelius 1998b, 18–20)

Kunelius tarkoittaa faktapohjaisuudella sitä, että jutuissa esitetyt asiat ovat totta ja olisivat olemassa ilman uutisointiakin. (Kunelius 1998b, 18–20). *Katsossa* tästä voisi ottaa esimerkiksi, että useat haastattelut ovat täysin totta, mutta esimerkiksi vihjepuhelinpalstojen totuudenmukaisuus on kyseenalainen.

Kuneliuksen mukaan ajankohtaisuusvaade vaihtelee mediasta toiseen. Aikakauslehdissä ei tarvitse olla päivän päälle olevia uutisia, mutta juuri sillä hetkellä ajankohtaisia juttuja kuitenkin. (Kunelius 1998b, 18–20) *Katso* toteuttaa tämän vaatimuksen hyvin.

Edustavuus on Kuneliuksen mukaan sitä, että jutut on kirjoitettu lukijan näkökulmasta, eikä toimittajan tai valtaapitävien näkökulmasta. (Kunelius 1998b, 18–20). *Katson* jutut ovat niin populaareja, että lukijat voivat varmasti samaistua niihin. Toinen asia sitten on, että lehti ei anna kovin edustavaa kuvaa maailmasta.

Itsenäisyydellä Kunelius tarkoittaa toimittajan riippumattomuutta niin valtaapitävistä kuin mediaomistajistakin. (Kunelius 1998b, 18–20). *Katson* toimittajat eivät ole riippumattomia ainakaan vaate- ja meikkifirmoista, joiden tietoja löytyy poseerauskuvienvierestä.

Uuden *Katson* voi journalismin määritelmää soveltaen ajatella kuuluvan mukaan journalismiin. Pitää muistaa, että esimerkiksi *Helsingin Sanomistakin* löytyisi ongelmakohtia määritelmän kannalta, vaikkakaan ei yhtä isoja kuin *Katsosta*. Teoreetikot rajaavat viihdelehdet kuitenkin useimmiten pois journalismista, koska niissä ei käsitellä yhteiskunnallisia asioita tarpeeksi eli niiden antama kuva maailmasta ei ole edustava.

Prinsessa Dianan kuolema paparazzien piirittämänä vuonna 1997 sai kansan epäilemään kaikkien toimittajien moraalialia. Suomessa mielenkiintoisen keskustelunavauksen viihdetoimittajien ammattimaisuudesta teki *Journalisti*-lehden entinen kolumnisti Heikki Hiilamo. Hänen mielestään kaikki toimittajat tekevät joko viihdettä tai asiaa. Toimittajat kannattaisi jakaa viihdetoimittajiin ja asiatoimittajiin, koska silloin suuri yleisö ei sotkisi toisiinsa kahta eri toimittajatyyppeä. Hiilamo yltyy ehdottamaan, että “SJL:n sisälle luotaisiin oma journalistien ammattikunta. Ammattikunnan jäsenyys edellyttäisi vähintään kolmen vuoden työskentelyä asiajournalismin parissa. Tämän lisäksi vaadittaisiin kirjallinen koe Journalistin ohjeiden tuntemisesta sekä vakuutus näihin ohjeisiin sitoutumisesta“. (“Toimittajan vala“ *Journalisti* 16 / 1997)

Hiilamo siis uskoo, että viihdetoimittajien olemassaolo ja samaan ammattiliittoon kuulumisen asiatoimittajien kanssa vähentää kaikkien toimittajien arvostusta. Hän haluaisi vaikeuttaa liittoon kuulumista ja ammattikunnan sisään pääsemistä huomattavasti eli peräänkuuluttaa lisenssiä alalle. Kolumnin alussa Hiilamo puhuu viihdetoimittajista toimittajina, mutta loppukolumnissa hän rajaa heidät pois journalistien ammattikunnasta, johon hänen mielestään kuuluvat vain asiatoimittajat.

Hiilamo jatkaa viihdejournalismin kritisointia toisessa kolumnissaan “Hömppäjournalismita“. (*Journalisti* 21/1997) “Ainut argumenttini kiinnittyy siihen, että toimittaja voi myös palvella yleisöä vain rentouttamalla ja hauskuuttamalla – siis ilman journalistista etiikkaa eli tuota pirullista ja pikkuvanhaa pyrkimystä totuudenmukaisuuteen, olennaisuuteen ja monipuolisuuteen. - - Mutta antavatko elämäntapajutut totuudenmukaisen kuvan ja monipuolisen kuvan suomalaisen yhteiskunnan olennaisista kysymyksistä? Juttujen juoni tuntuu kulkevan vain siinä, mitä ja miten suomalaiset syövät, juovat, nukkuvat ja naivat.“ Hiilamo ottaa esimerkikseen *Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen* ja *Nyt*-liitteen ja sanoo niiden olevan pelkkää ajanvietettä.

Hiilamo haluaa siis, suljettuaan viihdetoimittajat pois toimittajien ammattikunnasta, kieltää myös viihdejournalismin arvon. Hänen mielestään millään muulla journalismilla kuin asiajournalismilla, jolla hän tuntuu tarkoittavan uutisia, ei ole muuta kuin viihdyttävä arvo.

Hiilamo sai paljon tunteita pursuavaa palautetta toimittajilta *Journalistin* mielipideosastolle. Esimerkiksi Maija Töyry oli sitä mieltä, että viihdettä ja asiaa ei voi erottaa toisistaan ja että useat toimittajat kirjoittavat molempiin kategorioihin kuuluvia juttuja. (*Journalisti* 17/1997) Pasi Karonen puolestaan kannattaa Hiilamon ajatusta. (*Journalisti* 20/1997). “Kertomukset, jotka eivät ole tärkeitä ja todellisuuspohjaisia ja ajankohtaisia, ovat jotakin muuta kuin journalismia. - - Toimittaja

on se, joka tekee journalismia lukijoille, katsojille tai kuuntelijoille. Se, joka tekee tuotteita asiakkaille, on markkinapelle.“

Uudessa *Katsossa* kohua herättänyt toimittaja Joni Soila analysoi omaa viihdetoimittajuuttaan ”Enmä väitäkään olevani journalisti, vaan viihteellisen sisällön tuottaja”. (*Voimala*-ohjelma 26.4.2005).

Viihde ja kaupallisuus on nähty ammattimaisuuden esteenä, koska se on tuonut mukanaan journalismiin kaikesta muustakin kuin politiikasta ja taloudesta kirjoittelun. McManus uskoo, että yksi keino pysäyttää journalismin liiallinen kaupallisuus olisi kouluttaa toimittajista ammattilaisia, joita he siis eivät vielä McManuksen mielestä ole. Tällöin koulutuksessa näkyisi eettisyys ja laatu. Nyt toimittajat ovat McManuksen mielestä työläisiä, ennemmin kuin asiantuntija-ammattilaisia. On myös olennaista, että ammattilaiset palvelevat asiakkaita omista tulkinnoista käsin asiakkaan parhaaksi, mutta työläinen palvelee markkinoita hyväksyen kuluttajan tulkinnan siitä, mikä heille itselleen on parasta. (McManus 1994, 7,203)

McManuksen mielestä siis toimittajat antavat nykyisin liikaa valtaa lukijoiden mielipiteille siitä, mitä he haluavat lukea, eivätkä itse ammattimaisesti pääätä, mikä maailmassa on tärkeää. Tämän takia viihde lisääntyy.

Toimittaja Anu Kantola uskoo, että toimittajan työ on alkanut muistuttaa virkamiehen työtä tehokkuusvaatimuksineen. Toimittajien kielikin on alkanut muistuttaa virkamiesjargonia. Kantola esittelee tähän ratkaisuksi sen, että toimittajat ottaisivat lähtökohdaksi asiakaslähtöisyyden ja palvelisivat paremmin lukijoita. (Kantola 1998, 29)

McManus ja Kantola haluavat siis lisätä toimittajan ammattimaisuutta päinvastaisilla keinoilla. McManus haluaa, että toimittajat päättäisivät itsenäisemmin omista lehtijutuistaan kun taas Kantolan mielestä toimittajien kannattaa kuunnella enemmän lukijoita.

Muidenkin kuin uutisten arvostus voi olla kasvussa. *Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen* toimittaja Ilkka Malmberg veikkaa, ettei ole ainoa, jolta jäävät niin sanotut kovat uutiset kirjoittamatta. On paljon uutistoimittajia, jotka pyrkivät pois uutissivuilta teema- tai viikonloppusivuille kirjoittamaan pehmeämpiä juttuja. Useiden toimittajien, jotka ovat kirjoittaneet *Journalismia! Journalismia?* -kirjaa, mielestä koko uutistoimittaminen on murroksessa. (Mörä 1998, 15)

5. METODI

Tutkin pro gradu -työssäni *Katson* toimittajien ammatti-identiteetin muutosta, jonka vuoden 2003 lehtigenren muutos aiheutti. Aineistonani on kolmentoista *Katson* toimittajan haastattelu.

Haastattelin kaikkia vanhan *Katson* vakituisia toimittajia. Otokseni on siis kattava vanhan *Katson* toimituksen suhteen, mutta jätin uuden *Katson* juorutoimittajat tutkimukseni ulkopuolelle. Lisäksi haastattelin yhtä vanhan *Katson* määräaikaista toimittajaa, koska hänen irtisanomisensa yhteydessä häntä kohdeltiin vakituisena toimittajana, ja hän sai erorahaa. Jätin pois kaikki muuta kuin toimittajan työtä tekevät *Katson* työntekijät, kuten esimerkiksi taittajat. Jätin pois myös kaikki muut määräaikaiset työntekijät. Haastateltujen joukossa on myös muutoksen aikainen päätoimittaja.

Haastattelin puolesta tunnista kahteen tuntiin kutakin kolmestatoista toimittajasta. Haastatteluista kertyi litteroituna tiiviillä fontilla ja rivivälillä vähän yli sata sivua. Haastattelujen pituudet vaihtelivat hyvin paljon, koska osa toimittajista lähti *Katsosta* jo ennen uuden lehden ensimmäistä numeroa, joten heillä ei ollut paljoakaan kerrottavaa uudesta *Katsosta*. Osa taas halusi puhua asioista ja niiden vierestä hyvin mielellään, analyttisesti ja kauan. Osa haastatteluista sai terapeuttisia piirteitä, koska haastateltavat puhuivat hyvin vaikeista ja henkilökohtaisista aiheista ja ottivat myöhemmin yhteyttä, että ovat haastattelun jälkeen pystyneet sopeutumaan uuteen tilanteeseen entistä paremmin.

Käytän työni metodina laadullista tutkimusta, koska ammatti-identiteetti ei ole kovin helposti mitattava käsite. Siitä huolimatta olen laskenut usein, kuinka moni on ollut mitäkin mieltä, jotta lukija saisi paremman kuvan katsolaisten näkemyksistä. Pyrin löytämään *Katson* toimituksen ammatti-identiteetin muutoksista tuloksia, jotka kuvaisivat yleisemminkin aikakauslehtitoimittajan ammatti-identiteettiä ja toimittajien oman ammatti-identiteetin sopeuttamista muutoksiin. Tulokset eivät ole silti suoraan yleistettävissä *Katson* toimituksen ulkopuolelle, vaikka ne voivatkin herättää keskustelua A-lehtitalon ulkopuolellakin. (ks. Alasuutari 1999)

Haastattelumuotona käytin teemahaastattelua eli haastattelumuotoa, jossa vain haastattelun aiheet on päätetty etukäteen ja muotoiltu joustavaksi kysymysrungoksi, mutta lukkoon lyötyjä kysymyksiä ei ole. Tarkoitus on keskustella haastateltavan kanssa aiheista monelta kantilta. Teemoittelin vastauksista nousseet aiheet uudelleen sen mukaan, mitä aiheita haastateltavat itse nostivat esille ja pitivät tärkeinä. Analyysin valmistuttua annoin tutkimuksen ulkopuolisen henkilön lukea

haastatteluni ja analyysini läpi. Hän pystyi seuraamaan päättelyäni ja sitä, miten olin päätenyt haastatteluista johtopäätöksiini. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2000, 173)

5.1 Haastattelutilanteet

Kaikki, joille esitin haastattelupyynnön suostuivat siihen, mutta kolme toimittajaa otti heti haastatteluhetkeä sovittaessa puheeksi, että suostuu kertomaan kokemuksistaan vain nimettömänä. Yksi mietti ääneen, että "eihän siitä potkujakaan voi saada". Haastattelut ovat siis erittäin luottamuksellisia, ja olen joutunut miettimään erityisen tarkasti, miten säilytän haastateltavieni anonymiteetin. Nimen lisäksi olen pyrkinyt peittämään vastauksista myös muut tunnistetiedot. Välillä se on ollut erittäin hankalaa, koska samantyyppisissä tehtävissä on *Katsossa* työskennellyt usein vain kaksi ihmistä. Olenkin kirjoittanut toimittajien vastaukset ilman viitettä heidän ammattitehtävänsä aina kun mahdollista.

Haastattelut tehtiin kevään ja kesän aikana vuonna 2004 haastateltujen omiin aikatauluihin sovitettuina. Haastattelut on siis tehty ennen *Katso*-lehden myymistä Allerille, kun lehti vielä kuului A-lehdille. Yhden haastattelun jouduin keskeyttämään ja aloittamaan uudestaan aikatauluongelmien takia. Haastattelu onnistui siitä huolimatta hyvin. Haastattelujen sopimisia hankaloittivat toimittajien kesälomat, joten haastattelut on tehty muutaman kuukauden haarukassa. Haastattelut tehtiin siis vuosi muutoksen jälkeen. Mielestäni ei olisi ollut perusteltua haastatella toimittajia aikaisemmin, koska olin itse kesätoimittajana paikalla vuoden 2003 kesällä muutoksen keskellä ja tiesin jo toimittajien sen aikaiset tunnelmat. Keskeistä minulle olikin tietää, miten toimittajat olivat sopeutuneet uuteen tilanteeseen vuodessa ja miten heidän ammatti-identiteettinsä oli muuttunut, vai oliko se muuttunut. Haastattelujen uusiminen myöhemmin ei ollut mielestäni mielekäästä, koska *Katsoa* on uudistettu taas ja nykyiset tunnelman muutokset johtuvat todennäköisesti uusista muutoksista, eivätkä vuoden 2003 muutoksesta, josta olen kiinnostunut.

Yhtä haastattelua lukuun ottamatta haastattelut tehtiin A-lehtien talossa ja keskellä päivää, kun toimittajilla oli aikaa. Useimmat haastattelut tehtiin *Katson* päätoimittajan huoneessa, jonka hän itse tarjosi haastattelukäyttöön. Yksi haastattelu tehtiin neuvotteluhuoneessa, koska toimittaja koki pystyvänsä keskittymään siellä paremmin. Yksi haastattelu tehtiin Helsingin Pressiklubilla, koska haastateltava ei halunnut tulla *Katson* toimitukseen puhumaan asioistaan sieltä lähdettyään, vaikka sanoikin säilyttäneensä lehteen asialliset välit.

Kutsun haastattelemani *Katson* vanhoja toimittajia tässä tutkimuksessa ytimekkäästi katsolaisiksi erotuksena *Katson* uusiin juurutoimittajiin. *Katson* vanhat toimittajat rakentavat itse puheessaan *Katson* toimittajuudesta tietynlaista käsitettä, johon kuuluvat ylityöt ja vaatimattomuus, mutta myös perhemäinen ilmapiiri toimituksessa ja ystävyys työtovereiden kanssa.

5.2 Oman aseman arviointi

Haastateltavat olivat valmiita puhumaan minulle ja puhuivat hyvin avoimesti varmasti sen takia, että he tunsivat minut etukäteen. Ulkopuoliselle tutkijalle he eivät välttämättä olisi puhuneet mitään. Minun tuttuuteeni viitattiin harvassa haastattelussa, mutta viittaukset olivat aina sen mallisia, että minun oletettiin tietävän tai tajuavan asia sanomattakin: “kuten tiedät” tai “sinähän muistat, kun se oli just se kesä, kun sinäkin olit”. Hyvin useassa haastattelussa toimittaja käyttää ilmauksia “tietenkin”, “totta kai” ja “itsestään selvä” runsaasti. Tämä voi johtua minun tuttuudestani, ja siitä, että olin paikalla *Katson* muutoksen aikaan ja tiesin, mitä tapahtui. Toinen syy siihen, että haastateltavat miettivät minun kyselevän itsestäänselvyksiä on se, että he eivät kunnolla suostuneet miettimään, mitä kysyn, ja kuittasivat kysymykseni itsestäänselvyytensä. Erityisen vähän keskustelua syntyi lehtimuutoksen syistä. Monet kuittasivat kysymyksen pelkästään toteamalla, että syynä oli raha, eivätkä halunneet puhua aiheesta enempää. Vaikka ainut syy olisikin ollut raha, hiljaisuus asiasta kertoo paljon aiheen kipeydestä.

Se, että tunsin etukäteen *Katson* toimittajat, oli luottamusta herättävä asia, mutta myös heikkous. Koska tunsin haastateltavani, minun oli vaikea ottaa tutkijan roolia. En jännittänyt tuttujen ihmisten seurassa, mutta minun oli vaikea kokea itseäni auktoriteetiksi, joka määrää haastattelujen kulun. Haastatteluja vaikeutti myös se, että olen tehnyt paljon journalistisia haastatteluja. Haastattelut jäivät osaksi rupattelun, journalistisen haastattelun ja tutkimushaastattelun välimaastoon, koska en osannut mennä kysymyksissä tarpeeksi syvälle ja pysyä yhdessä aiheessa tarpeeksi kauan.

Koin kuitenkin haastattelujen onnistuneen. Haastattelutilanteet olivat luottamuksellisia ja avoimia. Vain yksi haastateltava pyysi, ettei hänen tarvitse vastata yhteen kysymykseen, ja sekin koski hänen ikäänsä. Kaksi haastateltavaa vastasi ensin kysymykseen ja pyysi sen jälkeen, etten käyttäisi kyseistä tietoa gradussani. Kummassakin tapauksessa kyse oli muita ihmisiä koskevasta tiedosta, jota he eivät halunneet levittää eteenpäin. Jätin nämä tiedot pois heidän pyyntönsä mukaisesti. Omia asioitaan toimittajat olivat valmiita analysoimaan hyvinkin henkilökohtaisesti. Vaikka osa

haastatteluista on niukkoja, pystyin tulkitsemaan niitä omien taustatietojeni avulla, joita sain *Katson* kesänäni.

Haastateltavien puhe on kielellisesti hyvin rikasta, koska he käyttävät suomen kieltä työkalunaan. Haastatteluista myös huomasin, että muutoksesta, tapahtumien kulusta ja juorutoimittajista oli puhuttu paljon työporukalla, koska vastaukset olivat paikoin hyvin samanlaisia. Lisäksi vastauksista kuului, että asioita oli pohdittu itsekseen ja mielipiteet olivat hyvin varmoja.

Puolet toimittajista pyrkivät muotoilemaan sanansa näppärään ja hauskaan muotoon. Useat toimittajat myös kiroilevat huomattavan paljon, mikä on ymmärrettävää, koska he puhuvat toimittajan identiteetilleen äärimmäisistä tilanteista. Useissa haastatteluissa kuitenkin haastateltava sortuu ilmaisemaan itseään kyynisillä kliseillä.

H: Mitkä oli muutoksen syyt?

T: Joo sehän oli itsestään selvää, koska tää on lehtiyhtiö eikä mikään hyväntekeväisyysfirma niin totta kai siis ainahan on kyse siitä mitä jää viivan alle. Ei siinä mitään, sen sanoo järkikin eli parempi tuottavuus.

Tiedotusopin professori Risto Kunelius sanoo tutkimuksessaan *Hyvä Journalismi?*, että kliseitä, kyynisyyttä, ironiaa ja huumoria käytetään, kun asia on liian arka sanottavaksi suoralla ilmaisulla tai mietittäväksi analyttisesti. Haastateltavat käyttävät kyynisyyttä myöskin, jotta heitä ei pidettäisi liian naiiveina. (2000, 67–69) *Katson* toimittajat välttelivät naiivin kuvan antamista itsestään ennen kaikkea muutoksen syitä kysyessä. Heille oli tärkeää sanoa, että he eivät ole niin naiiveja, etteivät ymmärtäisi juorulehtien olevan nykyaikaa.

5.3 Taustatiedot

Kauan *Katsossa* olleet toimittajat ovat tottuneet sopeutumaan muutoksiin ja parilla nuorella toimittajalla oli asuntovelkaa. Molemmissa tapauksissa toimittajat saattoivat jäädä, vaikka eivät pitäneet uudesta lehdestä edes sen vertaa, että olisivat lukeneet sitä.

T: - - me alettiin tajuta, että tää on sitten oikeesti Seiskaa, johon mä en ollu kepilläkään koskenut pöydällä, vaikka se ois pöydällä ollu. Joskus olin nähnyt, kun joku selas sitä, mitä roskaa siinä on. Mutta en niinku ite, mä halunnu koskee siihen.

Haastatelluista kolmestatoista toimittajasta nuorin oli haastatteluhetkellä 29-vuotta ja vanhin 58-vuotta. Suurin osa oli kolmekymppisiä ja keski-ikä oli 38. Heistä seitsemän oli naisia ja kuusi

miehiä. Neljä oli lähtenyt pois *Katsosta* haastatteluhetkellä ja yksi oli äitiyslomalla. Kaksi on lähtenyt myöhemmin.

Kahdella *Katson* toimittajalla ei ole selkeää toimittajan identiteettiä, ja he ovat miettineet ammatinvaihtoa. Toinen toimittaja sanoo miettineensä ensimmäistä kertaa koko lähes kymmenvuotisen uransa aikana omaa ammatti-identiteettiään toimittajana. Hän kokee olevansa enemmän viihteentekijä kuin toimittaja.

T: - - kyl mulla oli myös semmonen, että hirveesti mielti sitten semmosta journalistista omaa identiteettiä, ja sellaista mä jouduin oikeestaan ekaa kertaa pohtimaan, koska mulla ei oo mitään journalistin koulutusta sinänsä. Okei mä oon käyny kirjoittajaohjelmia, ja sen tiimoilta joitakin journalismin kursseja, mutta mä en oo koskaan ollu semmonen, että mä haluan toimittajaksi, vaan päinvastoin se on ollu semmonen, että mä oon koittanu välttää joutumasta toimittajaksi. (molemmat nauraa) Ja mä oon rahan ansaitsemismielessä hirveen pitkälle. Ja sitten joutu mieltiin niitä ja näki ne kaikki hyvät puolet. Vaude, on olemassa tämmöset eettiset ohjeistot, se oli mulle aivan niinku aarre, ja on olemassa liitto, jossa on lakimiehen tuki joka tajuu mun juttuja. Siis siinä oli iso herääminen tähän ammattiin.

Lopuilla toimittajilla on hyvin selkeä toimittajan ammatti-identiteetti ja he puhuvat itsestään toimittajana ja nimen omaan hyvinä toimittajina.

T: - - kun kuitenkin tiedän, että mä oon hyvä tyyppi, ja mä saan täältä, tai mistä tahansa vaan haluan, niin töitä.

Toimittajan ammatti on vapaa eli siihen ei ole mitään vaadittavaa koulutusta, toisin kuin asiantuntija-ammatteihin. Se näkyy hyvin vanhan *Katson* toimittajista. Vain kolmella heistä on alaan suoraan liittyvä yliopistotutkinto joko tiedotusopista, journalistiikasta tai elokuva- ja televisiotieteestä. Suurin osa on korkeasti koulutettuja.

Hyvin moni on opiskellut *Katsossa* työskentelynsä aikana tai opiskelee edelleen. Muiden kuin viestintä- tai televisioalan maistereita on kaksi. Toisella on kaksi maisteritutkintoa, toinen Suomesta ja toinen Englannista. Toisella heistä journalistiikka on ollut sivuaineena. Kolmen katsolaisen yliopisto-opinnot ovat kesken.

Neljä on ylioppilaita, jotka siirtyivät toimittajiksi heti lukion jälkeen. Yksi heistä kävi töissä ollessaan *Helsingin Sanomien* toimittajakoulua. Yksi jätti keskikoulun kesken 15-vuotiaana ja alkoi elättää itseään tilapäistöillä, ja jo vuoden päästä toimittajan työllä.

Pisimpään *Katsossa* ollut toimittaja oli ollut haastatteluhetkellä *Katsossa* 32 vuotta ja lyhimmän aikaa *Katsossa* ollut toimittaja vakinaistettiin kesällä 2003, juuri muutoksen keskellä. Suurin osa oli

ollut *Katsossa* haastatteluhetkellä 5–10 vuotta. Kaikilla katsolaisilla on pitkään jatkunut ura toimittajan ammatissa. He täyttävät siinä mielessä professionalismiteoreetikoiden ammattilaisuuden kriteerit, jos ammattilaisuuteen ei vaadita muuta kuin se, että pystyy elättämään itsensä alalla pitkään.

Katsolaisten alan työkokemus on hyvin vaihteleva. Seitsemälle kolmestatoista *Katson* toimittajasta *Katso* on ensimmäinen vakituinen työpaikka toimittajana. Useimmat heistä ovat kuitenkin kirjoittaneet vapaina toimittajina joitakin vuosia eri lehtiin ennen *Katsoon* tuloaan. He ovat siis elättäneet itsensä yrittäjinä, ja koska ovat saaneet lehtijuttujansa myytyä kuukausi ja vuosi toisensa perään, heillä on hyvä ammatillinen itsetunto. Entiset vapaat toimittajat suhtautuvat vakituiseen työpaikkaan saavutettuna etuna.

T: 15 vuotta ollut täällä freenä ja nyt 4–5 vuotta vakkari. Tää (hymähtää hyväntuulisesti) on saavutettu etu. Mähän olen halunnut tällaista vakinaistumista aikaisemminkin.

Katsolaisilla on kokemusta kaiken tyyppisistä lehdistä *Helsingin Sanomista* *Seitsemän päivää* -lehteen. Yhdellä toimittajalla on kokemusta jopa molemmista näistä. Useimmat ovat olleet töissä sanomalehdissä uutistoimittajina, mutta monilla on kokemusta myös aikakauslehden toimittamisesta jo ennen *Katsoa*. Parilla toimittajalla on kokemusta tv- tai radiotoimittamisesta.

Kaksi toimittajaa on ollut aikaisemmin *Seitsemän päivää* -lehdessä. Toinen työskenteli juorupuolella, toinen tv-oppaassa. Lisäksi kolme on työskennellyt viihteellisissä medioissa, jotka eivät kuitenkaan ole olleet seiskamaisia juorujulkaisuja, vaan iltapäivälehtityyppisiä lehtiä tai viihdeohjelmia televisiossa tai radiossa.

Katsolaiset rikkovat mielenkiintoisesti Hiilamon esittämää kahtiajakoa asiatoimittajiin ja viihdetoimittajiin, sillä useimmilla heistä on kokemusta molemmista töistä. He eivät arvota asiajournalismia enemmän, vaan pikemminkin päinvastoin. Katsolaiset kokevat tarvitseensa kaikissa alan töissään samoja taitoja, joista he pitävät tärkeimpänä kirjoitustaitoa.

6. VANHAN *KATSON* JOURNALISTINEN KULTTUURI

Esittelen tässä luvussa *Katso*-lehden journalistista kulttuuria ennen uudistusta: työilmapiiriä, työporukkaa, lehden tekemisen tapoja ja rutiineja ja katsolaisten käsityksiä itsestään toimittajina. On välttämätöntä tietää, millaista lehdessä oli ennen uudistusta, jotta voi tietää, miten muutos vaikutti ja muutti koko lehden kuviota.

Katso oli ilmestynyt yli 40 vuotta ennen vuoden 2003 lehti-uudistusta ja lehdessä oli totutut tavat toimia. Joidenkin mielestä lehti oli liiankin urautunut. Toimitukselle oli tyypillistä, että se ei ollut tekemisissä markkinointiosaston kanssa. Toimitus sai vaikuttaa ainakin välillisesti siihen, ketä palkattiin töihin. Toimittajat olivat keskenään kavereita. He kokivat olevansa ennen kaikkea lukijan palvelijoita ja asiantuntijoita.

6.1 Toimitus oli irti markkinoinnista

T: Siihen tottuu, että Katsossa on aina vähän niin kuin kirves kurkulla. Sellainen sillä hilkulla, että jatkuuko tää, ja millaisena jatkuu.

Katson toimittajat tiesivät, että *Katsolla* meni taloudellisesti huonosti. Huonon tuloksen takia lehteä uudistettiin todella usein siihen suuntaan, että juttujen pituudet lyhenivät ja aiheet viihteellistyivät.

Vuonna 2003 *Katso* oli tehnyt taloudellisesti suurin piirtein nollatulosta, eli ei voittoa eikä tappiota, jo noin kymmenen vuotta. Jos *Katson* tulokseen lasketaan mukaan koko lehtitalon kulut kaikille lehdille jyvitettyinä, *Katson* tulos oli muutoshetkellä tappiollinen.

Vaikka *Katson* tuotto oli heikko, kokouksissa ei puhuttu lehden levikistä tai irtonumeromyynnistä, kuten varsinkin aikakauslehdissä yleensä on tapana. Katsolaiset uskoivat, että se riittää että lehti ei tuota tappiota, vaikkei voittoaakaan, koska lehteä oli tehty vuosikausia samalla tavalla.

T: - - sellaista yleistä keskustelua sen vanhan Katson tilasta käytiin liian vähän. Katson toimitus ehkä oli sellaista porukkaa, jossa hirveesti ei käyty läpi tällaisia talousasioita, tai miten lehdellä menee. Se jotenkin ei vaan kuulunut siihen kulttuuriin. Siellä puhuttiin sitten muista työasioista paljon, esimerkiksi suunnilleen kaikissa muissa lehdissä, missä mä oon ollu niin puhutaan huomattavasti enemmän siitä, miten lehdellä menee ja miten tulee tilaajia ja mikä on ilmoitusmyynnin tilanne, tai ainakin Avussa tehdään sitä huomattavasti paljon enemmän. Plus sitten muut osastot ei informoinut meitä suoraan koskaan mistään, että minkälainen tilanne on. Siinä mielessä oltais voitu huomattavasti aikaisemmin keskustella siitä, mihin ollaan menossa, koska se oli kuitenkin ilmeisesti tosi pitkään huono se tilanne. Toimituksessa ehkä tuudittauduttiin sellaiseen, että ei me ehkä paljoa voittoa tuoteta ja niin pois päin, mutta kuitenkin pysytään jotenkuten omillamme. Saadaan tehdä lehteä. Se oli tietenkin niin, ei sellainen nykyään toimi.

Katsolaiset eivät tienneet ennen muutostiedotustilaisuutta, että *Katso* tuottaa tappiota. He tiesivät vain levikit, jotka olivat olleet jo kymmenen vuotta alhaiset, mutta he eivät tienneet lehden tuottaman voiton tai tappion suuruutta. He olivat luulleet, että *Katsolla* menee riittävän hyvin kunhan levikki ei entisestään laske liikaa, vaikka erittäin harvaa lehteä tehdään nollatuloksella.

Kaikki vanhat katsolaiset eivät uskoneet vielä haastatteluhetkelläkään vanhan lehden tappiollisuutta. Kolme toimittajaa sanoo, että *Katso* ei tuottanut tappiota, vaikka tiedotustilaisuudessa, jossa kerrottiin muutoksesta, toista väitettiin.

T: Ei sitä voi tappiota ikuisesti tuottaa talolle. Senkin nyt ihan hyväksy, mutta sitten kun näki niitä, kun sitten ne näytti niitä taulukoita [tiedotustilaisuudessa], että ei siellä nyt mitään miinustakaan oo ollu. Mulla jäi hämmästyksellä mieleen se, että se on viimeisen kymmenen vuotta ollu siinä okei se ei oo tuottanu, mutta ei se oo tappiollinenkaan ollu. Mää olin kuvitellut, että se on ihan tappiollinen lehti. Se vähän silleen, ajjaa, mä luulin, et' tää on murheen kryyni, siin vaiheessa ihan selvä peli, kohta puoleen tulee muutos. Ei ne mulla ollu mitenkään, että mä oisin jotenkin hyväksyny ne syyt siihen muutokseen.

Yksi huomauttaa, että *Katso* itsessään ei tuottanut tappiota, vaan luvut olivat tappiollisia vain, jos mukaan otetaan koko lehtitalon kulut jaettuna kunkin lehden kesken. Aikaisemmin näin ei ollut tehty.

T: Sitten kun tuli tää bisnesajattelu eli pitää tuottaa niin ja niin paljon voittoa, niin se muutti tilanteen selvästi. Enää ei riitä, että lehti pyörii suunnilleen omillaan. Katso tietysti myös tuotti tappioo. Nykyään lasketaan eri tavalla tuloksia, niin siitä voi saada, jos halutaan saada niin tällaisen kuvan, että se pyöri omillaan. Mutta jos halutaan tuoda kaikki esiin, niin sitten saadaan aikamoiset tappiot pöytään helposti.

Katsolaisten selitykset lehden tilanteesta ennen muutosta vaihtelevat yllättävän paljon. On kiinnostavaa, että lehden toimittajat eivät ole olleet perillä edes lehden tuloksen suuruusluokasta, koska se vaihtelee heidän vastauksissaan huomattavasti. Osan mielestä tulos oli ihan riittävä, toisten mielestä todella tappiollinen.

T: Oli tiedossa, että lehti on vetänyt persnettoo jo muutaman vuoden, ja niin kauan kuin minä muistan, aina kun firman suuremmissa tiedotustilaisuudessa oli Katsosta puhe, niin ne uutiset oli aina huonoja. Ei ollu mikään yllätys. Mars sano kokouksessa, että on kolme vaihtoehtoo: joko jatketaan kuin ennenkin ja lehti vetää millin miinusta joka vuosi. Euroa. Tai sitten lopetetaan lehti tai sitten tehdään jotain radikaalia. Ja kun A-lehdillä on ollut hinku sinne viihdelehtisegmenttiin, niin se oli aika luontevaa. Se tuli selkeesti esiin. Se oli aika lohdullista, että oli joku muukin vaihtoehto sille että lehti lopetetaan. (nauraa)

Katsolaisille kerrottiin, että lehdellä oli tappiollisuuden takia kaksi vaihtoehtoa. Joko se lopetetaan, tai siitä tehdään juorulehti. Kaikki katsolaiset eivät uskoneet, että *Katso* olisi lopetettu, jos se ei olisi muuttunut.

T: Kyllä meitä vähän uhkailtiin, että lehti olisi muuten lopetettu, mitä minä en uskonut, enkä usko vieläkään. - - Kyllä sitä olisi voinut samalla tavalla jatkaa.

Sinnikäs ajattelu, että *Katso* ei tuottanut tappiota ja sen olisi pitänyt jatkaa tv-lehtenä vielä muutoksen jälkeen, on mielenkiintoinen. On ymmärrettävää, että katsolaiset eivät halua ajatella epäonnistuneensa toimittajina. He eivät usko tehneensä vuosikausia lehteä, jota ei ostettu tarpeeksi.

Mielenkiintoista on se, että *Katson* toimittajat eivät pitäneet talousasioiden ajattelua lainkaan toimittajien tehtävänä. Markkinaosasto oli hyvin erillään ja talousasioista ei puhuttu.

Yksi toimittaja puhuukin erikseen budjettivastaavista ja budjettitavoitteista, joista toimittajat eivät tienneet mitään, eikä heidän tarvitsekaan tietää mitään. Katsolaisten mielestä markkinoinnin ajattelu ei kuulu lainkaan toimittajan työhön. Selkeä mielikuva on, että he ajattelivat että näin kuuluukin olla ja että näin toimitaan muuallakin lehdissä.

T: Katsoon tällaisenaan ei olisi varaa. Ei olisi varaa jatkaa sen kustantamista. Mutta emmehän me ole koskaan saaneet tietää mitään budjettilukuja ja päämääriä. Olemme ymmärtäneet, että lehteä on kuitenkin kokoajan plussalla tehty. Numerot voidaan saada näyttämään monenlaisilta, enkä mä sitä tiedä, miten tätä on hallittu ja miten budjettivastaavat ovat pysyneet raameissa.

Moni *Katson* toimittaja sysää vastuuta muutoksesta markkinointiosastolle. Katsolaiset kysyvät, miksei markkinointiosasto kiinnittänyt *Katsoon* enemmän huomiota.

T: Sen olen tässä talossa oppinut, että markkinointiosastoa ei vaihdeta vaikka se ei saa myytyä. - - Jos Katsoa olisi markkinoitu samassa mittakaavassa kuin uutta Katsoa, niin kai sitäkin olisi myyty enemmän. Nyt se oli helppo lehti talolle, se vaan pyöri omillaan eikä juuri tarvinnut mainosrahoja.

Katsossa ei siis ajateltu, että jos lehti ei myy, sitä pitäisi tehdä paremmin tai ainakin myyvemmin. Tai että toimittajan pitäisi ajatella kirjoittaessaan, että onko tämä sellainen juttu, että lukija kiinnostuu siitä ja ostaa lehden. Katsolaiset tekivät lehteä samoille kestotilaaajille kuin ennenkin, eivätkä juuri kosiskelleet uusia tilaajia tai satunnaisia lukijoita.

*T: Se myynti on tässä se tärkeä asia. Mä haluan, että me onnistutaan siinä. Jos tässä nyt asetetaan asioita, että mihin tässä nyt pyritään, niin joo. Vanhan *Katson* kohdalla me olimme ehkä toimituksena irti myynnistä ja markkinoinnista. Se ei meidän päivittäistä elämää kauheasti heilauttanut. Se oli ikään kuin mainonnan ja markkinoinnin tehtävä koittaa saada sitä lehteä kaupaksi. Sitä lehteä, jota me teemme. Tätä *Katsoa* tehdään yhteistyössä mainonnan ja markkinoinnin kanssa, koska kaikkien yhteinen ja ensimmäinen tavoite on saada tämä lehti kaupaksi. Tässä on toiminnallinen suurin ero. Me yritetään saada tätä lehteä kaupaksi.*

Toimituksen ja markkinoinnin erillään olo oli yleistä myös suomalaisissa sanomalehdissä ennen lamaa. Yhtymäkohtana sanomalehtiin on myös se, että *Katsossa* irtonumeromyynti oli pientä ja kestotilaukset kattoivat suurimman osan myynnistä. *Katsossa* oli sanomalehtimäisiä piirteitä: se oli suunnattu kaikille, koska lähes kaikki katsovat televisiota. *Katso* ei siis ollut samantyylinen

erikoisaikakauslehti kuin esimerkiksi *Vene*-lehti, joka on suunnattu vain veneilystä kiinnostuneille lukijoille. Markkinoinnin ja toimituksen erillään pitäminen sopii hyvin yhteen professionalismi-teorioiden kanssa, joissa asiantuntija-ammattilainen palvelee asiakasta, eikä myy tuotetta.

Kun kaupallinen ajattelu tuli sanomalehtiin, sitä vastustettiin kovasti. *Katsossa* oli jo vuosien saatossa totuttu viihteellisyyteen ja kevyen kulttuurin käsittelyyn, vaikkakin asiallisesti. Juoru-uudistuksessa kaupalliset arvot tulivat todella pintaan. *Katsossa* ei vastustettu kaupallisuutta niin paljon kuin juoruja.

T: Viihteellistymisessä sinänsä ei ole mitään pahaa, pitäähän rahaa tehdä - - minua ei vaan kiinnosta juorulehdet.

Katson toimittajat eivät ennen muutosta vastustaneet kaupallisuuden kuulumista työhönsä journalistisista periaatteista, vaan markkinointi ei vain yksinkertaisesti kuulunut millään tavalla heidän työhönsä. Katsolaiset eivät olisi vastustaneet kaupallista ajattelua osana työtään, jos sitä olisi ollut.

Katson toimittajien ammatti-identiteettiin ei kuulunut ennen muutosta kaupallisuus, mutta ei myöskään sen kieltäminen, koska katsolaiset eivät olleet ajatelleet kaupallisuuden roolia osana työtään ennen uudistusta. Muutoksen myötä kaupallisuus tuli osaksi ammatillista omakuvaa.

Aikakauslehtien kulttuuriin kuuluu ajatus, että tehdään ahkerasti lukijatutkimuksia, tarkkaillaan, mitä juttuja luetaan ja millaisilla jutuilla lehti menee kaupaksi sekä palvellaan tehokkaasti lukijoita. Lukijoista ollaan erittäin kiinnostuneita, koska heistä ollaan niin riippuvaisia. *Katsossa* ei tehty juurikaan lukijatutkimuksia.

T: On alkanut miettiä, että jos ihmiset, [tauko kaksi sekuntia] kun aikaisemmin niitä juttuja oli lehdessä, niin luettiinko niitä? Ei meillä kovin montaa kyselyä tehty, tietysti se oli pientä. Sitä miettii, että nyt sitä lukee mahdollisesti 100 000 ihmistä noita juttuja ja on tyytyväisiä niihin pituuksiin, että ne, niillä on aikaa lukee ne, eikä pidempiä juttuja, niin onko se sitten parempi, että silloin niitä luki vain muutama ihminen ja oli erittäin tyytyväisiä niihin, mutta (nauraa) siinä on kaksi puolta asialle. Kumpi on se parempi tilanne?

Ajattelemisen arvoista on myös se, että jos katsolaiset olisivat tienneet *Katson* tappiollisuudesta, olisivatko he muuttaneet asennettaan lehdentekoon. Ehkä ideointi olisi ollut aktiivisempaa. Moni toimittaja myöntää, että lehteä tehtiin rutiininomaisesti. Katsolaiset myöntävät suoraan, että vanha *Katso* olisi voinut olla laadukkaampikin lehti. Pari toimittajaa ei viihtynyt ennen muutosta *Katsossa*

juttujen rutiininomaisuuden takia. Lehteä tehtiin kyllä tunnollisesti, mutta vanhoihin kaavoihin kangistuen. Toimittajat tekivät sen, mitä käskettiin, mutta oma ideointi jäi vähälle.

T: Katsoo ois pitänyt terävöittää, hioo, kunnon ideointeja, jotain pakottaa meidät kirjoittamaan parempia, terävämpiä juttuja. Ois voinut eriyttää viel vaan semmoseen paremmin toimitettuun lehteen. Sitte itekin veltostuu ihan älyttömästi, on niin auktoriteettia tarvitseva. Ei sitä omin päin tuu tehtyä. Nyt keksin jotain virkistävää, vaan sit tekee sen rutiininomaisen kaavan mukaan juttuja ja itekin vähän leipiintyy ja haluis jotain: "Pystyt parempaan, tee paremmin ja vähän ideointia".

Useimmat katsolaiset ovat sitä mieltä, että lehteen kaivattiin jotakin muutosta. He olisivat halunneet muuttaa lehteä yhä asiallisempaan ja laadukkaampaan suuntaan. Vanha *Katso* oli toimituksensa mielestä liian viihteellinen. Osa oli jopa suunnitellut valmiiksi mielessään, millaiseksi *Katso* kannattaisi muuttua, ja tehnyt muutosehdotuksia päätoimittajalle, mutta ne eivät menneet läpi. Nyt muutoksista päättivät aina jotkut muut kuin toimittajat itse. Päätoimittaja vaihtui usein ja muutokset tulivat toimitukseen ulkoapäin.

Tieto osavuosikatsauksissa toistuvista heikosta levikistä teki katsolaisista nöyriä, ahkeria ja sopeutuvaisia. Ennen kaikkea he oppivat olemaan kiitollisia työpaikastaan. He kokivat, että saivat tehdä lehteä, vaikkei se välttämättä mitään tuottanutkaan. Työpaikkaa pidettiin siis etuoikeutena, josta tuli olla kiitollinen.

Muutoksen myötä kukaan vakituinen ei menettänyt työpaikkaansa ja suurin osa vanhoista katsolaisista oli edelleen haastatteluhetkellä tyytyväinen työpaikastaan. Vaikka *Katsossa* ei puhuttu raha-asioista, *Katsossa* oli totuttu ajattelemaan rahaa ja säästämään.

T: Vaikka työilmapiiri henkilöstön piirissä oli hyvä, niin siellä oli jatkuva semmonen kyykkyy! Esimerkiks meillä ei oo työvälaineitä, nauhureita ja muuta. Ja juomavesikatastfori- - siis kun me ei saatu yhtä juomavesiautomaattia. Vessasta piti hakee vettä. Sinne ei voinu mitenkään yhtä juomavesiautomaattia saada, joka maksaa 50 markkaa yritykselle kuukaudessa, niin hankkia työntekijöille. Siinä oli aina sellainen tietty riiston maku.

Useimmat katsolaiset olivat sitä sopeutuvaisempia, mitä kauemmin he olivat *Katsossa* olleet, koska he olivat käyneet läpi niin monta uudistusta. Katsolaiset olivat myös hyvin sitoutuneita lehteensä ja koko A-lehtien lehtitaloon. He tekivät lehteä mahdollisimman ahkerasti ja hyvin, työtunteja säästelemättä. *Katsossa* oli siis ennen uudistusta vallalla Nummisen (2003) A-lehtien historiikissa esittelemä tunnelma, johon kuuluu ahkeruus ja tunnollisuus.

Katsossa tehtiin paljon palkattomia ylitöitä — yksi toimittaja oli jopa öitä toimituksessa — eivätkä toimittajat valittaneet juuri mistään. Katsolaisilla ei ollut tapana laskuttaa ylitöistä ja

ylityökaavakkeetkin tuotiin toimitukseen vasta lehden muututtua juorulehdeksi. Neljä toimittajaa mainitsee ylitöiden vähentyneen muutoksen myötä.

T: Mulla ei oo niin paljon ylityötunteja, suluissa palkattomia ylityötunteja, kuin aikaisemmin [ennen muutosta]. Työn rytmi on hieman helpottunut, tai siis toistaiseksi, mutta se on vaihtelevaa.

6.2 Vanha työilmapiiri

Useimmat katsolaiset muistelevat vanhan *Katson* aikaa lämmöllä, ja haluaisivat lehden palaavan vanhaan. Vanha *Katso* oli katsolaisten mielestä mukava työympäristö, jossa työntekijät olivat keskenään kavereita.

Kaveruus selittyy sillä, että *Katson* palkattiin usein toimittajien tuttuja, kavereita tai perheenjäseniä, kuten Numminenkin (2003) mainitsee historiikissaan, koska A-lehtitalo on vanha perheyritys. Moni katsolainen mainitseekin, että tuli töihin, koska hänen kaverinsa oli *Katsossa*.

Työntekijöitä *Katsossa* oli alle kaksikymmentä, vaikka mukaan laskettaisiin muutkin kuin toimituksellista työtä tekevät. Katsolaisten oli siis mahdollista tuntea toisensa hyvin. Yksi toimittaja mainitsee jopa tullessa töihin, koska kaveri pyysi, vaikka ei arvostanut *Katsoa* lehtenä alunperinkään, eikä sen edustamaa journalismia.

T: Sanotaan nyt niin, että mä en ollut tosiaankaan aktiivisesti hakeutunut Katsoon . Mä en ollut kauheen ylpeä siitä lehdestä. Se oli koko ajan semmonen, että siinä meidän ois pitänyt kasvattaa sitä. Siinä oli joku semmonen jännä rehellisesti sanottuna pieni väsymyksen tuntu, mikä tuntu siinä. Mutta mä tykkäsin kyllä mun työkavereista ihan ehottomasti. - - Kun Tiina oli vuoden ollut Seiskassa, niin se kuvas sitä, miten erilainen se työilmapiiri siellä oli. Ne oli kun hyeenoja ne ihmiset, ja aamupalaverit oli sitä, että revolveria otsalla ja keksi kymmenen aiheita. Ei meillä tosiaankaan, meillä oli ihan toisella tavalla dialogista se. Ei tarvinnu silleen pelätä, totta kai aina on jotain, että on hankalampi tulla toimeen. Ei missään täydellistä oo. Kaisa joskus sitä kuvaili. Se oli ihan kun Hesarissa 80-luvulla, se ilmapiiri. Lepposa ja kiva. [nimet muutettu]

Monet mainitsevat vanhasta *Katsosta* puhuttaessa ensin jotakin muuta kuin varsinaiseen työnteekoon liittyviä asioita, kuten hyvän ilmapiirin ja työkaverit. Katsolaisilla oli vahva yhteishenki, joka edisti tunnetta siitä, että he kuuluvat toimittajien ammattikuntaan.

T: Tää kuulostaa kauheen epäsyvälliseltä, mutta se oli kauheen hauskaa (naurahtaa). Aiheet oli yleensä enimmäkseen aika kivoja. Normaalisissa toimittajan työssä joutuu käsittelemään yleensä aika ikäviä aiheita. Katsossa oli aika kevyttä ja mukavaa. Ja kuitenkin aika monipuolista. Sai tehdä ihan oikeita töitä. Ei ollut ihan hömppää. Mun mielestä mun työt oli ihan suht koht haastavia. Plus että semmonen tekemisen kulttuuri oli kauheen mukava. Parhaimmillaan se ei tuntunut työnteolta, vaan se oli sellaista mukavaa yhdessäoloa.

Yhteistyö työkavereiden kanssa hoitui kaikkien toimittajien mielestä hyvin. Kuitenkin yksi toimittaja sanoo, että päätoimittajalla oli suosikkinsa, jotka saivat aina parhaat ja haastavimmat jutut kirjoitettavikseen. Lisäksi toimittajat oli hänen mielestään lokeroitu sen mukaan, mitä he kirjoittivat, eivätkä he koskaan saaneet mitään muuta kuin oman lokeronsa mukaista kirjoitettavaa. Alkupään pitkiä juttuja kirjoittivat tietyt toimittajat ja loppupään tv-pätkiä tietyt.

Osa toimittajista koki toimituksen pahoin kuppikunnittuneeksi. Aikaisemman elokuva-liitteen takia lehdessä oli elokuvaeksperttejä, jotka olivat omaa porukkaansa. Lisäksi saippuaoopperaekspertit oleilivat keskenään ja tv-arvioita kirjoittavat keskenään.

Työ *Katsossa* oli monien mielestä käynyt rutiininomaiseksi. Puolet haastateltavista kuitenkin kuvailee vanhaa *Katsoa* haasteelliseksi ja monipuoliseksi työpaikaksi, jossa oli liikaakin työtä tehtävänä.

Katson monikymmenvuotiseen historiaan mahtuu työporukan pahojakin kriisejä. Niitä useimmat eivät kuitenkaan muistele joko sen takia, että he eivät ole vielä silloin olleet töissä *Katsossa* tai siksi, että katsovat, että jokaisella työpaikalla koetaan pakostakin välillä erimielisyyksiä.

T: Ei ne [riidat] niin isoja ollut, mutta varmaan se oli vaikuttanut jonkun lähtöön. Nähtyt, että ehkä muualla ois paremmat ilmapiirit. Vaikea mennä sanomaa. Suurempia tämmösiä ei ollut ainakaan muutama vuoteen. Aikanaan oli jopa tällainen, että ulkopuolinen psykologi tuli selvittämään sisäisiä riitoja. Oliko se 90-luvun alkua.

6.3 Vanha ammatti-identiteetti

Useimmilla vanhoista katsolaisista on vahva ammatti-identiteetti. He uskaltavat suoraan kehua itseään hyväksi toimittajaksi. He olivat ylpeitä työstään ja tekivät siinä parhaansa.

T: Tietysti se, että jos joka tapauksessa seuraa tv- ja elokuva-aiheita, et' sitä tietäki jotain, että pääse tekemään, teettämään mielestään hyviä juttuja. Katsossakin on ollut vuosien mittaan helvetin hyviä journalisteja, jotka on siirtynyt hyvin, hyvin monenlaisille paikoille, että siis se että tänne pystyy tekemään ja toimittamaan lehteä, jonka takana pystyy seisomaan. Se ei tarkoita, että kaikki jutut pitäis pystyä hyväksymään tai allekirjoittamaan täysin, se on ihan täysin järjetön ajatus, mutta kuitenkin, että omasta mielestään hyvälaatusta tuotetta. Jonkinlaista ammattiylpeyttä se on.

Katson tehtävä ennen muutosta oli kertoa lukijoille, mitä hyviä ohjelmia televisiosta tulee. Marco Bjurström mainostikin televisiossa osuvasti "Katso *Katsosta*, mitä kannattaa katsoa!" Ajatus oli siis, että televisiosta tulee monelta kanavalta niin paljon ohjelmia, että katsojan kannattaa ostaa *Katso*, ettei hän käytä aikaansa turhaan huonoihin ohjelmiin.

Koska *Katso* oli suunnattu periaatteessa kaikelle kansalle, siinä arvosteltiin niin dokumentteja, lastenohjelmia, sarjoja kuin elokuvaakin. Tästä huolimatta monelle vanhalla katsolaisella on sellainen mielikuva, että heidän lukijansa olivat asiantuntijoita, ja katsolaiset tekivät lehteä tämän takia ensisijaisesti lukijoille, jotka tiesivät elokuvista ja televisiosta paljon.

T: Katsohan on lehti, joka on tullut pitkään ja hartaasti perheisiin. Luettu näitä asioita, ja se on ollu Ylelle niin tärkeä lehti, että se tuli henkilökuntaetuna. Sä oot varmaan siitä perillä, ja sitten kun ne menetti sen, niin ne pystyi tilaamaan puoleen hintaan. Jos missä tahansa tulee radiosta lähetyksiä, niillä on Katso-lehti siinä auki, koska sen ohjelmatietojen mukaan Ylessäkin katsotaan, mitä tulee ohjelmaa. Se oli luettu ja tärkeä lehti. Eli siihen törmäsi koko ajan arvostukseen ja siihen, että juttuja luetaan tarkkaan. Sitä populaarikulttuurin kirjoittelua, mitä mä toin tähän lehteen niin sain palautetta kokoajan, - - kun ne oli näitä asioiden friikkejä.

Jutut kirjoitettiin siis olettaen, että lukijalla on tietty tietomäärä televisiosta. Tämä johtuu siitä, että *Yleisradion* työntekijät saivat pitkään *Katson* työpaikkaetuna. *Katson* tuli paljon lukijapalautetta lukijoilta, jotka luettelivat sarjojen tai elokuvien yksityiskohtia. *Katson* tilaukset olivat hyvin pitkäaikaisia, joten katsolaiset olettivat lukijoiden olevan hyvin perillä televisiomaailmasta. Pitkäaikaisissa tilauksissa oli se huono puoli, että lukijat alkoivat olla iäkkäitä, eikä uusia nuoria tilaajia saatu riittävästi.

Katson toimittajat olivat populaarikulttuurin asiantuntijoita. Katsolaisten erikoisaloja olivat muun muassa televisio, elokuva, tv-sarjat ja musiikki. Osa toimittajista oli enemmän yleistöimittäjiä, jotka tekivät pitkiä henkilöhaastatteluja tai tv-aiheisia uutisia.

Katso ei pelkästään kertonut, mitä televisiosta tulee, vaan se kertoi myös, mitä kannatti katsoa. Elokuvien lisäksi myös televisio-ohjelmista kirjoitettiin arvioita ja kehoitettiin katsomaan tietyn tyyppisiä ohjelmia.

T: Aikaisemmin kun mä kirjoitin pidempiä juttuja ja paljon nostoja dokkareista, musaohjelmista, viihteestä, sarjakuvista tai laajalla skaalalla viihdekulttuuria ja korkeakulttuuriakin, niin silloin sain tuntea, että mä pääsin vaikuttamaan tai tekemään tunnetuksi asioita. Toimimaan linkkinä ohjelman ja lehden ja lukijan eli katsoja välillä. Silloin mulla oli vaikutusvaltaa, josta mä sain lukijoilta kiitosta. Oli ratkaisevasti enemmän kuin nyt. Sain myös enemmän palautetta työstäni. Eli nythän sitä tulee vähemmän.

Katso otti kantaa ohjelmapolitiikkaan: se arvosteli television ohjelmatarjontaa ja julkaisi kolumneissaan ja pääkirjoituksissaan ehdotuksia siitä, mihin suuntaan ohjelmistoa voisi muuttaa. Yhden katsolaisen mielestä lehti oli kulttuuripoliisi.

*T: Muutoksen myötä ruvettiin tekemään lehteä sen perusteella, mitä main stream haluaa. Eikä sillä perusteella, mitä vanha *Katso* oli, että me kerrotaan teille, miten asiat ovat. Se oli olennainen. Uusi *Katso* on nöyrytynyt, se on nöyrä lehti, vaikka siinä on näitä kaikkia hurjia otsikoita ja muuta, niin se on nöyrä lehti. Ei varsinkaan runkolehden puolella*

-- [lähdetä] sanelemaan, että tästä pitäis kiinnostua. Se tahkooa rahaa. -- Ei oteta isoveljen osaa, kulttuuripoliisin asemaa. Vanha Katso kyl.

Vanhan *Katson* aikaan toimittajat mainitsivat roolikseen lukijan palvelun, asiantuntijuuden ja valistamisen, uuden tiedon välittämisen (*Katsossa* oli tv-aiheinen uutispalsta), viihdyttämisen, vaikuttamisen lukijan arkeen positiivisesti, esimerkiksi pelastamalla päivä hyvällä artikkelilla tai ohjaamalla katsomaan hyvää ohjelmaa, sekä ohjelmapolitiikan kritisoinnin. Vanhassa *Katsossa* toimittajat kokivat tärkeimmäksi roolikseen lukijan palvelun, toisena tuli asiantuntijuus.

Koska kyseessä oli erikoisaikakauslehti, mukana ei ole juurikaan suoranaisia yhteiskunnallisia merkityksiä, kuten valtaapitävien vahtimista, muuta kuin tv-kanavien osalta. Muuten vastaukset ovat varsin perinteisiä journalismin tehtäviä, vaikka viihteellisyys korostuu huomattavasti enemmän jo vanhassa *Katsossa* kuin esimerkiksi sanomalehdissä.

Vanhassa *Katsossa* toimittajat täyttivät monia asiantuntija-ammattilaisen kriteerejä. Vanhassa *Katsossa* toimittajat kokivat pystyneensä tekemään töitään itsenäisesti ja lukijoitaan palvelleen, ei tuotteita myyden. He päättivät itse omista juttuaiheistaan. Heille eettiset koodit olivat hyvin selvillä. Katsolaiset saivat työssään ammattitaitoa lisäävää koulutusta. He suhtautuivat positiivisesti työhönsä. Melkein kaikki samaistuivat toimittajien ammattikuntaan.

7. MUUTOKSEN KESKELLÄ

Esittelen tässä luvussa *Katson* toimittajien käsityksiä siitä, miten lehtimuutos eteni vuonna 2003 ja miten se muutti heidän lehdentekoaan, arkeaan ja heitä itseään toimittajina. Toimittajien haastatteluista nousi esille, että muutos tuli lähes kaikille totaalisenä yllätyksenä ja järkytyksenä.

Itse muutoksen lisäksi muutoksesta tiedottaminen sai *Katson* toimittajilta paljon kritiikkiä, josta tulevien lehti uudistusten tekijät voisivat ottaa opikseen. *Katson* toimittajat olivat vuosi muutoksen jälkeen jopa katkerampia tiedotuksesta kuin itse muutoksesta, josta ei kysytty heidän mielipidettään. Muutoksesta tiedotettiin *Katson* toimittajien mielestä liian myöhään. Useimmat pitivät tiedotusta riittämättömänä ja uskoivat tiedotuksen puutteiden huonontaneen työn laatua.

7.1 Muutoksen kulku

Ensin pudotettiin pommi, ja sitten katsottiin ketä jäi jäljelle! – Tiedotusopin professori Risto Kunelius *Katson* uudistuksesta tiedottamisesta ⁷

Syksyllä 2002 A-lehtien johto ja *Katson* silloinen päätoimittaja Markku Veijalainen keskustelivat *Katson* tilanteesta vakavasti. Vaihtoehtoina väläytettiin *Katson* lopettaminen kannattamattomana ja uusi muutos, jossa *Katso* pysyisi yhä tv-lehtenä, sekä juorulehdeksi muuttaminen. A-lehdet oli suunnitellut jo pitkään juorulehtimarkkinoille lähtemistä. Sinne olisi menty ilman *Katsoakin* erinimisellä lehdellä, joka olisi näyttänyt uudistetulta *Katsolta*. Juorulehdeksi muuttamisesta päätettiin lopullisesti vuodenvaihteessa 2003. Päätökseen vaikutti, että *Katsolla* oli hyvä pohjalevikki ja tv-oppaan tekijät valmiina.

H: Miten sinä suhtauduit tähän lehtimuutokseen muutoksen keskellä?

T: Mitä sinä tarkoitat muutoksen keskellä? Sehän muutettiin kertajäysäyksellä koko lehti toinen kesäkuuta.

A-lehtien toimitusjohtaja Vesa Mars tuli kertomaan lehden linjan radikaalista muutoksesta katsolaisille tavallisen toimituksen viikkokokouksen yhteydessä maaliskuun alkupuolella 2003. Mitään vihjailuja muutoksen suuntaan ei oltu kuultu aikaisemmin. Useimmat katsolaiset tapasivat vuosi sitten aloittaneen toimitusjohtajan ensimmäistä kertaa tuossa tiedotustilaisuudessa, ja sen takia he yhdistivät muutoksen nimenomaan Marsiin henkilönä.

⁷ Journalismi ammattina -luennolla Tampereen yliopistolla syksyllä 2003

Kaikki poistuivat kokouksesta, eivätkä tulleet enää samana päivänä töihin. Seuraavana päivänä katsolaiset keräsivät adressin ja marssivat koko toimituksen voimin vaatimaan Marsia perumaan muutoksen.

Toukokuussa pidettiin uusi tiedotustilaisuus, jossa esiteltiin *Katson* tulevaa taittoa ja vakiopalstoja. Muutosta suunnittelemaan perustettiin keväällä 2003 suunnitteluryhmiä, joissa keskusteltiin uuden lehden taitosta ja sisällöstä. Tv-opasta suunniteltiin omassa ryhmässä. Ryhmässä käytiin myös arvokeskustelua. Katsolaiset kokivat, että *Katson* arvoihin ei voinut vaikuttaa, mutta mielipiteensä sai sanoa ääneen. Katsolaisten suunnitelmien mukainen tv-opas ilmestyi puoli vuotta, kunnes tv-opas muutettiin vielä viihteellisemmäksi markkinointiosaston toiveiden mukaisesti. Tämän muutoksen suunnitteli yksin taittaja. Jutut lyhenivät entisestään.

T: Meidän piti perustaa, joo tää oli meidän rauhoituskonsti, tehdään sellaisia ryhmiä, jotka sitten suunnittelee tiettyjä asioita, jotka ei sitten koskaan kokoontuneet, tai sitten ne oli kokoontuneet, niin että toiset ei tienny. Se oli vaan mukamas.

On varsin ymmärrettävää, että katsolaiset vastustivat lehden linjan muutosta. *Katson* jatkuvista muutoksista huolimatta he eivät olleet valmiita taipumaan kaikkeen. Muutosvastarinta oli kuitenkin melko vaisua. Katsolaiset eivät esimerkiksi tiedottaneet valtamedioille muutoksen sisällöstä, eivätkä uhanneet lakolla, kuten myöhemmin päätoimittajan vaihtuessa Joni Soilaksi. Rikoksesta epäillyn päätoimittajan saaminen oli siis heille merkittävämpää kuin koko lehden sisällön muutos, ainakin vastustuksen määrästä päätellen. Toimittajat taipuivat melko nöyrästi uuteen rooliinsa, koska olivat tehneet niin edellistenkin muutosten edessä.

Osa kuitenkin otti yhteyttä liittoon ja piti kaikin tavoin puolensa muutoksen yhteydessä. Katsolaiset puhuivat työporukalla paljon oikeuksistaan. Entinen *Katson* toimittaja Eriikka Käyhkö ajoi katsolaisten asiaa muun muassa *Voimala*-televisio-ohjelmassa ja Journalismin päivillä.

T: Sen mä ainakin ymmärsin, en mä tiedä, onko se oman työn arvostamista, mutta jos maailmassa haluaa tehdä jotain merkityksellistä, niin se velotetaan sun omasta [selkä]nahasta. - - Sitä on oppinut, että on itsenäistynyt ja itsepäistynyt ton takia. Mä tajusin, että totuus on se, joka niiku what counts. Siihen on pakko viimekädessä luottaa. Varsinkin, että ei toimittajan työ oo miellyttämistä, siihenhän liittyy hirveesti miellyttämistä sumplimista ja älykkyyttä, kun siellä on kyse arvoista. Se selveni tossa.

Ammattilaisuuteen kuuluu olennaisena osana autonominen asema suhteessa omaan työhön.

Ammattilaiset myös puolustavat omia oikeuksiaan itse sekä ammattiliittojen että eettisten koodien avulla. Katsolaiset toimivat ammattimaisesti puolustaessaan oikeuksiaan, mutta heidän olisi voinut

kuvitella tekevän sitä vielä ponnekkaammin. Huomion arvoista on myös se, että Journalistiliiton tuki oli monen katsolaisen mielestä liian vaisu.

Katso muuttui elokuva- ja televisioerikoislehdestä juorulehdeksi kesäkuun alussa 2003. Kuukautta aikaisemmin, toukokuun alussa, aloittivat uudet *Katson* juorutoimittajat ja uudentyypin lehden tekeminen alkoi. Suurin osa toimittajista sai tietää muutoksesta siis vain vajaa kolme kuukautta ennen kuin ensimmäinen uusi *Katso* ilmestyi ja kaksi kuukautta ennen kuin uuden tyyppistä lehteä alettiin tehdä.

T: Meitä vitutti alussa äärimmäisen paljon, että meille kerrottiin että nyt lehti muuttuu, teillä on kaks kuukautta aikaa. Pitää päättää, jatkaako tässä lehdessä vai ei. Mitään vaihtoehtoja ei oikeestaan muita annettu. Saatiin tietää, että mainostoimistot on tiennyt jo edellisenä syksynä, mutta me ei, kun ne on suunnitelleet uutta logoa ja nimeä ja markkinointistrategioita. Varmaan jopa sekin, että saatiin tän talon [A-lehtitalo] paras toimitus, kulmapaikka, niin on päätetty jo silloin, että kun Katsosta tehdään tämmönen lippulaiva, niin laitetaan se paraatipaikalle. - - Ne ei halunneet pilata joulua tolla tiedolla.

Uuden lehden tekemisen aloittaminen sattui samaan aikaan kuin muutto Hitsaajankadulta Herttoniemestä uuteen A-lehtitaloon Risto Rytin tielle Kulosaareen. Tämä lisäsi muutoksen totaalisuutta katsolaisten mielessä.

T: Se oli ihan kuin olis siirtynyt uuteen työpaikkaan. Niin kuin se olikin, kun oli uusi lehti, mutta uuteen paikkaan siinäkin mielessä, että meillä oli uudet toimitilat. Lehti muuttu, ihmiset muuttu ja lähimmät työkaverit muuttu uusiksi ihmisiksi. Oli se ihan hirveetä. Sitä piti vaan asennoitua siihen, että työssäkäyminen ei ole enää mukavaa. - - En ollut hakenut uutta työpaikkaa, mutta minulla oli sellainen.

Aikaisemmin katsolaiset olivat työskennelleet pääsääntöisesti 1–4-hengen huoneissa, joissa oli hiljaista tai itse valittua musiikkia ja mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun. Johtotason toimittajilla oli kaikilla omat huoneet, nyt vain päätoimittajilla.

T: Tiina istui aikaisemmin toisella käytävällä kuin minä. Piti asiakseen mennä Tiinan huoneeseen puoleksi tunniksi soittamaan suutaan, ja sillä tavalla olla sosiaalinen. Nyt on homma menny pinnallisemmaksi, että ei enää istuta puolta tuntia parantamassa maailmaa, vaan nopeesti heitetään one linereitä, kun nähdää tuolla hölöpölöö, meenpä takas tekeen töitä, että kun miettii, että ihmiset ei ehkä suhtaudu toisiinsa samalla tavalla kuin aikaisemmin, niin ei se ehkä oo lehtimuutoksesta kiinni, vaan tila sanelee tietyllä tavalla, koska yksityisyys puuttuu, niin ei (kuiskaa) viiti sanoo kaikkee, kun kaikki muut kuulee. Se on yhteisöllisempää läpän heittoa. Jos Tiinalle heittää jotain, niin Hanna ja Reetta ja Sami saattaa yhtyä siihen yleiseen pöljäilyyn. [nimet muutettu]

Uudessa talossa katsolaiset joutuivat samassa syssyissä sopeutumaan avokonttorityöskentelyyn. Juorutoimittajat hakivat paikkaansa vanhassa toimituksessa ja kiroilivat äänekkäästi. Yhteiselo ei

sujunut, sillä katsolaiset olivat tottuneet asialliseen, hiljaiseen keskusteluun työpaikalla ja kunkin oman työrauhan kunnioittamiseen.

T: Aluksi se oli pikkasen hauskaa kuunnella niiden näitä jatkuvia juoruja ja muita, mutta hyvin pian ne alkoivat rasittaa, ja mä en kestänyt sitä. Mulla oli niitten neuvottelupöydän vieressä työpiste. Mä kokoajan jouduin kuuntelemaan, sit mä aloin kuulokkeet päässä istumaan ja kuuntelemaan musiikkia, että mun ei tarvitse kuunnella sitä niiden jatkuvaa vulgääriä kielenkäyttöä, koska naiset eivät enää ole se ja se lehmä vaan se ja se huora ja sit se vitun huora, että heillä on se omanlaisensa kielenkäyttö.

Moni tuo esille, että työnteko oli hankalaa äänekkäässä avokonttorissa. Juorutoimituksen puolella vielä haastatteluhetkelläkin istuvat vanhat katsolaiset häiriintyivät osittain yhä metelistä, vaikka se onkin laantunut alun kaaoksesta. Osa haluaisi työskennellä yhä tv-puolella, vaikka he ovatkin joten kuten sopeutuneet.

T: No se oli aluks, me oltiin tuolla kulmassa tuolla isossa huoneessa[osoittaa huonetta, jossa tv-toimitus oli juorutoimituksen kanssa aikaisemmin]. Se häiritsi siinä mielessä, että noihan on paljon äänekkäämpiä (hymyilee). Mut sit se oli ainoa, vaikka mullakin on kauheen hyvä keskittymiskyky, niin se oli. Ne on sen tyyppisiä, että ne on paljon äänekkäämpiä. Paljon enemmän keskustelee omista asioista sitte. Mitä muuten on, aikaisemmin oli. Oli tosi ihanaa tuolla rauhassa olla [tv-nurkkauksessa], mut nyt kun on tuossa takas [juorupuolella], niin sitä vaan tottuu. Aika melusta, et'. Varsinkin, kun mun pitäis tehdä oikolukua. (naureskelee) Vaikeeta.

Juorutoimittajat tulivat vanhaan toimitukseen, jossa kaikki tunsivat toisensa hyvin. He olivat vähemmistönä, jonka piti muuttaa koko lehti. Kiroilu ja kovaäänisyys johtui parin toimittajan mielestä pätemisestä, joka oli haastatteluhetkellä loppunut.

T: Silloin ku ne tuli ihan ensimmäiset [juorutoimittajat] ja tuli nää päätoimittajat ja tämä, niin jotenkin ne oli semmosia, ne kuvitteli. Päätoimittaja kerran sanokin jotenkin, että emmä oo niin kauhee kuin täällä sanotaan, ja ne kuvitteli, että me ei arvosteta niitä, ja niiden piti kauheesti todistaa, että ne on tosi hyviä, ja ne oli pelastajia, jotka tuli nostamaan tän hukkuvan lehden ja ne oli, se oli niihen lehti jotenkin. Sitten ne oli kauheen kovaäänisiä. Ne kun tää oli vielä, uus kun me oltiin avokonttorissa, niin tuntu, että ne vei sen koko tilan, että me oltiin näkymättömiä - - Mut tuota niin, sitte ku on enemmän tutustunut, ja tullu lisää niitä [juorutoimittajia], niin ne huomasi, että ei, se on ihan sama, huutaako ne vai eikö ne huuda, ja sitte niihen kielenkäyttö, se vittuvittu-kieli on nyt loppunu sen jälkeen. Ei sitä, harvemmin enää kuulee. Viime kesänähän sitä oli kokoajan ilmassa. Ne on normalisoitunut. Sitten kun nää viimeiset uudet on tullu, ne ei enää edes tienny, että täällä on ollu semmosta esittämistä. Että ei niiden enää tarte esittää. Sitten se on jännä, kun tulee enempi jengiä, niin sitten aina tasottuu.

Moni piti kuitenkin uutta taloa viihtyvyyttä ratkaisevasti lisäävänä asiana. Jotkut jopa kokivat, että olisivat muuten lähteneet, mutta uusi talo toi lisää viihtyvyyttä. Muutoksenkin yhteydessä toimittajat osasivat edelleen arvostaa työhön kuulumattomia asioita, jotka olivat osittain tulleet kompensoimaan työn sisällön merkityksen vähentymistä. Katsolaisten ammatillisuus oli kriisissä, koska he eivät kokeneet nauttivansa enää työstään ja painottivat työntekoon kuulumattomia asioita enemmän kuin työtehtäviä.

T: [Uudessa] talossa nään paljon hyvää ja kyllä se henkii A-lehdistä yrityksenä dynaamisuutta ja eteenpäin menemistä. Mainosarvo on aika suuri.

Muutoksen jälkeisenä syksynä tv-toimitus muutti omaan nurkkaukseen *Katson* toimituksen viereen entisiin teknisiin tiloihin. Uutta huonetta tarvittiin, koska kaikki eivät mahtuneet enää samaan tilaan, koska runkolehden puolelle oli palkattu lisää väkeä.

Kaikki tv-toimituksen toimittajat eivät mahtuneet uuteen tilaan, mutta oma nurkkaus lisäsi huomattavasti joidenkin toimittajien viihtyvyyttä. Omassa tilassa istuvat toimittajat kehuvat, että työasioita on helpompi hoitaa kuin runkolehden kanssa samassa tilassa, koska työasioista voi puhua työkavereille siirtymättä paikaltaan mihinkään.

Runkolehden puolelle jäivät istumaan sellaiset toimittajat, jotka ovat työtehtäviensä takia eniten tekemisissä taittajien kanssa. Vanhat katsolaiset olivat tyytyväisiä haastattelunaikaisiin työtiloihinsa.

Katson toimittajat painottivat hyvin paljon ensimmäisen kesän runkolehden toimittajien kanssa olleen yhtä kaaosta. Varsinainen sopeutuminen uuteen tilanteeseen alkoi vasta kesän jälkeen omissa tiloissa tai runkolehden puolella istuen, mutta omalla vakituisella paikalla. Tv-toimittajat joutuivat kesän mittaan vaihtamaan paikkaa runkolehden toimittajien tieltä ja kokivat itsensä heittopusseiksi.

Tv-puolen toimittajat olivat olleet entistä hiljaisempia kesän ajan. He varoivat puhelimiin puhumista uudessa avokonttoriympäristössä ja olivat muutenkin mahdollisimman äänettömiä ja huomaamattomia, koska he eivät kokeneet tilaa omakseen.

T: Semmosta totutteleamista. Jokainen hoiti omat hommansa, edelleen korostan sitä avokonttoria, jokainen hoiti omat hommansa mahdollisimman hiljaisesti. Ainakin tämä ns. vanhan Katson jengi. Kaikki oli vähän varpaisillaan.

Omassa huoneessa he alkoivat taas puhua toisilleen vanhaan tapaan. Oma tila toi myös paremman mahdollisuuden sanoa ääneen negatiivisen kannan lehtimuutoksesta, koska kukaan runkolehden puolelta ei ollut kuulemassa. Hiljaisen vastarinnan mahdollisuus toi omaa itsenäisyyden kokemusta pikku hiljaa takaisin. Katsolaiset alkoivat löytää uusia merkityksiä työstään menetettyjen tilalle. Tällöin tunne omasta ammatillisuudesta alkoi palautua.

7.2 Suhtautuminen muutokseen

Katsolaisista suurin osa suhtautui muutokseen äärimmäisen kielteisesti, kun he kuulivat asiasta ensimmäistä kertaa. Kolme suhtautui muutokseen neutraalisti, mutta hekin pelkäsivät töidensä jatkumisen puolesta. Kaikkein rauhallisimmin tiedon lehtiudistuksesta ottivat *Katsossa* kauimmin olleet, koska he olivat tottuneet *Katson* jatkuviin muutoksiin.

Katsolaiset olivat muutoksesta kuultuaan sokissa. Katsolaiset kuvailevat tuota aikaa ammatillisesti ja henkisesti erittäin rankaksi. Yksi haastatelluista toimittajista lähetti sähköpostilla lisäyksen haastatteluun, jonka mukaan hänen ruumiinsakin reagoi erittäin voimakkaaseen stressiin.

T: Kun meille kerrottiin Katson muutoksesta maaliskuussa, multa jäi saman tien moonikset väliin. Eikä niitä kuulunut ennen kuin olin ollut kaksi viikkoa kesälomalla. Silloin ne palasivat kuin mitään häikkää ei olis koskaan ollutkaan. - - Musta tämä on aika rajua, koska yleensä mulla on säännölliset ja kivuttomat moonikset. Niistä ei ole mitään vaivaa, kunhan hana aukeaa ja hoidan verivahingot.

Osa ei halunnut tai pystynyt kertomaan, kuinka pahalta tieto muutoksesta tuntui, mutta kertoi työkaverinsa ikävistä tuntemuksista.

T: (Naurua) Mää tiedän sen, että kun mulla on vakituinen työsopimus, niin ei mua saada potkittua pois. Niin en mä oikeestaan kannu huolta oikeestaan mistään. Enemmän mua oikeestaan harmittaa niitten puolesta, jotka tyyliin vaikka joku Reetta (nimi muutettu), joka on, hän on vielä vanhempi talossa kuin minä, kauemmin ollut, mut silti hän itki viikkoja siinä vaiheessa, että mitä nyt, mikä nytte. Kun on vielä asunovelkaa ja muuta. Enemmän mä oon huolehtinut vaan muitten puolesta.

Reetta (nimi muutettu) kertoo itse samasta ajasta huomattavasti rauhallisemmin, eikä puhu viikkoja kestäneestä pahasta olosta.

H: Millä tavalla sää suhtauduit tähän muutokseen, kun sää siitä ekan kerran kuulit?

T: Mulla oli se hyvä puoli, että mulla oli aika paljon perspektiiviä siihen asiaan, mä tiesin, että jotain oli tulossa, mä aavistin, pakko oli jotain olla tulossa.

Melkein kaikki tiedotuksen liian myöhäiseksi kokeneista sopeutuivat myöhemmin muutokseen ja oppivat pitämään uudesta työstään, vaikka osa heistä lähtikin pois niin nopeasti kuin pääsi. On mahdollista, että aikaisemmalla ja paremmin toimittajat huomioon ottavalla tiedotuksella toimittajat olisivat sopeutuneet muutokseen paremmin ja nopeammin. Tätä ainakin katsolaiset olisivat toivoneet.

T: Miksei voitu keskustella meidän kanssa tästä suunnitelmasta jo kauan aikaisemmin? Ja sitten kun se prosessi alkoi niin oikeestaan kaikilta tahoilta vedettiin ovet kiinni. Pidettiin vaan ovet kiinni neuvotteluita.

Nyt muutoksen totaalisen negatiivisena ottaneilta toimittajilta meni jopa vuosi aikaa sopeutua uuteen tilanteeseen ja löytää oma paikkansa uudessa lehdessä. Osa on sopeutunut ja viihtyy jopa paremmin kuin ennen muutosta. Kaksi toimittajaa ei ole sopeutuneet vielä haastatteluhetkelläkään, vaan he ovat edelleen epävarmoja siitä, kuinka kauan he jatkavat *Katsossa*. Hekin viihtyvät silti mielestään kohtalaisesti, vaikkeivät osaa kuvitella olevansa lehdessä eläkepäiviinsä asti. Kuitenkin vain yksi myönsi tekevänsä työtään tahallaan tehottomammin kuin pystyisi.

Sopeutumista hidasti toimitusporukan totaalinen muutos. Suurimman osan mielestä muutoksen mukanaan tuoma uusi tilanne on sotkenut vanhan harmonian, jossa suhteellisen pienessä toimituksessa kaikki tunsivat toisensa ja suhtautuivat toisiinsa kaverillisesti.

T: Se oli aika helvetillistä (naurahtaa), koska onhan se aika selvää, että tänne jää sitä vanhaa porukkaa ja tänne tulee uutta porukkaa, niin kaks täysin eri maailmaa, niin vielä avokonttori, johon kukaan ei oikeesti ehtiny tottua, niin tuli semmonen olo, että missä mä oikeen oon. Ei se oikein. Sanotaan niin, että jos me-henki ois tullu ovesta sisään, niin se ois nuijittu kuoliaaks (molemmat nauraa).

Nyt toimitus on jakautunut kahteen leiriin: tv-puoleen ja juorupuoleen. Kaikki eivät tunne enää toimituksessa toisiaan edes nimeltä, saatiikka että olisivat keskenään kavereita niin kuin ennen uudistusta.

T: En mä vielääkään tiedä, ketä noi kaikki ihmiset on ketä täällä on töissä. Edes nimeltä oikein. Meistä otettiin luokkakuva, ainut että ois pitänyt ottaa se talteen. Mä unohdin. Vois siitä kattoo, että hetkinen, ketä nää on. Nyt kun tulee joitain uusia tai kesäihmisiä, niin eihän täällä enää johdonmukaisesti esitellä ihmisiä. Ja jos mä oon poissa, niin mun oma tehtäväni kai ois mennä tutustumaan, ketä nää on, mutta jos mä en tee niiden kanssa töitä ja tuu esitelleeks. - - niin on ollut kaikkea kireää, ja oon ymmärtänyt, että on poltettu päreitä suuntaan ja toiseen. Ja kummasteltu ihmisten käyttäytymistä, mutta mä tunsin itseni ulkopuoliseksi.

Toimittajia ei kannustettu kirjoittamaan ristiin tv-puolelta juorupuolelle tai toisin päin. Muutenkin johto yritti katsolaisten mielestä pitää tv-puolen ja runkopuolen erillään. Tämä oli vanhoille katsolaisille raskasta, koska he olivat tottuneet yhtenäiseen, hyvin toimeen tulevaan toimitukseen. Vain kaksi toimittajaa kertoi käyneensä esittelemässä itsensä, kun *Katsoon* tuli uusia juorutoimittajia. Osa toimittajista kartteli juorupuolella käymistäkin, ja pysyi vain tv-puolen omassa huoneessa.

T: Periaatteessa tein edelleen [muutoksen jälkeen] samaa hommaa, mutta niin tuota hyvin hyvin paljon pienemmässä mittakaavassa. Mikä tarkoittaa sitä, että emolehden puolelle mä en tainnu, taisin tehdä yhen pikku pätjän sinne, mutta muuten siinä oli kaks ihan – Itä- ja Länsi-Saksa (molemmat nauraa)

Suurin osa katsolaisista oli jo hyväksynyt muutoksen haastatteluhetkellä, mutta he olivat yhä katkeria tiedotuksesta. Kaksi katsolaista koki tiedotuksen hyvin ajoitetuksi, muut pitivät sitä liian myöhäisenä. *Katson* toimittajat kokivat *Katson* päätoimittajan lisäksi koko A-lehtitalon pettäneen heidän luottamuksensa, koska he saivat kuulla muutoksesta useita kuukausia johtoa myöhemmin. Tunteen voimakkuuteen vaikutti katsolaisten syvä sitoutuminen lehtitaloon.

T: Mulla on vaan kokoajan päällimmäisenä mielessä, että se hoidettiin ihan päin persettä se homma. Ihmisiä eniten loukkas varmaan se, että sai suurimman vastaryöpyyn, kun meitä oli pidetty ihan aaseina. Kilpailijoillakin oli vihiä siitä, että lehti on suunnitteilla. Ne oli vaan että hah hah. Se, että koko A-lehdet on pitänyt meitä ihan naurunalaisina, kyllähän se ottaa kunnialle. Sit just, että sinne oli alettu pyytämään ihmisiä töihinkin, heti sen jälkeen, kun meille kerrottiin, oliko peräti sitä ennenkin alettiin rekrytoida uusia, vaikka vanhan toimituksen kanssa ei oltu edes neuvoteltu. Aika härskiä se toiminta siinä mielessä oli. Kyllä se olis pitänyt avoimin kortein pelata: kertoo näin ja näin, kuka haluaa jäädä, millaisia työkuvia tulee näin, ja sen jälkeen alkaa rekrytoida väkeä sinne, kun katsotaan, mitä väkeä tarvitaan. Eikä tehdä olettamuksia, niin kuin nyt tehtiin, no noi nyt lähtee ainakin pois, noi ei varmaan jatka missään nimessä, me tarvitaan noin ja noin paljon uusia.

Yhden toimittajan luottamus lehtitaloon oli petetty aivan kirjaimellisesti, koska hän oli kuullut aikaisemmin, että A-lehtitaloon ei tule koskaan *Seitsemän päivää* -lehden tapaista lehteä.

*T: Vuosi sitä muutosta ennen oli ollut joku kokous tämmönen, jossa työnantaja ja henkilöstö tapasi, jossa sitten oli nimenomaan kysytty Lyytikäiseltä [Lyytikäiset omistaa A-lehdet], että onko tarkoituksena joskus saada taloon Seiskaa vastaava lehti, ja oli kielletty se. Tosin sitten, kun tuo *Katson* uudistus tuli, niin ja sitten kun kysyttiin sitten tätä näin, niin yhtäkkiä kyseiset henkilöt eivät enää muistaneet tätä kyseistä tapausta (nauraa), tällaista ei yhtäkkiä ollukaan ollenkaan sanottu koskaan. Lyytikäiset kielsi sen sitten jälkikäteen.*

Lähes kaikki katsolaiset kokivat tiedotuksen aivan liian myöhäiseksi ja heidän ammattiyhpeyttään loukkaavaksi. Moni olisi kaivannut tiedotuksessa pehmeämpää linjaa, jossa olisi alkuun vihjattu asiasta ja sitten kerrottu koko totuus.

*T: Silloin kun tää suuri tiedotus tuli, Vesa [Mars] ilmoitti, että tässä on tällanen rauhoitus aika pari viikkoo, miettikää rauhassa, että ootteko uudessa lehdessä mukana vai ette, kiinnostaako. Ei tehdä mitään äkkinäisiä liukkeitä. Puol tuntia myöhemmin Mapella [muutoksen aikainen päätoimittaja Markku Veijalainen] oli ensimmäinen toimittaja sen kysymyksen edessä, että jatkaako vai ei. Tää on herättänyt antipatioita. Mää tuolla ruokalassa sanoin, että ihmiset ei enää, jäljelle jääneet ihmiset, ei enää käyttäydy samalla tavalla. Tää on todennäköisesti osa syy. - - Jonnasta sen näkee selvimmin, se oli semmonen rennon hersyvämpi, vähemmän herkkä, jos se ite moka jotain vanhan *Katson* aikaan. Nykyään silleen joutuu todella miettimään, miten sanois, jos on joku moka, jota ei voi ite korjata vaan Jonnan pitäis se korjata, jonka takia näistä juttujen linjauksista ei viitti enää ees sanoo mitään. Ihmiset on sillä tavalla vähän kaivautuneet poteroihinsa. [nimi muutettu]*

Kaikkein positiivisimman muutokseen suhtautuvat muistavat tiedotustilaisuuden olleen jopa puoli vuotta ennen uudistusta ja negatiivisimmin suhtautuneet muistelevat aikaa kuluneen vain kuukauden verran. Aika on siis tuntunut sitä lyhyemmältä, mitä kohtuuttomampana tiedotuksen myöhäisyyttä on pidetty.

Johto koki, että tiedotus oli aikaista, jopa liian aikaista, eikä heillä ollut mitään velvoitetta kertoa näinkään aikaisin toimitukselle muutoksesta.

T: Toimitusjohtaja oli sitä mieltä, että mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja mahdollisimman avoimesti kerrotaan kaikki toimitukselle. Toimitukseen luotettiin sillä tavalla, että okei teille nyt kerrotaan, mitä on tulossa ja toivotaan, että tää pysyy toimituksen sisällä. Se pysyi varmaan minuutin. Tekstiviestit lähti, puhelut lähti. Oliko se kahden vai kolmen päivän päästä eräs toimittaja istui televisiossa [Voimala -ohjelmassa] kertomassa, mitä tapahtuu. Toimitus siinä mielessä yllätti tällä nopeudellaan. Eli kilpailija sai tiedon välittömästi. - - Nyt jälkeen päin ajateltuna me tiedotettiin liian aikaisin. Siis henkilökohtaisesti minun mielestä toimitus petti, koska toimitus ei ymmärtänyt bisnesnäkökulmaa. - - Bisnesnäkökulmahan tää on koko lehti, se on ennen kaikkea kaupallinen lehti.

Suurin osa toimittajista koki, että muutos tiedotuksesta ja sen etenemisestä oli heikkoa. Osa koki olleensa pelkkien juorujen varassa ja kuulleensa aina aikaisemmin jonkun tulkinnan tiedosta kuin oikean tiedon. Kolme toimittajaa sanoo kuulleensa muutoksen yksityiskohdista vasta itse kyselyään ja otettuaan selvää.

Koska muutoksen yksityiskohdat eivät olleet selvillä, osa pelkäsi joutuvansa kirjoittamaan juoruja tai muuttamaan kirjoitustyyliään niin, että hänen pitäisi kirjoittaa tahallaan huonommin kuin osaa. Osa ei ollut varma, tulisiko uudessa lehdessä olemaan lainkaan tv-osiota. He pelkäsivät siis vielä isompaa muutosta.

T: Sitähän rupes pyörittelemään päässä, että mitä kaikkee tää merkitsee. Eihän siitä ollut mitään tietoa, millainen siitä tulee ja mihin se vaikuttaa ja miten tv-sivut on ja mitään tällaista yleisempää tietoa. Tää on näin iso muutos. Tiesi, että ei kukaan siitä tykkää. Kaikille sellainen kauhuskenaario. Sehän se oli pahinta, kun ei tiennyt, mitä tulee tapahtumaan.

A-lehtien sisäiseen työkiertoon päässyt toimittaja ei yli kuukauden ajan tiennyt, missä oli töissä, koska työkiertojärjestelyt kestivät. Osalla uhkakuvat työn muuttumisesta jatkuivat viikkoja, koska työn muutoksista ei tiedotettu. Yksi uskoo kehnon tiedotuksen johtuneen siitä, että tietoa ei ollut kellään.

T: Siinä oli sellaista ehkä tarpeetonta kireyttä ja ymmärrettävää kireyttä ilmassa, just muutosta tehtäessä. Joka aiheutti ongelmia ihan aikataulutiedon kuluissa ja vaadittiin aika suurta paneutumista. Mä muistan, että siinä oli joku sellainen viikko, jossa oli pyhäpäivä torstaina, saatiin ristiriitaista tietoa, muutkin kuin minä, koska piti olla, ollaanko täällä pyhäpäivänä töissä kaiketi ilman mitään eri korvausta. Piti päästä jotain matskuja käsittelemään torstaina, vaikka osa oli ymmärtänyt, että vasta perjantaiamuna, tästä pyhäpäivästä seuras puhelinaikatauluhässäkkää ja selvitystä. Kyllä siinä oli vähän tällaista. Sellasta kireyttä, mistä olisi pääsyt eroon selväperäisemmällä ennekkopriiffauksella. Edelleen kaikki viestit eivät menneet perille ja ne oli ymmärretty erilailla. Tyypillistä hallinnollis-organisatorista pientä sähläilyä.

Minä tulin *Katson* työhaastatteluun helmikuussa 2003. Kaikki haastattelukysymykset liittyivät televisio ja elokuva-aiheisiin. Maaliskuussa *Katson* toimituspäällikön sijainen soitti ja sanoi, että olen päässyt kesätöihin, mutta *Katso* on muuttumassa viihteellisempään suuntaan. Kysyin, minkä verran.

Toimituspäällikkö vastasi, että *Seiskan* suuntaan. Päätin mennä silti töihin, koska en ymmärtänyt kuinka suuresta muutoksesta oli kyse. Ajattelin, että tv-alan julkisjuttuja tulee lisää. Vastaavaa muutosta ei ollut koskaan ennen tapahtunut, joten en osannut sellaista pelätä.

Voi olla, että toimituspäällikkö sanoi selvemmin, että *Katsosta* tulee *Seiskan* kopio, mutta en osannut vastaanottaa tietoa. Vastaavasti monella vakituksella katsolaisella meni kauan, että he ymmärsivät, mistä todella oli kysymys. Yksi toimittaja sanoo tajunneensa muutoksen totaalisuuden vasta kun sai lukea ensimmäistä uutta numeroa.

Toimittaja, joka ilmoitti minulle, että pääsin töihin, mutta lehti muuttuu, halusi lisätä haastattelun jälkeen puhelun aikaisista tunnelmistaan seuraavaa:

T: Oli kaikkein nolointa soittaa sulle. Eihän tämmöstä ole varmaan koskaan tullut kenenkään kesätoimittajan kohdalle.

Useimmilta uuteen lehteen sopeutuminen vei noin puolesta vuodesta vuoteen. Osalla pitkät lomat pidensivät aikaa. Siinä ajassa heille oli tullut selväksi, mitä heiltä odotettiin, eli tv-juttuja, joiden kirjoitustyyliä ei juuri tarvinnut muuttaa, mutta joiden pituus lyheni. Samalla yksittäisten juttujen painoarvo pieneni, koska niiden pituus lyheni. Myös jutut piti nyt sovittaa muuttuneeseen ympäristöön, jolloin juttuja luetaan eri tavalla.

Katsolaiset olivat todella kuuliaisista ja sitoutuneita työntekijöitä. Kukaan ei irtisanoutunut heti ja kaikki hoitivat työtehtävänsä loppuun.

T: - - siinä oli päälimmäisenä huolena se, että sai sen lehden kasaan joka viikko. Varsinkin se eka viikko, se oli tiistapäivä kun ilmoitettiin toimitukselle siitä muutoksesta, siinä oli kuitenkin, seuraavaksi maanantaiksi piti saada lehti painokuntoon. (nauraa) Siitä mä olen vieläkin ylpeä, että se onnistui, koska se oli ihan kaoottinen se tilanne kaikin puolin, ja ihmiset ei ollut välttämättä mitään työkykyisiä siinä. Jotenkin vaan saatiin lehti kasaan, jotenkin sellainen hirveä stressi siitä on jäänyt mieleen.

Vaikka katsolaiset olivat loukkaantuneita uudistuksesta ja siitä tiedottamisesta, toimittajat tekivät työnsä ja kaikki lehdet ilmestyivät. Katsolaisten sitoutuminen omaan lehteensä vaikutti tiedotukseen pettymiseen lisäävästi.

T: Nyt se kerrottiin niin, että se ei ois meidän lehtikään, siitä vaan tehtiin juorujuttu. Toimittajathan kuitenkin aina sitoutuu siihen, mitä ne on ja niiden välineeseen.

Yksi toimittaja kuuli muutoksesta vahingossa kuukautta ennen muita, mutta piti päätoimittajan pyynnöstä tiedon salaisuutena, eikä kertonut työkavereilleen. Hän on todella sitoutunut työntekijä,

koska ei kertonut työkavereilleen, vaikka ei tiennyt miten muutos vaikuttaa hänen omaan työhönsä, eikä edes jatkuvatko hänen työnsä, ja jos niin millaisina.

Yhdeksän kolmestatoista toimittajasta harkitsi muutoksesta kuultuaan töiden lopettamista *Katsossa*. Tällä hetkellä heistä on lopettanut viisi ja yksi on virkavapaalla hoitamassa lapsia. Yhden toimittajan, riitatilanteessa vakituiseen sopimukseen rinnastettua, määräaikaista sopimusta ei uusittu uudistuksen takia. Vanhoja katsolaisia on nyt uudessa *Katsossa* seitsemän. Kaksi heistä harkitsee yhä lähtöä.

Kukaan *Katson* toimittajista ei irtisanoutunut muutoshetkellä. Kaksi toimittajaa lähti kyllä talon sisällä työkiertoon muihin A-lehtiin ennen ensimmäisenkään uuden *Katson* ilmestymistä, kaksi myöhemmin. Kukaan vakituinen toimittaja ei saanut potkuja, mutta määräaikaissuoksia ei uusittu. Vain yksi toimittaja lähti kokonaan pois A-lehtitalosta. Hän lähti yli vuoden päästä muutoksesta. Lähes kaikki olisivat pitäneet huonompana potkuja ja lehden lopettamista.

7.3 Muutoksen vastaanoton taustatekijöitä

Ne toimittajat lähtivät *Katsosta*, joiden työ muuttui eniten. Alkupään lehden pitkien juttujen ja uutispätkien kirjoittajat lähtivät. Jääneet toimittajat olivat aikaisemminkin kirjoittaneet lehden loppupäähän lyhyehköjä tv-arvioita, elokuva-arvioita, kirjoittaneet sarjoista tai toimineet esimiesasemassa suunnittelemassa ja kokoamassa lehteä.

Elokvakriitikot saivat edelleen kirjoittaa elokuvista, vaikka juttujen pituudet lyhenivätkin. *Saippua*-liitteen toimittaja sai jatkaa sarjoista kirjoittamista *Katsossa* omalla palstallaan ja toinen *Saippua*-liitteen toimittaja lähti työkiertoon oltuaan yli vuoden juorupuolen toimitussihteerinä. Osa esimiehistä jäi kokoamaan lehteä, jonka sisältö oli osittain muuttunut, mutta heidän työnsä oli säilynyt melko samanlaisena.⁸

Katsolaisten suhtautumiseen muutokseen vaikuttivat myös monet työn sisältöön liittymättömät tekijät. Vain kolme katsolaista sanoi, että ei missään nimessä olisi jäänyt tekemään uutta *Katsoa*, vaikka siitä olisi seurannut vakituisen työpaikan menettäminen. Ehdottomimmilla lähtijöillä oli kaikilla takanaan vuosien freelance-ura, joten he olisivat luottaneet elättävänsä itsensä niinkin.

---

⁸ *Katsossa* on tällä hetkellä menossa YT-neuvottelut, joten uusista toimenkuvista Allerilla ei ole vielä tietoa.

Muut katsolaiset arvostivat todella paljon vakituista työpaikkaa ainakin osittain sen takia, että *Katsossa* oli jo totuttu muutoksiin ja pelätty ennenkin työpaikan puolesta muutosten yhteydessä.

Pari toimittajaa otti esille asuntolainan, jonka takia irtisanoutumista ei voinut edes ajatella. Kaksi sanoi, että korkea ikä vaikutti lehteen jäämiseen, sillä uuden työpaikan saaminen olisi ollut hankalaa.

T: Ei mulla olisi ollut muuta mahdollisuutta. Näin velkaisella ihmisellä ei varmaan ole. Eikä kukaan järkevä ihminen mene kortistoon, vaan sen takia, että hei, mä en tykkää olla täällä. Se on aina riski, koska ei kukaan työnantaja halua ihmistä, joka on jäänyt, siis ei se näytä hyvältä, jos sä oot ollu työttömänä, eikä mulla ois sitä paisti ollut mahdollisuutta taloudellisesti siihen, joten jos tätä ei olisi järjestynyt, niin kyllä mun jotain olisi pitänyt kehittää jotain itsesäilytyssuunnitelmaa. Mä en nyt mielellään olisi sinne jäänyt töihin, mutta mun olis pitänyt puhua itselleni. Mä olin aika vahvoilla kuitenkin. Mä olin ollut useamman vuoden, ei semmosia ihmisiä potkita noin vain pois. Ehkä mä olisin onnistunut puhumaan toimitussihteerin paikan tai jonkun itselleni, ja sitten alkanut etsiä aktiivisesti samalla muualta töitä. Olisin yrittänyt saada sellaisen työnkuvan itselleni, jonka olisin kokenut jollain tavalla järjelliseksi. Ja niinhän ne järjesti muillekin tällaisen, sellaiset työnkuvat, jotka tuntui kaikkien kannalta järjelliseltä.

Usean katsolaisen haastatteluissa toistuu kova kuva työelämästä. Jos työelämästä putoaa pois, voi olla vaikea päästä takaisin, joten omasta työpaikasta kannattaa pitää kiinni työn sisällöstä tai omasta viihtyvyydestä välittämättä. Toimittaja, joka ei viihdy töissä, ei kuitenkaan voi olla siinä mielessä ammattilainen, että hän ei sitoudu kirjoittamiinsa juttuihin, eikä näin ollen pyri mahdollisimman hyvään journalismiin.

Kuitenkin osa katsolaisista on tullut *Katsoon*, koska joku tuttu vain sattui pyytämään heitä töihin. Tämä on ristiriidassa työelämästä piirretyn kovan kuvan kanssa. Piirre liittyy selkeästi A-lehtien kulttuuriin, jossa kautta talon historian kavereita, tuttuja ja sukulaisia on palkattu töihin, koska lehtitalo on alunperin ollut pieni perheyrittys. Katsolaiset mieltävät työpaikan voimakkaasti sosiaalisten suhteiden perusteella ja pois lähteminen olisi porukan jättämistä tai menettämistä. Osa jäi tottumuksesta, tai koska viihtyi edelleen työkavereiden kanssa erinomaisesti.

Osalla muutokseen sopeutumista helpotti silkka uteliaisuus. Kolme toimittajaa halusi jäädä katsomaan, millainen ennennäkemättömästä muutoksesta tulee. Yksi heistä jäi seuraamaan muutosta uteliaisuudesta, vaikkei viihtynyt lehdessä yhtään.

T: Sinänsä mä tiesin että siinä on tapahtumassa niin iso muutos, että mä ihan mielenkiinnolla jäin katsomaan, mitä tapahtuu siinä sisäpiirissä.

Katsolaisten työhistoria selittää osittain toimittajien sopeutumista uuteen lehteen. Osalla katsolaisista oli entuudestaan kokemusta viihdelehdistä. Viihdetausta ei vaikuttanut suoraan niin, että viihdetaustaiset toimittajat olisivat ottaneet uudistuksen myönteisemmin vastaan kuin uutistaustaiset toimittajat. Päinvastoin yksi *Seitsemän päivää* -lehdessä ollut toimittaja ei pitänyt muutoksesta juuri siksi, että ei ollut viihtynyt Seiskassakaan. Toinen viihdetaustainen toimittaja puolestaan painottaa, että on aivan eri asia tehdä juttuja julkkiksista iltapäivälehteen, joiden kanssa voi säilyä väleissä vielä jutun ilmestymisen jälkeenkin, koska juttu on tehty yhteistyössä kohteen kanssa ilman mitään negatiivisia juoruja.

Moni tuli *Katson* töihin, koska oli kyllästynyt uutistoimittajan työssä negatiivisten uutisten kirjoittamiseen ja halusi kirjoittaa jotakin kevyempää. Useille syy tulla *Katson* oli voimakas kiinnostus televisioon ja elokuvaan ja ylipäänsä populaarikulttuuriin. He puolestaan halusivat tehdä vakavaa asiantuntijalehteä.

T: Mä olin freelancer ja mä olin vähän kyllästynyt sellaisiin perinteisiin uutistoimittajan töihin, mitä mä olin tehnyt monta vuotta, ja mä ajattelin, että olis mukava tehdä jotain ihan toisenlaista, ja sit kun mä olin aina kiinnostunut elokuvista ja joistakin tv-sarjoista ja sanotaan että ylipäänsä populaarikulttuurista, niin mä olin aikaisemmin oikeestaan aika monta vuotta ajatellut, että Katsossa vois olla mukava olla töissä.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että vahvimman kutsumuksen televisio- ja elokuvajournalismiin tuntevat toimittajat olisivat lähteneet *Katsosta* ensimmäisinä ovet paukkuen ja viihteellisemmin jo vanhaan *Katson* suhtautuneet olisivat jääneet. Osa televisiosta kirjoittamisen kutsumuksena kokeneista jäi, koska koki pystyneensä säilyttämään saman ammattitehtävän myös uudessa lehdessä. Osa viihdejournalismissa *Katson* tekemään tullut lähti, koska heidän kirjoittamansa juttutyypit, kuten pitkät näyttelijä- ja ohjaajahaastattelut, hävisivät. Ne toimittajat siis lähtivät, jotka kokivat, että heidän autonomiaansa loukattiin pahiten uudistuksessa, koska työ muuttui aivan toiseksi heiltä kysymättä.

Katson toimittajat tunsivat velvollisuudentunnetta vanhoja *Katson* lukijoita kohtaan, jotka eivät olleet peruneet tilaustaan. He kokivat velvollisuudekseen palvella vanhoja tilaajia muutoksesta huolimatta mahdollisimman hyvin.

Katsolaiset olivat hyvin sitoutuneita *Katson*, koska yli puolet jäi töihin lehtimuutoksen jälkeen, vaikka lehti muuttui täysin. He olivat myös hyvin sitoutuneita A-lehtiin. He ottivat *Katson* ja A-lehtien edun hyvin usein puheeksi.

Yksi kertoo jääneensä katsomaan, miten muutos onnistuu, “koska on vielä sen verran velvollisuudentunnetta pomoa kohtaan“. Kaikki katsolaiset korostavat tehneensä työnsä loppuun asti hyvin, vaikka olisivat lähteneetkin.

Talon ja lehden etu tulee puheissa siis ennen omaa etua, vaikka lehti onkin juuri pettänyt luottamuksen muuttamalla aivan toisenlaiseksi. Yksi toiseen a-lehteen lähtenyt katsolainen sanoo toivovansa, että uudistunut *Katso* menestyy, koska se on eduksi koko talolle, kun siihen on satsattu paljon rahaa ja kyse on yhä työpaikoista. Tosin hänellä meni lähes vuosi siihen, että hän alkoi ajatella uudistunutta *Katsoa* osana A-lehtiä.

7.4 Vesa Marsin yrityskulttuuri

Katsoa ei oltu lopetettu noin kymmeneen vuoteen, vaikka se oli tehnyt lähes nollatulosta. Asiaan on varmasti vaikuttanut se, että A-lehdet on perheyhtiö, joka on sitoutunut työntekijöihinsä. Lehteen hankittiin vuonna 2002 talon ulkopuolelta uusi toimitusjohtaja Vesa Mars tekemään säästöjä, joita talo ei ollut aikaisemmin uskaltanut tehdä. Näihin kuului *Katson* uudistaminen.

T: Marsin mielestä meidän olisi pitänyt olla iloisia että meihin satsataan [muutoksen takia] rahaa ja tehdään iloinen ja räiskyvä lehti.

Kun asiat muuttuivat lehtimuutoksen myötä, muutos henkilöityi Marsiin ja hänen luotsaamaansa uuteen A-lehtien kulttuuriin, vaikka muutosta oli ollut suunnittelemassa yhteistyössä koko talon johto. Muutoksen liittämistä Marsiin lisäsi se, että hän tuli kertomaan muutoksesta.

T: Olihan se sikäli karua, sitä on jälkikäteen yhdessäkin mietitty. Veijalainenkin [päätoimittaja] myönsi sen, että se oli hölmöä että Vesa Mars, uusi toimitusjohtaja, esittäytyi siinä tilaisuudessa meille ensimmäistä kertaa. Ja jälkikäteen tapahtui tällaista syyllistämistä, että miten te että ole innoissanne. Ja joo ehkä sen kokouksen aikana. Että hänellä ei ollut mitään journalistisen maailman tuntemusta. Se täytyy sanoa ihan selkeänä kritiikkinä.

Toimitusjohtaja Mars oli taloon tullessaan vuonna 2002 kaksoisroolissa Avun, Tuulilasin ja *Katson* muodostaman lehtiryhmän päällikkö ja toimitusjohtaja. Tämä tilanne jatkui myös muutoksen aikaan eli Mars oli katsolaisten lähin esimies heti päätoimittaja Markku Veijalaisen jälkeen. Organisaatiouudistuksen myötä Avun päätoimittaja Matti Saari alkoi johtaa Avun ja *Katson* muodostamaa lehtiryhmää julkaisujohtajana ja Mars jatkoi pelkkänä toimitusjohtajana, kunnes hän sanoi itsensä irti *Katson* Aller-lehtitalolle myymisen jälkeen.

T: Mars sanoi, että hänet on otettu taloon sillä periaatteella että pitää olla kolmessa vuodessa, vai mitä se sano, tietty prosenttimäärä voittoa. Jos ei oo, niin saa potkut. Se nyt määrittelee hänen toimintaansa.

Marsin taloon tulon jälkeen koko lehtitalon ilmapiiri ja yrityskulttuuri on katsolaisten mielestä muuttunut. A-lehtitalon muutokset eivät ole mitenkään tavattomia, vaan samanlaisia yrityskulttuurin muutoksia, saneerauksia ja säästöjä on tehty monissa muissa mediataloissa samaan aikaan. Katsolaiset kokivat *Katson* muuttumisen juorulehdeksi kuitenkin koko A-lehtien perhearvojen ja konservatiivisten perinteiden vastaiseksi. Heidän mielestään A-lehtien profiilille olisi ollut parempi, jos *Katsoa* ei olisi muutettu.

T: [Muutos oli] Katson nimen, en viitsi sanoa, lokaaminen, mutta muuttaminen joksikuksi toiseksi peruuttamattomalla tavalla. Lehden levikki ja menestys osoittaa, että ilmeisesti aikamme vaatii tällaista. Jutun olennainen pointti on myös, että A-lehdissä on puhuttu tietynlaisesta laadusta, korkealaatuisista ja journalistisesti hyväksyttävistä tuotteista. Tämä osoittaa sen, että sellaisilla puheilla ei ole merkitystä eli tosiasiallisesti kyse on vain kaupallisista intresseistä. - - Minä ymmärrän, että tämä on iso lehtiyritys, jonka tehtävä on tuoda osakkeenomistajille voittoa. Ja siellä päätetään tehdä tällaista lehteä. Mut on palkattu tekemään tällaisia asioita, ja mä teen tietysti sen, mitä johto mulle sanoo.

Joidenkin *Katson* toimittajien mielestä olisi ollut kunniakkaampaa, jos *Katso* olisi lakkautettu, eikä muuttunut. Osa heistä on *Katsossa* yhä töissä. Heidän on täytynyt nöyrytyä omien mielipiteidensä ja arvojensa kanssa huomattavasti jatkaakseen työtään.

T: Onhan sitä ollu niin uudistuksen vastanen, mutta mä oon niin kääntäny kelkkani, kun mä oon koko alkuvuoden ollu taas täällä. Mut olihan se aika sekava. - - Itse asiassa mäkin tunsin itseni aika luuseriksi, kun mä en näyttävästi lähtenyt täältä ovet paukkuen, et minähän en tänne tuu. Vaan sitten vaan nöyryty ja jäi "mä tartten mun palkan!" Aatteli, että se ois vaan kunniakkaampaa, vaan ottaa hatkat. Olihan se aika sellasta karitsat uhripaikalle vaeltamassa, kai se tunnelma. Mut olihan siinä se normaali viikkolehden rutiini kumminkin, että ei sitä ehtiny mässäilemään kuitenkaan. Joka päivä piti saada se viikko ulos ja me tehtiin ihan vanhan mallista duunia muutoksen aikana tavallaan. Siinä se konkretisoitu, kun se lehti tuli. Kylhän mä olin tosi huonolla tuulella.

Syitä jäädä työhön, josta ei pidä ja jota ei arvosta ovat raha, tottumus tai usko, ettei parempaakaan löydy. Yksi toimittaja ei yksinkertaisesti tiedä, mitä muutakaan tekisi ja on päättänyt jäädä kunnes keksii, mitä tekisi. Yksi sanoo opiskelevansa töiden ohessa loppuun ja miettivänsä sitten.

Katsolaiset yhdistävät talousasioiden ja toimittamisen erillään pitämisen nimenomaan A-lehtien perheyritystaustaan, vaikka esimerkiksi *Avussa* talousasioita mietitään avoimesti toimituskokouksissa ja on aina mietitty. Nyt kun talousasioita pitää miettiä enemmän, se yhdistetään Marsin uuteen aikaan.

T: No, Vesaan - - johtaa niin yritystä. Mä oon pehmeämpien arvojen kannalla, musta A-lehdillä, semmonen tuttu, joka ei enää täällä oo töissä, se aina puhuu, että täällä on ennen ollu semmonen perhemäinen tunnelma jotenkin. Lepposa ja näin, ehkä silloin ei oo tehty niin hyvää tulosta. Nyt tulee semmonen, että enemmän tulosta ja tämmöstä. Priorisointi menee vaan tylymmäks kaikin puolin.

Talossa säästettiin muutenkin paljon *Katson* muutoksen aikaan. Varsinkin henkilökuluissa pyrittiin säästämään huomattavasti.

T: Siis nää, että ne yrittää saada ihmisiä jäämään varhaiseläke, eli ihmiset, jotka on syntynyt ennen vuotta oliko se nyt - 50 pyydettiin neuvotteluihin - - Se hassun hauska kilpailu, että kuka keksii, miten talon kuluissa vois säästää, saa sitten tuhat euroo. Niin, että klemmareita nyt sitten lasketaan vai? Helveti! Nyt oli tulokset julkastu intrassa. Täytyy kaikessa sit, et soittakaa lankapuhelimesta lankapuhelimeen. Kyllä mä ymmärrän, että kuluja voi supistaa, mutta nyt sen vaan kokee omakohtasesti, kun vaikka se ei suoraan liity muhun, niin silti se, että säästetään meidän selkänahasta. Kun onhan se nyt fakta, että vaikka karsittais työntekijöitä, niin saman verran lehtiä täältä tulee ja yhtä paljon sivuja niissä on, eli käytännössä pienempi määrä ihmisiä tekee ne samat työt - - Näähän alkoi silloin, kun tuli toi Vesa Mars, sehän on palkattu varmaan ihan tietosesti juustohöyläks, et Lyytikäiset [A-lehtien omistajat] on laskeskelleet kukkaroa, että perkele vähän voitais pistää talo tuottaa, niin sitten ne palkkaa tuollasen yritysjohtajan, jonka ne uskoo, että pystyy tekemään säästöjä. Katson uudistuksen ja muita kivoja. Tuntuu, että saa olla varpaillaan.

Katsolaiset kyseenalaistavat *Katson* lehtimuutoksen järkevyyden lisäksi koko lehtitalon yrityskulttuurin. Moni ihmettelee sitä, että vaikka talon tulos on hyvä, se ei riitä.

T: Nyt ollaan bisnestalossa. Sehän on koko ilmapiiri vaihtunut tässä talossa. Kaikki muutkin lehdet on huomanneet sen. Täällä koko kevät on puhuttu, että on säästökampanjoita, ja todetaan, että periaatteessa menee hyvin noissa raporteissa, ja sitten ei kuitenkaan mene hyvin. Nyt pitää tuottaa niin ja niin paljon. Se ei riitä, että tuotetaan omillaan, ettei tuoteta tappiota, pitää tuottaa tulosta. Pitää sen takia tuottaa tulosta, että koko talon pitää tuottaa paljon tulosta.

Puolet toimittajista mainitsee äärikapitalismin tai rahan liiallisen vallan puhuttaessa muutoksen syistä. Rahan eikä journalismin takia tehty lehtigenren muutos on pannut miettimään talousjärjestelmää enemmän kuin ennen muutosta. Useimmat puhuvat “pahoista kapitalisteista” kuitenkin leikillään. Asiaa käsitellään ainakin osittain huumorilla, koska se on ilmeisen vaikea toimittajille.

T:- - vaikka määhän humanisti oon, niin kapitalistin kanssa naimisissa kuitenkin (hymyilee) Se helpottaa, määhän nään ne syyt. En määhän pidä niitä isoina pahoina susina, vaan määhän nään ne taloudelliset, tuotannolliset syyt.

Yksi toimittaja puhuu yhteiskunnallisesta heräämisestä lehtimuutoksen takia ilman huumoria.

T: Se [lehtimuutoksen aika] oli ensimmäinen kerta, kun mä tajusin tavallaan, että rahan voima on tämmönen. Aikaisemmin en mä oikein ymmärtänyt mitään marxilaista tutkimusta. (molemmat nauraa) Vähän ulkona silloin. Se ei ollut mikään 90-luvun opiskelijoiden juttu. Tämmöset dimensiot rupes puhuttelemaan mua ihan uudella tavalla. - - Se koko prosessi, niin kuin mun tuttu sanoi: Erkko vois huomenna lopettaa [Helsingin Sanomien] kulttuurisivut, jos sitä huvittaa. Se on jännää, kun samaan aikaan kyse on yksityisyrittäjän bisneksestä ja yhteisestä kulttuurisesta pääomasta. Se on niin hassua. Sellaista mielivaltaisuutta vastaan kuitenkin koittaa vähän taistella. Kuitenkin se omaisuus, mikä tällekin perheelle [A-lehtien omistajaperhe Lyytikäiset] on kehkeytynyt, ei se oo, mä en oo kapitalisti, mä en näe, että se on vain heidän omaansa, heidän ansiotansa.

8. MUUTOKSEN AIKAINEN JOURNALISTINEN KULTTUURI

Esittelen tässä luvussa muutoksen aikaista tilannetta lehdessä: sen työilmapiiriä, työporukkaa, lehdentekotapoja ja toimittajien käsityksiä itsestään toimittajina. Tarkoitan muutoksen ajalla ajanjaksoa vuoden 2003 keväästä syksyyn. Katsolaiset saivat kuulla muutoksesta maaliskuussa vuonna 2003 ja kokivat kesän kuluneen täysin uuteen lehtityyppiin totuteltaessa. Syksyllä alkoi vähittäinen sopeutuminen.

Kun uuden *Katson* toimittajien ammatti-identiteettiä verrataan uudistusta edeltäneeseen aikaan, eniten muuttui heidän suhtautumisensa kaupallisuuteen. Kaupallisuudesta tuli hyve. Tämän lisäksi kaksi toimittajaa koki heidän toimittajuuttaan ja ammattitaitoaan määrittävän eniten sopeutumiskyvyn, eikä esimerkiksi kirjoitustaidon tai vaikkapa totuudessa pysymisen.

8.1 Arvot uusiksi

T: Totta kai mä olin samaan aikaan helvetin tyytyväinen jonkun Annan puolesta, se on loistava yleistoimittaja, että se pääsee näyttämään kyntensä, kun se sai paikan Avusta, ja samalla mietin, miksen mä oo päässy jo lähtemään. Kyllä mulla tuli tiettyjen ihmisten kohdalla semmonen, mikä on ollut suurin piirtein natsien keskitysleirillä: Hei! Ne pääsi pois täältä! (molemmat nauraa)[nimi muutettu]

Olin kesätöissä *Katsossa* hyvin samanlaisessa tilanteessa kuin muutkin toimittajat. Olin tekemässä työtä, johon en ollut hakenut ja jota en ollut ymmärtänyt joutuvani tekemään. Itsenäinen suhtautuminen työhöni ei toteutunut juuri olleenkaan, koska en itse saanut päättää edes lehdestä, jossa olin töissä, koska *Katso* oli muuttunut aivan toiseksi lehdeksi. Minulle vaikeinta oli hyväksyä, että olin töissä juorulehdessä, joita en arvostanut. Koin juorulehdet moraalittomiksi, koska olin sisäistänyt jo vahvasti toimittajakoulutuksessa toimittajien eettiset säännöt.

Aloin ajatella, että työlläni ei ole mitään merkitystä, ja olen moraaliton ihminen, koska olen töissä lehdessä, joka ei vastaa omaa moraaliani. Tämän lisäksi itsearvostukseni mureni. Ensimmäisessä alan työpaikassani siis ajattelin, että en tule koskaan oppimaankaan kirjoittamaan kunnolla lehtijuttuja. Kaikki koulutukseni on ollut turhaa, eikä minusta tule koskaan ammattilaista. Ajattelin, että kukaan ei tule koskaan ottamaan minua töihin mihinkään vakavaan lehteen. Nyt kun olen saanut onnekseni todeta, että näin ei käynyt, voin verrata omia kokemuksiani katsolaisten kokemuksiin ilman katkeruutta.

Ajattelin, että olisi ollut huomattavasti arvokkaampaa lähteä pois heti, kun ymmärsin kunnolla *Katson* uuden konseptin. Silloin olisin ollut kuitenkin kesän tyhjän päällä, koska melko suurella varmuudella mitään kesätyötä ei saa enää toukokuun alussa. Alistuin tilanteeseen. Neuvottelin itselleni siedettäviä töitä eli kirjoitin suurimmaksi osaksi vain tv-arvioita ja näyttelijöiden haastatteluja. Surkuttelin samaan aikaan, että en saanut kirjoittaa ollenkaan pitkiä juttuja, joiden takia olin hakenut lehteen.

Katson vakituiset toimittajat kävivät läpi samoja tunteita kevään, kesän ja vielä syksyinkin aikana. Yksi koki menettäneensä täysin työnsä arvostuksen, omat arvonsa ja uransa. Hän pelkäsi, ettei tule enää koskaan pääsemään töihin minnekään muualle, koska on ollut töissä *Katsossa*.

T: Se oli ihan painajaista. Tosi stressiä. Ei ikinä oo ollu sellaista, ei missään paikassa. Mikään oo koskaan aiheuttanut sellaista. Siinä meni niin kokonaan. Koko siis oma ura, työn arvostus, itsensä arvostus, kaikki meni ihan nolville ja miinuspuolelle. Tuntu, että millään ei oo mitään väliä, et ihan sama, meneekö Valtsun [Valintatalo] kassalle. Semmonen olo oli. Ja sit kaikki ne vielä, kuten tiedät niin olen feministi, niin sitten vielä sitä lyötiin poskelle kummaltakin puolelta, journalistia lyötiin poskelle ja kaikkee. Ei ollu mitään arvoa millään, semmonen olo oli.

Katsolaisista kolme painotti, ettei ollut ennen uudistusta koskaan lukenut juorulehtiä. Vaikka osa heistä jäi töihin, he eivät edelleenkään lue lehden alkupäätä. Yksi ei ota lehteä kotiin edes tv-oppaaksi, vaikka on *Katsossa* edelleen töissä.

Alle puolet katsolaisista oli miettinyt juorulehdessä työskentelyä moraalisenä ongelmana. Useimmat olivat miettineet ainoastaan, ettei oma moraalintunto antaisi periksi tehdä juoruja. Moraali antoi kyllä periksi olla töissä samassa lehdessä, jossa tehtiin juoruja. He painottivat ennemminkin sitä, että juorut eivät kiinnostaneet heitä. Vain yksi toimittaja mietti vielä vuosi muutoksen jälkeenkin, onko oman moraalin tai journalistisen moraalin kannalta oikein olla töissä juorulehdessä. Yksi koki oman työnsä arvostuksen laskeneen juuri juorutoimittamisen moraalittomuuden takia.

T: Sellanen joku, ennen kuvitteli olevansa (nauraa) joku sellanen. Oman arvostuksen lasku, se on jotain älytöntä. Katson toimittajuus merkitsee ihan eri asiaa kun mitä se ennen merkitsi. Ennen pääsi pätemään paremmin kuin nykyisin. - - mä en toisaalta arvosta sitä lehteä. Mä typerästi en enää arvosta enää niitä mun tekstejä niin paljon, vaikka omalla nimellä mä niitä kirjoitan. Sitä mä yritän itselle hokea koko ajan. Mä ajan kanssa kaipaen niitä ihmiskontakteja, koska mä en enää tee ollenkaan niitä haastatteluja, en isoja enkä pieniä juttuja. Tää on tän hetken juttu. En mä kesällä sitä kaivannu, mut nyt koko ajan enemmän ja enemmän, haluais monipuolisemman työnkuvan.

Katson toimituksen ilmoitustaululla on esillä eri lehdissä ilmestyneitä *Katsoa* käsitteleviä juttuja, joita tutkin ensimmäisessä luvussa. Katsolaiset siis tietävät, että heidän arvostuksensa muiden toimittajien silmissä on laskenut aivan olemattomaksi. Moni painottaakin muiden tiedotusvälineiden toimittajia tavatessaan, että on töissä tv-puolella, eikä juorupuolella ja selittelee näin asemaansa lehdessä kysymättäkin. Osa ei arvosta enää omaa työtään niin paljon kuin ennen tai

ei ollenkaan ja se on vaikuttanut myös heidän työmotivaatioonsa. He ovat menettäneet osan ammattimaisuudestaan, koska arvostuksen mukana myös positiivinen suhtautuminen töihin on hävinnyt.

T: Nyt meistä tulee juorulehti. me ollaan nykyään tabloid-lehti. Koska se vaikeuttaa mun työtäni saada haastatteluja, ja jotku tähdet esimerkiksi, kun ottaa ulkolaisiin yhteyttä, niin nyt pitää sanoa, et' me olemme tabloid magazine ja tämmöstä, ja sit se on vaikeampaa, jos esimerkiksi Salatut elämät ja tämmöset muutamat Käenpesät nää ei edes anna haastatteluja. Ai, jaa Katso, juorulehtipuoli, joutuu vakuuttelemaan, että tää tulee tv-puolelle, ja me ei tulla kuvaamaan sua, me käytetään näitä olemassa olevia PR-kuvia. Tää tulee vain ja ainoastaan sinne tv-puolelle, siitä ei mainita sanaakaan siellä juorupuolella, älä pelkää. Että sehän on vaan vaikeuttamassa sitä haastattelujen saamista alkulehden maineen vuoksi. Se on ainut, mikä on suuri vaikeus, että aina joutuu huokaisemaan syvään, kun on jossain tilaisuudessa, missä toimittajat tulee kättelemään, että joo mä olen Katson teeveepuolelta, mä oon sieltä tv-osastolta.

Katson toimittajat tekevät selvän eron sen suhteen, että he ovat töissä tv-puolella, eivätkä juorupuolella. On kuitenkin epätodennäköistä, että lukijat osaavat erotella, kuka kirjoittaa Katsossa mitään, ja on myös kyseenalaista, että he näkisivät näiden kahden osaston välillä mitään arvoasetelmaa. Katsolaisille on kuitenkin tärkeää saada lukijoilta palautetta ja he saavatkin sitä, vaikkakin vähemmän kuin ennen uudistusta. Katsolaiset pitävät palautteen saamista arvostuksen osoituksena ja kaksi mainitsee yhdeksi syykseen jatkaa lehdessä nimen omaan lukijapalautteen.

Toimitus joutui nielemään muutoksen takia arvostuksensa menetyksen. Ennen arvostettu toimitus on joutunut uudistusta edeltäneeseen tilanteeseen verrattuna täysin päinvastaiseen asetelmaan. Tv-puoli kokee, että talon johto arvostaa enemmän jopa juorupuolta kuin heitä. Lisäksi A-lehtitalon muut toimittajat oudoksuvat uutta lehteä ja ihmettelevät vanhoja katsolaisia, jotka jäivät sinne.

T: T: Se, että nämä pomot, Marsit ja nämä, eivät usko siihen, että meitä tarvitaan täällä, vaan meidän täytyy todistaa se, et' tehdä tuntivuorolistat ja tämmöset, niin kyl se on vähän silleen nakertanut sitä, että uskoo, että ne ei luota meihin.

Katsolaisten mukaan heidän työtään ei arvostettu muutoksen keskellä lainkaan eikä edes tunnustettu sitä, että he tekivät työtä. He joutuivat tekemään tuntivuorolistat todistaakseen, kuinka paljon he tekevät työtä ja ettei tv-puoli vain ilmesty jostakin sellaisenaan yhdellä napinpainalluksella. Siis samalla tavalla, kuin muut toimittajat osoittivat uudistusta koskevassa kirjoittelussa, että *Katso* ei ole enää lehti tai ei ainakaan journalismia ja sen toimittajat eivät ole enää journalisteja, A-lehdissä ei uskottu enää katsolaisten tekevän työtä.

Katsolaiset kokevat, että arvostuksen puutteesta A-lehtitalossa kertoo myös esimerkiksi se, että he saivat omat tilat vasta puoli vuotta muutoksen jälkeen ja osa toimittajista joutuu jakamaan

työpöytänsä toisen toimittajan kanssa. Juorupuolen toimittajille annetaan myös enemmän palkkioita työstään risteilyjen, illanistujaisten ja vastaavien muodossa.

T: Tällä kertaa koko porukalla [olivat risteilyllä]. Jopa me tv-hylkiöt päästään mukaan (nauraa). - - Vähän häipyny semmonen katsomaisuus, semmonen vähän työsolidaarisuus, ja että tehdään yhdessä työporukalla. Musta tuo on vähän kärsiny.

Kaikki eivät koe menettäneet työnsä arvostusta. He ajattelevat, että lehdeltä on mennyt arvostus, mutta ei heiltä toimittajina, koska he kirjoittavat kuten ennenkin.

T: Se arvovalta, mikä oli vanhalla Katsolla, sitä ei ole enää olemassa, mutta en minä sitä yksittäisenä henkilönä ole menettänyt. Enkä toimittajana.

Yhden toimittajan mielestä edes lehden arvostus ei ole vähentynyt, jos sen ei vaan anneta mennä. Hän uskoo muiden arvostavan hänen työtään ja lehteään, jos hän tekee niin itsekin.

T: Ei ihmiset mittaa toisiaan sen mukaan, mitä ne tekee, ellei ihmiset tee sitä myös itse itselleen. Näin on myös täällä talossa. Ne, jotka on hirveen herkkiä ottamaan tappiinsa, jotkut pahat puheet jostain uudesta Katsosta, väheksymiset, niin ne on vähän semmosia, jotka tosiaan on hirveen, miten sen sanois. Ne, jotka mittaa itsekin oman arvonsa ulkoisten asioiden mukaan. Eihän sitä tämmöisissä yhteisöissä kunnioitusta saa edes muilta paheksuvilta yhteisöiltä ellei sitä oo silleen, että ei mulla oo mitään hävettävää.

Ainakin osa katsolaisista on onnistunut säilyttämään itsearvostuksensa, ja työnsä sekä lehtensä arvostuksen muiden haukuista huolimatta, mikä on yllättävää. On kuitenkin vaikea uskoa, että *Katson* toimittajat ovat täysin rehellisiä itselleen, kun he väittävät, että heidän juttujensa arvostukseen ei vaikuta se, missä lehdessä ne ilmestyvät, kunhan jutut ovat tarpeeksi hyviä. Toimittajien puheessa on mukana ainakin jonkin verran tilanteeseen sopeutumista johtuvaa tulkintaa, jossa on parempi korostaa työn hyviä puolia kuin huonoja. Lukukokemuksen kannalta ei voi olla yhdentekevää, onko jutun ympärillä taide-elokuvien arvosteluja vai onko juttu rintakuvien välissä.

Itsearvostusta katsolaisten työhön toi *Katson* uusi levikin kasvu ja sen mukanaan tuoma menestyksen tuntu. Menestys motivoi melkein puolia katsolaisia työn teossa.

*T: Minä arvostan tätä työtä, jos me menestyttään, joo. Jos me menestyttään tällä pelikentällä, niin minusta minä olen tehnyt työni hyvin. Jos me tehtiin hyvää lehteä vanhan *Katson* aikaan, niin minä arvostin omaa työtäni. Mittarit ja tavoitteet on nyt erilaiset.*

Taloudellisen menestymisen asettaminen itse työn laadun tilalle on journalistisen ammattitaidon kannalta hyvin mielenkiintoista. Voi ajatella, että toimittaja, joka tekee omastakin mielestään ensisijaisesti rahaa lehtitalolle, eikä laadukasta lehteä lukijoille, ei ole ensisijaisesti

ammattitaitoinen toimittaja vaan mediatuotteiden myyjä. Hän ei ole ainakaan asiantuntija-ammattilainen.

A-lehtitalossa kummasteltiin alkuun uusia juorutoimittajia ja sitä että A-lehdet julkaisivat juorulehteä. Vuosi *Katson* muutoksen jälkeen, loppukesästä 2004, talossa aloitettiin epäviralliset arvokeskustelut, jotka muuttuivat virallisiksi talon sisäisiksi arvokeskusteluiksi, jotka saatiin päätökseen keväällä 2005. Ei varmastikaan ole sattumaa, että keskustelut järjestettiin niin lähellä *Katson* muutosta. *Katson* muutos sai aikaan koko talossa hämmennyksen, josta piti keskustella. Hämmennystä aiheutti kysymys siitä, eivätkö A-lehtitalon vanhat perhearvot olekaan enää voimassa, kun talo julkaisee juorulehteä.

T: Varmaan [A-lehti]talossa ei kukaan Katson toimituksen ulkopuolella tajunnut sitä, kuinka vaikea se oli meille. Siitä tulikin sellainen, että yhtäkkiä kaikki haluskin lähteä jonnekin muualle. Tai melkein kaikki. Et siihen ei varmaankaan oltu varauduttu, ja oli sen takia varmaan aika sekavaa.

Arvokeskusteluihin osallistui A-lehtien vakituisista toimittajista ja talon johdosta koostuva edustus. Keskusteluja käytiin ryhmissä useita. Keskusteluissa pohdittiin, mikä on A-lehdissä tärkeää ja arvokasta ja mitä arvoja A-lehtien tulisi jatkossa noudattaa. Keskustelut olivat välillä hyvinkin tunteikkaita. Katsolaiset puolustivat omaa lehteään, jota vastaan hyökättiin.

T: Omassa työssä mä pystyn onneksi vielä pitämään kiinni tietyistä omista periaatteista ja arvoista, joita olen asettanut sille työlle. Sen haluaa tehdä edelleen hyvin. Se tulee siitä, että ei tälle alalle voi tulla muuta kuin sitä kautta, että on siitä oikeasti kiinnostunut. Pystyn pitämään arvoistani kiinni ja pidän niitä entistä suuremmissa arvossa tänä aikana, jolloin ne eivät muuten tunnu olevan suuressa arvossa.

A-lehtien uudet nettisivuillaan julkistamat arvot ovat laatu, uudistuminen, joukkuepelitaito ja kannattavuus (www.a-lehdet.fi 2005). Reaktiona *Katson* muutokseen voi nähdä arvolistaan mukaan tulleen uudistamisen ja kannattavuuden.⁹

8.2 Työn muutos

Katsolaisten työn muutokset olivat isoja, mutta varsinaisia YT-neuvotteluita ei lehtiudistuksen yhteydessä järjestetty. Osa jatkoi vanhoilla työsopimuksilla, joissa luki edelleen “televisio- ja elokuvaerikoislehti“. Luottamusmiehet tulivat katsolaisten avuksi työsopimuksien muutoksia koskeviin kokouksiin, mutta vasta kun prosessi oli jo käynnissä.

⁹ Huomattavaa on, että yksi syy siihen, että A-lehdet myi *Katson*, oli se, että se ei sopinut lehtitalon konservatiiviseen profiiliin. (AL 21.12.2005)

Kaikki katsolaiset kokivat, että he pystyivät vaikuttamaan omaan työhönsä, vaikeivät he voineetkaan itse muutokselle mitään. Luottamusmieskokouksissa he kertoivat, mitä olivat valmiit tekemään lehdessä tai talossa ja mitä eivät ja sopivat esimiehen kanssa itselleen sopivan paikan lehdessä. Vaikka kaikille paikka ei vastannut unelmatyötä, he löysivät lehdestä paikan, missä pystyivät työskentelemään, joten ainakin jonkinlainen itsenäisyyden tuntu palautui.

Katsolaiset joutuivat itse järjestämään työkiertonsa muihin lehtiin, jos he halusivat pois. Yksi katsolainen piti tätä epäreiluna, koska katsolaiset olisivat tarvinneet muutoksen takia erikoisjärjestelyjä ja enemmän apua. Nyt hän koki vaihtoehtoihin vain jäämisen ja irtisanoutumisen, koska työkiertoon yritti niin moni muukin, että järjestelyt venyivät.

T: Paljon me puhuttiin alussa siitä, että jos sun työtä muutetaan sulta kysymättä, ja ikään kuin, jos sä oot ammattilainen, ja hyvä toimittaja omasta mielestä, etkä haluakaan olla juorutoimittaja, ja jos sut pakotetaan tekemään niitä juttuja, niin eihän se toimi. Musta se oli ekassa palaverissa, missä Vesa Mars tuli puhumaan, niin se ei ymmärtänyt sitä. Se ei voinut käsittää sitä, sen ajatusmaailmaan ei mahtunut se. Meidän ois pitänyt olla iloisia, että siihen [Katsoon]satsataan rahaa, ja tehdään iloinen ja räiskyvä lehti. Se, että sillä ei oo journalistista taustaa, näky saman tien siinä, miten se tilanteen hoisi. Se oli kauhee sokki kaikille siinä. Mulle se, mä en ottanut sitä henkilökohtaisena sokkina, mä otin sen työyhteisön sokkina. Halusin puolustaa muita sen takia, että mä olin nähnyt Seiskassa, mitä se työ on. Vittumaista työtä se oli jo silloin siellä. Mä tiesin, mihin paskaan sitä joutuu rypemään, siinä ei ollu enää vaihtoehtoja [samaa joutuisi tekemään taas], tiesin sen.

Kaksi katsolaista ottaa silti puheeksi, että työehtosopimuksen (TES) mukaan työntekijöiden olisi pitänyt saada vaikuttaa omaan työhönsä enemmän, koska työ muuttui huomattavasti. Yksi toimittaja jopa muistaa haastatteluhetkellä täsmälleen, miltä sivulta kyseinen kohta löytyy Tessistä.

T: Ehkä enemmän [olisi pitänyt] antaa ihmisille tunne, että he voi vaikuttaa itse niin kuin se Tessissä lukee, aina kun työnkuva muuttuu, se lukee siellä, sivu 14, työntekijöiden kanssa pitää neuvotella siitä asiasta.

Yksikään vanha katsolainen ei alkanut juorutoimittajaksi, vaan he pysyivät tv-toimittajina tai toimitussihteereinä. Vain kaksi toimittajaa oli edes harkinnut pystyvänsä tekemään juorutoimittajan työtä. Toinen oli miettinyt juorutoimittajuutta kunnes oli kysynyt eräältä juorutoimittajalta, miten julkiksilta saadaan haastatteluja:

T: Sitähän se just on, että nuollaan kieli ruskeena niin kauan, niin kauan lirkutetaan ja lässytetään, lässytetään, että sen jälkeen vois vetää ite sormet kurkkuun ja laattaa. Kun se on niin, joutuu lirkuttelee niin älyttömästi, että sitten sen jälkeen voi sitten kysyy ne sensaatiokysymykset tai siis nää, miten tää skandaali, miten sitä kommentoisit tai mitä vaan, mutta se pehmittäminen on vaan sitä. Olla niin mielin kielin, ja just niinku kieli niin syvällä perseessä, et' laatta lentää. Sitten se selitti sitä, ja mä menin ihan vaikeeks. Mä mietin, että jotenkin mä tajusin, että ei musta oo siihen. Niinhän se varmasti menee. En mä usko, että. Tää on alallaan tosi hyvä [haastattelutekniikka selittänyt juorutoimittaja]. Ainakin se on tuottanu tulosta tää taktiikka. Mä olin helpottunu, jos mun ei taritte sitä kokeilla. Toisaalta uuden oppiminen ehkä vain pelottaa, mutta sithän se ei tullu mulle koskaan ajankohtaseks, että. Mä mietin kaikkee, että tietysti ne voi sanoo, että jo sä haluut täällä olla, niin pitää tehdä meidän lehtee. Kyl mä mietin, että ne kiristää mua enemmän.

Yksi toimittaja sanoo, ettei halua tehdä kotimaisia juoruja, mutta ulkomaalaisia kylläkin. Hän selitti, että kotimaiset julkkikset voivat lukea juoruja ja loukkaantua, mutta ulkomaalaiset tuskin koskaan törmäävät suomalaisiin juttuihin, joita heistä on kirjoitettu. Toimittajat pitivät oleellisena, että päätoimittaja takasi heille, ettei heidän tarvitsisi kirjoittaa juoruja. Yhden juorun kirjoittanut toimittaja kertoo kokemuksestaan:

T: Tein yksinkertaisen sarjakuvamaisen jutun tv-sarjan takia, sitten siinä oli kaikki faktat muutettu, niin mullahan paloi hihat täysin - - Semmonen tahallinen asioiden täydellinen vääristely, et ei kuunnella toimittajaa, ja kun mäkin olin lähtenyt tekemään siinä luulossa, että ne ei muuta mustaa valkoiseksi eli täysin vitsiks, että petetään se sana.

Syyt, miksi vanhat katsolaiset eivät halua kirjoittaa juoruja, eivät ole pelkästään moraalisia. Pari toimittajaa mainitsee olevansa liian kiltti ihminen tai sen, ettei vain osaisi kirjoittaa juoruja.

T: En pystyis kirjoittamaan juoruja, koska olen niin yksityinen ihminen, etten halua häiritä ketään – ja kiltti. Osa Katson juorutoimittajista menee rajan yli, jota en ylittäisi, ne hakee epäeettisesti tietoa. Olen joutunut pohtimaan omia rajojani, että mihin pystyisin, paljon.

Katson vanha väki oli aikaisemmin tehnyt koko *Katsoa*, jossa julkaistiin televisioaiheisia uutisia, henkilöhaastatteluja, televisio ja radio-ohjelmatietoja ja televisio- sekä elokuva-arvosteluja. Muutoksen myötä he siirtyivät tekemään aikaisempaa *Katsoa* puolet ohuempaa tv-opasta, joka koostuu muutaman rivin pituisista televisio-ohjelmaesittelyistä, elokuva-arvioista ja lyhyistä televisiosarjoja käsittelevistä juttuista.

Katson vanha päätoimittaja pysyi päätoimittajana, mutta hän ei enää kirjoittanut pääkirjoitusta, koska uudessa *Katsossa* ei ilmesty pääkirjoitusta. Televisioaiheisten juttujen kirjoittamista hän jatkoi uudessakin *Katsossa*. Vanhan päätoimittajan rinnalle tuli juorupuolelle uusi päätoimittaja. Nyt vanha päätoimittaja on irtisanoutunut ja *Katson* päätoimittajat ovat vaihtuneet useaan otteeseen kahden vuoden aikana.

Vanha päätoimittaja koki, että hänen työhönsä on tullut hyvin paljon lisää kaupallisuuteen liittyviä tehtäviä, kuten tiivistä yhteistyötä markkinoinnin kanssa. Myös internet- ja mobiilipuolen yhteistyö lisääntyi. Lisäksi hän joutui miettimään moraalisia valintoja, koska hän vastasi oikeudessa silloin, kun *Katsoa* epäiltiin laittomuuksista.

Vanhassa *Katsossa* lehden alkupuolella julkaistiin tv-aiheisia uutisia ja pitkiä artikkeleita tv:stä. Loppupuolella ilmestyivät ohjelmatietosivut sekä tv- ja elokuva-arvostelut. Toimituspäälliköt huolehtivat lehden alkupuolesta ja toimitussihteerit loppupuolesta. Toimituspäälliköt vuorottelivat vetovuoroa lehdessä parin viikon välein. Molemmat oikolukivat. He myös kirjoittivat artikkeleita.

Nykyisin lehden alkupäässä julkaistaan julkisjuoruja. Loppupäässä ilmestyy erillinen tv-opas, jossa julkaistaan aikaisempien ohjelma-arvioiden sijasta ohjelmaesittelyjä. Juttuja kirjoitetaan viihteellisimmistä aiheista kuin ennen, esimerkiksi dokumenteista kirjoitetaan nyt vähemmän kuin vanhassa *Katsossa*. Elokuva-arvioita julkaistaan edelleen, mutta ne ovat lyhentyneet. Lisäksi laaditaan henkilöjuttuja tv-alan ihmisistä.

Muutoksen myötä toimituskokoukset koskevat vain juorupuolta ja tv-puolen ei edes toivota käyvän niissä. Vanhan *Katson* aikaan koko lehteä koskeva toimituskokous oli joka tiistai, vaikkakin siitä sai olla poissa, jos oli muita työtehtäviä samanaikaisesti. Katsolaiset joutuvat siis nykyisin tekemään työtään enemmän yksin ja ilman työporukan tukea.

T: Sit kun eihän meillä oo toimituskokouksia, niin näistä ei koskaan keskustellakaan. Ja Mape [muutoksen aikainen päätoimittaja Markku Veijalainen] on nimenomaan sitä mieltä, että ei me niitä tarvitakaan. Ja muutaman laiskurinkaan ei tarte pitää huolta, että tiistaisin siihen ja siihen aikaan on täällä. Ne on tietysti kanssa, että juhuu ei me tarvita kokouksia. Jotenkin tietystä mielessä kurjaa, koska jokainen tekee nyt työnsä ihan yksin. Joillekin sopii, toisille ei. Rakentavan kritiikin se tappaa. Ja siellä saattaa olla sellasia virheitä, jotka ei korjaannu kuukausiin, koska kukaan ei sano mitään.

Toimituspäälliköistä toinen siirtyi kesän jälkeen työkiertojärjestelyn avulla *Apuun*. Kesän aikana hän toimi tv-puolen toimituspäällikkönä ja kirjoitti yhden pienen jutun runkopuolelle. Toinen jatkoi juorupuolen toimituspäällikkönä, kunnes jäi puoli vuotta myöhemmin äitiyslomalle. Hän kirjoitti muutaman jutun juorupuolelle.

Toimituspäälliköiden tehtäviin kuului vanhassa *Katsossa* toimituskokouksien vetäminen, lehden alkupuolen sisällön suunnittelu, aiheiden vastaanottaminen toimittajilta ja töiden jakaminen, oikoluku sekä painoaikatauluista huolehtiminen. Toimituspäälliköt saivat vaikuttaa myös kuvien käyttöön ja taittoon. Toimituspäälliköiden työt ovat samanlaisia uudessa *Katsossakin*, mutta he eivät enää saa vaikuttaa niin paljon lehden ulkonäköön, ja juttujen sisällöt ovat muuttuneet juoruiksi.

T: Alkukokouksiin, missä oli niitä pääluottamusmiehiä mukana, sisältyi semmonen ajatus, että ketkä tulee vanhasta Katsosta uuteen, me saatat vaikuttaa sen ulkoasuun ja sisältöön ja tämmöseen. Ikinä meit' ei siihen työryhmään otettu,

ketkä näistä päätti. Lay out ja kaikki sen uuden lehden päätökset synty ihan muiden ihmisten toimesta. Ihan turhauttavaa. Huomattiin, että sitä lehteä ei voi estää, se tulee joka tapauksessa. Sitten luvattiin, että olkaa mukana sen kehittämisessä, mutta höpöhöpö sekään ei onnistunu.

Kaksi *Katson* vanhaa toimitussihteeriä toimii edelleen toimitussihteereinä. Aikaisemminkin he kokosivat loppupuolen ohjelmasivuja, siis ideoivat ja tilasivat juttuja toimittajilta, oikolukivat ja etsivät kuvia, lisäksi he kirjoittivat ohjelma-arvioita. Nykyisin he huolehtivat koko tv-oppaasta ja sen kannesta. Vanhassa *Katsossa* ohjelmasivuilla ei ollut omaa kantta.

Puoli vuotta juorulehdeksi muuttumisen jälkeen jutut lyhenivät entisestään ja lehteen tuli lisää kuvia. Nyt kun kuvia tarvitaan paljon entistä enemmän, toimitussihteereille ei jää kuvien etsimiseltä aikaa omien juttujen kirjoittamiseen. Ohjelma-arviot muuttuivat ohjelmaesittelyiksi, joita varten ohjelmaa ei enää katsota, vaan esittely kirjoitetaan kanavien ohjelmaesittelyjen ja nettitietojen pohjalta.

Muutoksessa vakinaistettu toimittaja siirtyi yli vuoden kuluttua muutoksesta tv-oppaan toimituspäälliköksi, jollaista aikaisemmassa, uudessa *Katsossa* ei ollut ollut. Aikaisemmin hän työskenteli freelancer-pohjalta ohjelmatietosivujen toimittajana ja taittajana. Hän suunnittelee nykyisin tv-oppaan sisältöä ja taittaa ja kirjoittaa juttuja, eli hän tekee nykyisin osittain työtä, joka vielä haastatteluhetkellä kuului toimitussihteereille.

Kaksi elokuvakriitikkoa kirjoitti aikaisemmin myös muita televisiojuttuja. Aikaisemmin he tekivät myös haastatteluja ja esimerkiksi kolumneja. Nyt he kirjoittavat pelkästään elokuva-arvioita, jotka ilmestyvät samanlaisina myös *Avussa*. Arviot ovat lyhentyneet huomattavasti. Aikaisemmin kriitikot saivat itse vaikuttaa sivumäärään, joka arvioille oli varattu viikon elokuvien määrän mukaan. Nykyisin tilaa on saman verran tuli televisiosta sitten yksi elokuva tai sata. Arviot julkaistaan sellaisinaan myös *Avussa*. Ne olivat *Katson* kriitikoiden kirjoittamia myös ennen lehtimuutosta, mutta he kirjoittivat eri arviot *Apuun*. Toinen kriitikko kokoaa elokuvat kasaan taittoa varten. Hän myös tarkastaa, löytyykö elokuvasta arkistosta valmista artikkelia, jota voi käyttää, vai pitääkö jommankumman arvostelijoista kirjoittaa se.

*T: Se työ, mitä olin monta vuotta tehnyt, ja oli hienoa, että pääsin tekemään, oli laajalla pohjalla populaarikulttuurijuttuja eli nythän musta tuli vain elokuvasilpun tekijä. Kun sitä ennen vielä siinä viimeisessä vanhassa *Katsossa* kuten sanoin kirjoitin dokkariarvioita ja musiikkiohjelma-arvioita, silloin mulla oli liikkumavaraa ja tuota kenttää. Nyt mä oon kapeessa, mulla on erittäin selkee sektori. Minä arvostelen ja pidän huolen siitä, että kaikki televisiossa esitettävät elokuvat. Pikkasen joku DVD tai video tai tällanen juttu. Se lehti muuttu ympärillä ja tiesin, että sitä ei tuu koskaan takaisin. Nyt mennään tällä tavalla, mullahan oli se, että mä tiesin palvelevani koko ajan *Avun**

lukijoita myös eli se ei vaikuttanut siihen. Tietty osa mun perustyöstä pysyi ihan samanlaisena. Ja mä tiedän, että mä palvelen niitä.

Vanhassa *Katsossa* ilmestyi jatkuvajuonisiin tv-sarjoihin keskittynyt *Saippuaopera*-liite. Kaksi *Saippuaopera*-liitteen toimittajaa teki ennen tv-aiheisia juttuja myös *Katsoon*. Kun *Saippuaopera* lopetettiin puoli vuotta juorulehdiksi muuttumisen jälkeen, toinen siirtyi juorupuolen toimitussihteeriksi ja toinen jatkoi tv-oppaan uusien saippua-sivujen toimittamista.

Toinen juorupuolen toimitussihteeriksi kertoo, ettei ollut työtä aloittaessaan perillä juorumaailmasta, koska ei ollut koskaan lukenut juorulehtiä. Hän joutui luottamaan toimittajien näkökulmiin editoidessaan juttuja. Juorupuolen toimitussihteeriksi siirtyneet toimittajat kokevat, että juorutoimittajat ovat ottaneet heidät hyvin vastaan.

Yliopistokoulutuksen saanut toimitussihteeriksi kertoo, että hän kokee ristiriitaiseksi ammatinsa kannalta, että juorupuolella ei saa noudattaa oikeinkirjoitusta, vaan välillä pitää korjata oikeita kirjoitusmuotoja kansantajuisemmiksi, vaikka ne samalla muuttuisivat kieliopillisesti vääriksi. Hän kokee tällaisen korjaamisen ammattitaitonsa vastaiseksi.

T: No, se on nykyään oikolukemista oikeestaan, niin pyrin tekemään mahdollisimman hyvin sen. Mut sit siinä on se, välillä ottaa päähän se, että on tiettyjä asioita, mitä ei voi tehdä oikein, koska on sisäisiä sääntöjä. Kirjotusjuttuja, että show'ssa ei saa olla heittomerkkiä, joka vituttaa joka kerta, kun sen näkee, koska siihen kuuluu oikeesti se heittomerkki. On semmosia, että tuntuu, että se oma ammattitaito, koska sun nimi lukee. Kun sulle sanotaan, että ei saa, niin mitäs siinä voi tehdä. Mutta kun se menee säännönmukaisesti väärin, niin ehkä se sitten on niinku selitettävissä.

Kaksi toimittajaa siirtyi työkierron kautta *Apuun*. He olivat aikaisemmin kirjoittaneet pitkiä juttuja. Toinen kirjoitti paljon henkilöhaastatteluja näyttelijöistä ja ohjaajista. Toinen oli muutoksen aikaan toimituspäällikön sijaisena. He kokivat, ettei heille löytynyt enää luontevaa työtä uudesta *Katsosta*.

Määräaikaisten toimittajien työsuhteita ei jatkettu muutoksen jälkeen. Yksi heistä riitautti tilanteen ja sai erorahaa. Hän kirjoitti yhden juorun ennen pois lähtemistään. He olivat kirjoittaneet kaikenlaisia juttuja. Yksi oli kirjoittanut erityisesti televisioaiheisia uutisia.

Useimmat *Katsoon* jääneet toimittajat korostavat niitä työtehtäviä, jotka säilyivät muuttumattomina, eivätkä puhu niin paljon muutoksista.

T: Kuitenkin se, mitä mä teen on mun omaa asiantuntemusta vaativaa duunia, ja mä oon tyytyväinen edelleen, että mä saan sitä tehdä, vaikka se asiantuntemuksen ja määrän taso, miten se näkyy tuossa tuotteessa, on puristettu aika ahtaalle.

Äärimmäisenä esimerkkinä muutoksen vähättelystä on toimittaja, jonka mielestä mikään ei muuttunut hänen työssään lehtimuutoksen myötä:

T: No, mulla ehkä silleen, mulla ei muuttunut mitenkään nopeesti, koska ei mun työnkuva muuttunut lainkaan koska mä tein sitä Saippuaa edelleen.

Kyseinen toimittaja teki toisen toimittajan kanssa kaksin *Saippua*-liitettä *Katson* muutoksen jälkeenkin puoli vuotta, kunnes liite lopetettiin. Hän ei siis kokenut, että kokonaan muuttunut *Katso* ja uudet juorutoimittajat olisivat vaikuttaneet hänen työhönsä mitenkään.

Useimmat toimittajat mainitsivat lehden muuttuneen kokonaan ympärillä, mutta oman työn pysyneen kuitenkin odotettua samanlaisempana muutoksesta huolimatta. Suurin osa löysi työn muutoksista sekä negatiivisia että positiivisia puolia.

T: Loppujen lopuksi, kun tää tv-toimitus tavallaan, kun meille tuli tää oma tiimi, omat ihmiset, samat ihmiset tekee sitä ja sitä, se oli erillään tää toinen. No, oikeestaan toimenkuva selkeyty vielä. Se teki, musta tuntu, et se tuli kaikille. Oli omat vastualueet ja sen teki, niin se oli se. Mut sitten meillä ei oo kuitenkaan tarpeeksi ihmisiä, sit tekemässä.

Kaksi koki työn muutokset pelkästään positiivisina.

T: Muutos oli kyl tarpeellinen ja se tuotti semmosia hyviä asioita tv-sivuille, jotka ois pitänyt tehdä joka tapauksessa. Esimerkiksi joidenkin satelliittisivujen järjeistäminen se, että meillä on oli pakko tehdä se uskallus, että tavaraa tungetaan vähän pieneen tilaan. Siellä oli hyviä asioita. Se oli tietty, että muutos on tarpeellinen, mutta oli pelko, että onko markkinoilla tilaa vielä yhdelle juorulehdelle. Jännäämistä, mutta aika nopeesti siitä pääsi yli, se oli sen arvoista.

Kolme koki muutokset vain negatiivisina. He lähtivät. Sekä lähteneissä että jääneissä oli niitä, jotka kokivat ongelmalliseksi sen, että tv-puolella ei julkaista enää juurikaan haastatteluja ja muutenkin sen sisältö on kaventunut suurimmaksi osaksi ohjelmien esittelyyn.

T: Joo, no siis mulla ei enää ollu tälle lehdelle kerta kaikkiaan enää mitään, siis niinku annettavaa, koska se ois keskittynyt pelkästään siihen tv-puoleen, koska mä en todellakaan haluais lähtee tuonne haastattelemaan Janita Janatusen tissejä.

8.3 Ammatti-identiteetti muutoksen aikana

Katson toimittajia kritisoitiin muutoksen aikaan lehtikirjoituksissa todella rankasti. Heitä ei haluttu laskea kuuluviksi toimittajien ammattikuntaan eikä uudistunutta *Katsoa* journalismiin. Katsolaiset osasivat kuitenkin vitsailla uudella lehdellä jo puoli vuotta muutoksen jälkeen.

T: - - tällä ei oo mitään tekemistä journalismin kanssa. Oli semmonen huuli, kun se [työkaveri] tuli uuden lehden kanssa "kato kyllä menee nyt niin laadun puolelle (nauraa). Taas lipsuu laadun puolelle". Tai sitten, että "kyllä sitä ollaan nyt niin journalisteja", kun mä pyysin jotain nostoo sinne, joka oli vähän vakavampi. Laatu oli moite, mutta oikeestihan se oli vähän, se oli kuitenkin kiitosta. Ja se oli aika hauskaa.

Muutoksen keskellä työ *Katsossa* oli suurimmalle osalle katsolaisista muutokseen totuttelua ja enemmän tai vähemmän pelkkää kaaosta. He olivat menettäneet vanhan *Katson* aikaiset työnsä tärkeitä asioita, eivätkä olleet löytäneet vielä juuri mitään tilalle.

Tästä huolimatta katsolaiset eivät olleet valmiita lähtemään minne tahansa töihin. Kaksi toimittajaa mainitsee esimerkiksi, että A-lehdistä ei löytynyt enää mitään heille mielekästä lehteä vanhan *Katson* loputtua. He siis säilyttivät kuitenkin omassa mielessään tietyn ammattiarvostuksensa ja itsenäisyytensä, koska eivät olleet valmiita menemään minne vaan töihin, koska *Katso* ei ollut pahin mahdollinen vaihtoehto. Päinvastoin, he pitivät *Katsoa* parempana vaihtoehtona kuin vaikkapa *Apua* tai *Eevaa*. Tällöin he pystyivät säilyttämään osan itsenäisyyttään, koska heille *Katsossa* olo ei ollut ainakaan täysin pakon sanelemaa.

Katsolaiset näkevät ammatillisuuden, toimittajuuden ja journalismin varsin eri tavalla kuin journalismin oppikirjat, jotka käsittelevät yleensä vain uutistoimittamista, eivätkä aikakauslehtijournalismia. Aikakauslehtikirjoitusoppaissa keskeisenä pidetään kirjoitustaitoa ja tarinankerrontaa. Kuitenkin monet professionalismiteoriat sopivat hyvin kuvaamaan katsolaisten tunteja. Vain kaksi toimittajaa haluaa erottaa erikseen, että hän puhuu nimenomaan aikakauslehtitoimittamisesta, eikä uutisista.

T: Pitää erottaa kova sanomalehtijournalismi ja sen kovat aiheet, miten se voi olla hyvää. Jos puhutaan aikakauslehtijournalismista, niin ihailen hyvin kirjoitettuja ja kerrottuja tarinoita, joissa haastateltavasta on saatu jotain irti.

Kunelius määrittelee journalismin joukkoviestinnäksi, joka on edustavaa ja itsenäistä sekä faktapohjaista ja ajankohtaista.

Katsolaisille journalismi on ennen kaikkea aikakauslehtijournalismia ja sellaisena tarinankerrontaa. Siinä on keskeistä lukijan palvelu eli se, että lukija hyötyy jollain tavalla tekstistä tai muusta mediatuotteesta. Tässä on kyse samasta asiasta kuin Kuneliuksen edustavuudessa. Kunelius tarkoitti edustavuudella, että mediatekstit on tuotettu lukijan näkökulmasta ja lukijalle, eikä esimerkiksi toimittajan itsensä näkökulmasta tai valtaapitävien näkökulmasta.

Journalismiin kuuluu katsolaisten mielestä faktapohjaisuus, mutta se mainitaan sellaisissa yhteyksissä, että käy selväksi, että asiaa on ajateltu vasta muutoksen myötä, kun on huomattu, että uusi lehti ei ole aina totuudenmukainen.

Kukaan ei mainitse journalismiin kuuluvan ajankohtaisuutta käsitteenä, mutta monikin sanoo, että uusien juttuideoiden löytäminen on keskeistä journalismissa. Yksi toimittaja arvosti vanhassa *Katsossakin* nimenomaan uutisten tai uusien asioiden esille tuomista. Hänen on vaikea viihtyä uudessa lehdessä, koska tv-puolella ei ole enää uutisia. Moni arvostaa enemmän positiivisia juttuja kuin negatiivisia uutisia, koska uutiset eivät tuo hyvää mieltä lukijalle.

Katsolaisista osa mainitsee journalismiin kuuluvan itsenäisyyden suhteessa valtaapitäviin ja vallan vahtikoiran roolin. Tämä mainitaan vain opittuna fraasina, mutta sitä ei selvästikään ole omakohtaisesti mietitty työtä tehdessä.

Kukaan ei mainitse riippumattomuutta mainostajista tai omistajista. On yllättävää, ettei journalismin itsenäisyyttä oteta esille kovin laajasti, sillä *Katson* muutoksessa itsenäisyys menetettiin täysin. Toimittajat eivät saaneet päättää itse edes lehteä, johon he kirjoittavat vaan se muutettiin täysin eri genreen kuuluvaksi toimittajilta kysymättä. Lisäksi *Katsossa* on tuotteiden, kuten meikkien, nimiä esillä lehden sivuilla, niin että on kyseenalaista, kuinka vapaata toimittaminen on. Ja juoruvinkkipuhelimienkin voi ajatella vaarantavan toimittajan riippumattomuuden.

Katsolaisten määritelmiin vaikuttaa varmasti se, että suurimmalla osalla heistä ei ole alan koulutusta. Kun kysyin, mitä on hyvä journalismi, moni toimittaja vastasi jollakin esimerkillä lehdestä, joka on hyvää journalismia, kuten *Entertainment Weekly* tai *Helsingin Sanomat*. Tarkentavien kysymysten jälkeen useimmat osasivat perustella, mikä esimerkiksi *Helsingin Sanomista* tekee hyvää journalismia.

8.3.1 Hyvä journalismi

T: Vanhan katson lakkaaminen oli se suurin muutos. Ihan himpun verran perässä tulee sen työyhteisön särkyminen, sen menettäminen ja sitten kolmantena journalismin häviö. Tiedonvälityksen uhka, se ammattitaidon hukkaanheitto, kun se meni juorulehdeksi.

Katson toimittajat miettivät paljon varsinkin muutoksen aikaan, mitä on hyvä journalismi ja voiko *Katso* enää muutoksen jälkeen olla sitä. Katsolaisten mielestä hyvä journalismi on ennen kaikkea mielenkiintoista ja hauskaasti sekä persoonallisesti ja luovasti kirjoitettua tarinankerrontaa ja mielenkiinnon herättämistä. Katsolaisille ammattitaito on siis ennen kaikkea hyvää kirjoitustaitoa. Tähän vaikuttaa se, että he ovat aikakauslehtitoimittajia ja vanhakin *Katso* oli viihdelehti, vaikkakin viihde perustui faktoihin. Useimpien mielestä hyvä kirjoittaminen tarkoittaa nimen omaan viihdyttävää kirjoittamista.

T: Se ei tarkoita siis mitään sivistyssanoilla prassailua, siis ylipäänsä ihmiset, jotka kirjoittaa ite, ihmiset, jotka kirjoittaa valmista tekstiä. Mäkin osaan niinku esimerkkejä, nimiä antaa, mutta totta kai niin kyllähän Avussa harrastetaan helvetin hyvää journalismia parhaimmillaan. Joku Kuukausiliite, siis tällaiset niinku. Juttujen ei tarte olla pitkiä, mikä on yleensä tällainen ammattisairaus, että jos siis omaan tekstiin kosketaan, se on suurin piirtein sama kuin pää leikattais pois. Koska siis viiskin riviä voi olla älyttömän merkityksellinen, jos sen kirjoittaa hyvin. Se voi olla myös 15 sivua, jos sen tekee hyvin, mutta se, että pystyy ilmaisemaan itteensä mielenkiintoisesti. Ei pelkästään sillä tavalla, että se ois kieliopillisesti oikein, vaan että siinä on joku bondi, joku mutka. Kyllähän sitä oppii tunnistamaan hyvin nopeasti. Kyllä mä esimerkiksi tunnistan hyvin nopeasti, jos esimerkiksi Ilta-Sanomista tunnistan, milloin Mikko Vienonen on kirjoittanut jonkun tietyn sisällysluettelon, siinä oppii tunnistamaan sen tietyn kieron huumorintajun, että. Se on se omintakeisuus. Ja siis kuitenkin, mikäähän se on se sana, perusvarmuus.

Aikakauslehtijuttuja luetaan, jotta viihdyttäisiin ja sivistyttäisiin, eikä niinkään siksi, että pysyttäisiin maailman tapahtumavirrassa kiinni. Uutisen voi lukea, vaikka se olisi tylsästi kirjoitettu, mutta aikakauslehtijuttua useimmiten ei, jos on yhtään mitään muuta tekemistä.

T: Pari viikkoo sitten mulla tapahtu sellanen valaistuminen, kun mä luin Hesaria niin, yleensä en ehdi lukee sitä, sitten mä tajusin että tää on helvetin hyvää viihettä. Se tais olla sunnuntain numero vielä, mutta ylipäänsä.

Katson toimittajat halusivat muutoksen jälkeen selittää, että hyvää, viihdyttävää tekstiä julkaistaan muuallakin kuin viihdelehdissä ja että *Katson* muutos ei ole ainut keino kalastella lukijoita. Hyvin moni kertoo alkaneensa lukea enemmän vakavia lehtiä muutoksen myötä.

Osa toimittajista pelkäsi joutuvansa muutoksen takia kirjoittamaan huonommin kuin osaa, jotta teksti sopisi paremmin uuden lehden linjaan. Samalla he pelkäsivät koko ammattitaitonsa menetyksen puolesta, koska jos he eivät enää omasta mielestään olisi kirjoittaneet hyvin, he eivät olisi olleet myöskään omasta mielestään ammattilaisia. Melkein kaikki katsolaiset kokivat, etteivät voi osoittaa ammattilaisuuttaan niin paljon enää uudessa lehdessä, koska jutut ovat lyhentyneet ja keventyneet.

T: Tietenkin onhan se hyvä lukea semmosta hyvää tekstiä, tietenkin, jos jossain on jotain pohjaakin, semmosta, että jos nauttii, on hyvää tekstiä, ihania lauseita. Jos on ihania lauseita, niin on melkein ihan sama, mitä se asia on. Sen ei tarte olla enää, niin korkealentoista tai syvällistä. Vähän niinku kaunokirjallista tai semmosta. Kaunotietoa. Ja tuota niin parin aukeeman juttuja, joissa oikeesti päässään asiaan, eikä vaan pintaraapaisua.

Monien katsolaisten mielestä ammattitaito vaatii hyvän kirjoitustaidon lisäksi paljon joko erityisalueen – lähinnä television tai elokuvien – erityisosaamista tai laajaa yleissivistystä ylipäänsä.

T: Kyllähän mä aina kunnioitan laajaa yleissivistystä, joka tarkoittaa siis sitä, että pystyy käsittelemään vaikeitakin asioita mielenkiintoisella tavalla. Se on siis ihan sama, laitetaanko sinut tekemään jostakin haudankaivajasta, vai sitten jostakin suuresta näyttelijästä, vai sitten jostakin rivipoliitikosta, niin sitten saa siitä jotain irti. Siis, en mä sitten tiedä, onko se sitten liikaa vaadittu, mutta hyvä, omaperäinen yleistoimittaja.

Yksi esimiesasemassa oleva toimittaja painottaa tarkistavansa toimittajien kirjoittamista jutuista, että faktat ovat oikein ja arvostaa tätä työtänsä edelleen. Hän on tehnyt näin myös vanhan *Katson* aikaan. Hän ei siis koe, että on toimittajan työtä tarkistaa juttunsa faktojen oikeellisuus tai ei luota siihen, että toimittajat sen tekevät. Yksi toimittaja sanoo, ettei osaa kirjoittaa kuin lyhyitä juttuja ja että on tehnyt pitkiä juttuja vain yhteistyössä muiden toimittajien kanssa.

Vaikka katsolaisille ammattitaito on ennen kaikkea hyvää kirjoitustaitoa, ristiriitaista kyllä, sitä ei edes odoteta kaikilla olevan. Tällöin näiden toimittajien ammattitaito ja -arvostus kyseenalaistuu.

Hyvän journalismin toiseksi tärkein piirre on katsolaisten mielestä, kirjoitustaidon jälkeen, lukijalle tuleva hyöty tai jutun viihdearvo. Yksinkertaisesti kyse on kaikkeen journalismiin liittyvästä lukijan palvelusta, televisiojutuissa televisiotietojen antamisesta lukijoille. Lukijaa ei saa aliarvioida, vaan hänelle pitää kirjoittaa kunnollisia juttuja.

T: Lukijan palvelu on tärkeää. - Olen vanhanaikainen idealisti: lukijalle jotain, jonka avulla se selviää elämästä ja tuntee itsensä vahvemmaksi ja paremmaksi. Lukijalle jotain hyötyä: osuu katsomaan hyvää ohjelmaa. Toimittajan pitää etsiä totuutta: jotain, mikä auttaa meitä tulemaan paremmiksi ihmisiksi.

Yksi pitää tärkeänä, että hyvässä journalismissa on olennaisuudentaju läsnä eli kirjoittaja kirjoittaa juuri siihen lehteen ja sille yleisölle ja sille esimiehelle kuin kirjoittaa. Kyse on lukijan palvelun lisäksi esimiehen ja omistajien palvelusta olosuhteissa kuin olosuhteissa. Tällöin toimittajan itsenäinen asema ja ammattilaisuus kyseenalaistuu.

Vasta lukijan viihtyvyyden jälkeen mainitaan, että juttujen pitää olla totta, eivätkä ne saa loukata kohdettaan. Toimittajan ammattitaitoon kuuluu, ettei lukijan tarvitse miettiä, onko juttu totta, vaan hän voi luottaa toimittajan sanaan. Katsolaiset arvostavat entistä enemmän asiallista journalismia ja asiallista viihdejournalismia, jota vanha *Katso* heidän mielestään edusti.

Totuutta pitää kunnioittaa vaikeissakin eettisissä tilanteissa. Journalismin pitää siis olla rohkeaa, eikä mielitelevää. Osa katsolaisista oppi tämän muutoksen myötä.

T: Pitää etsiä, jos nyt ei totuutta, niin näkökulmia asioihin.

Moni painottaa, että asioihin kunnianhimoisesti perehtyvät pitkät jutut ovat hyvää journalismia. Hyvässä journalismissa asioista on otettu kärsivällisesti selvää. Osa mainitsee pitkät jutut ilman laatumääritelmiä. Siis juttu on hyvä, kunhan se on pitkä. Tämä selittyy *Katson* lyhentyneillä jutuilla. Katsolaiset kaipaavat pitkiä juttuja ja ottaisivat ilmeisesti mieluummin pitkiä, tylsiä ja paikkaansa pitämättömiä juttuja sivuilleen kuin nykyisiä lyhyitä juoruja.

Yksi toimittaja painottaa, että hyvässä haastattelussa haastateltavasta otetaan paljon selvää etukäteen. Näin osoitetaan kiinnostus haastateltavaa kohtaan, toisin kuin juorujutuissa.

Puolet mieltää hyvään journalismiin kuuluviin asioihin positiivisen vaikuttamisen. Tämä voi olla kaikkea vallan vahtikoiran roolin, vääryyksien oikaisemisen, maailman parantamisen, tiedottamisen, valistamisen ja hyvän mielen tuottamisen välistä. Journalismin teorioiden yhteiskunnallisiin muutoksiin vaikuttaminen on korvaantunut katsolaisten puheessa hyvin yksityisillä muutoksilla, koska hyvän mielen tuottaminen tai päivän pelastaminen mainitaan haastatteluissa useammin kuin yhteiskunnalliset asiat.

Suurimman osan mielestä uutta ja vanhaa *Katsoa* ja niiden journalismia pitää arvioida samoilla määreillä. Monien mielestä journalistinen taso ei ole laskenut ja tv-opasta tehdään yhä niin hyvin kuin osataan.

T: Vaikka ne periaatteet on hyvin pitkälle samanlaiset, niin kuitenkin sellainen erityisosaaminen on erilaisia eri lehdissä.

Osan mielestä *Katso* ei ole enää millään mittarilla hyvää journalismia. Näinkin ajattelevat ovat silti ainakin jossain määrin tyytyväisenä töissä lehdessä. He saavat työhön liittyvän mielihyväänsä kokonaan muista kuin työn sisältöön liittyvistä asioista. Tällainen asenne toimittamiseen ei ole kovin ammattimainen professionalismi-teorioiden mukaan. Kuitenkin *Katson* journalismin arvon kieltävät toimittajat painottavat eniten ammattilaisuuttaan. Heille ammattimaisuus tarkoittaa sanana ensisijaisesti rahan tekemistä, ja kun he ovat uuden *Katson* aikana alkaneet ajatella enemmän taloudellisia asioita, he kokevat itsensä enemmän ammattilaisiksi.

T: Uusi Katso ei ole hyvää journalismia, mutta samat journalismin periaatteet toimii viihdepuolellakin. Tämän tasoinen julkaisu tulkitsee kuitenkin periaatteita eri tavalla.

Monien katsolaisten käsitykset hyvästä journalismista vahvistuivat entisestään muutoksen myötä. Kukaan ei myönnä, että olisi alkanut arvostaa enemmän juorujournalismia nimenomaan muutoksen takia. Kuitenkin kaksi toimittajaa on ottanut uudenlaisen suhtautumisen juorujournalismiin. Vaikka he eivät arvostaisikaan julkkisjuttuja enempää, ainakin he lukevat juorujulkaisuja enemmän.

8.3.2 Toimittaja sopeutujana

Katsossa on totuttu muutokseen sen yli 40-vuotisen historian aikana. Tämä on tehnyt katsolaisista nöyriä, vaatimattomia ja hyvin sopeutuvaisia työntekijöitä. Yksi katsolainen kokee vuosi muutoksen jälkeen ammattilaisuuden olevan pelkkää sopeutumista työnantajan määräyksiin ja työoloihin, olivatpa ne mitä hyvänsä. Muutkin toimittajat kokivat sopeutumisen tärkeäksi osaksi työtään muutoksen keskellä, mutta eivät enää sen jälkeen.

Osa kuitenkin asettaa toimittajille todella kovia sopeutumisen vaatimuksia muutoksen jälkeen. Yhden toimittajan mielestä toimittajan ammattitaitoon pitäisi kuulua, ettei olisi muutoksesta juuri säikähtänyt ja toisen mielestä työttömyys on todella tyhmä vaihtoehto, koska kukaan työnantaja ei palkkaa toimittajaa, jos hän on lähtenyt vain, koska ei sattunut viihtymään.

T: Jos puhutaan jostain vakavasta journalismista, niin sen kuolemahan se tietenkin oli. Paskaakin, paskaakin, (nauraa) kevyttä pitää osata tehdä taiten, eikä se ole helppoa. Siinä mielessä ammattitaidon kuolema se [muutos] ei missään nimessä ollut. Siinähan se just punnitaan ammattitaitoisten ihmisten sopeutumiskyky. Eihän se välttämättä sano, että ne oli huonoja toimittajia, jotka lähti, mutta kyllä siinä jyvät erotettiin akanoista. -- Mutta se [muutos] vaan muutti sitä [lehteä], ei se tehnyt siitä huonompaa tai parempaa.

Sopeutumista painottavat kaksi toimittajaa kieltäytyvät arvottamasta *Katson* muutosta, työtä uudessa lehdessä tai uutta työilmapiiriä. Heille on siis aivan samaa, kumpaa tai ylipäänsä mitä lehteä he tekevät, kunhan he selviytyvät esimiehen antamista tehtävistä. Tämän asenteen työhön voisi nähdä äärimmäisen alistavana ja reaktiona lamaannuttavaan muutokseen, mutta toimittajat itse kokevat olevansa tilanteeseensa tyytyväisiä. He sanovat, ettei heidän asenteensa johdu muutoksesta, vaikkakin se vahvisti heidän sopeutujan luonnettaan.

Yksi toimittaja kokee jopa omassa työssään tyydytystä antavaksi asiaksi esimiehen ohjeiden noudattamisen ja työtehtävistä selviämisen kunnialla, vaikka ne rikkoisivatkin hänen omaa moraaliaan vastaan.

T: Olennaista on, että ihmisten pitää miettiä, mikä heille on työssään tärkeää, ja omaa ammattiaan. Ei se, että ne osaa tehdä työtään omilla ehdoilla, vaan niin kuin se heiltä vaaditaan. Kyllä se enemmän ammattitaitoa vaatii. Oman linjan vastaiset linjat on haasteita, eikä minän ruttausta.

Hänen mielestään siis mitään ammatilaisen kriteerejä eli ammattitaidon määritelmää ei ole olemassakaan. Mitään ei siis voida sanoa ammattitaidosta ennen kuin kukin esimies määrittelee sen käskiessään toimittajaa tekemään aivan mitä vain. Journalismissa ammattitaitoon liitetään yleensä itsenäisyys, riippumattomuus ja omien puolien pitäminen. *Katsossa* osa toimittajista on mennyt määritelmässään toiseen äärilaitaan ja on siellä mielellään.

8.4 Suhtautuminen juurutoimittajiin

T: Multa on kysytty, että noudatammeko me samoja journalistisia periaatteita kuin Helsingin Sanomat. Teoriatasolla kyllä. Samat säännöt pätee meihin, mutta käytännön tasolla tämän tyyppinen julkaisu, se tulkitsee, sanotaan niin, se tulkitsee niitä periaatteita eri tavalla kuin Helsingin Sanomat. Ja ne jutut tehdään, paljon niitä paisutellaan. Niitä kärjistetään. Ne on värikkäämpiä. Sekä otsikoinniltaan, ja se on ihan oma maailmansa, jota mä olen tässä vuoden aikana oppinut. Katsellessani ammatilaisen Kristiinan [entinen juurutoimituksen päätoimittaja Kristiina Ovaskainen-Metsä] työskentelyä porukoineen. Se on kokonaan toinen maailma. Kyllä ne periaatteet siellä on ihan samat. Kun saadaan juttuvinkki tai aihe, niin se pitää tarkistaa ja se pyritään tarkistamaan ja se tarjoillaan vain eritavalla kuin Helsingin Sanomat.

Vanhojen katsolaisten puheissa juurutoimittajista toistuu sana 'ammattitaito' tiuhaan. Lähes kaikki toimittajat painottavat, että he eivät halveksu juorujournalismia, eivätkä aseta itseään tai ammattitaitoaan julkkiksista kirjoittamisen yläpuolelle. Päinvastoin he korostavat siinäkin työssä tarvittavan ammattitaitoa. "Paskankin kirjoittaminen vaati ammattitaitoa," sanoo kaksi eri toimittajaa lähes sanasta sanaan samalla tavalla.

Katsolaiset haukkuvat huomattavasti enemmän juorulehtiä kuin juurutoimittajia. Siis juorujournalismia voidaan nimittää paskaksi, mutta sen kirjoittajilla väitetään silti olevan ammattitaitoa. Tämä on siinä mielessä ymmärrettävää, että he ovat nähneet, miten juurutoimittajat työskentelevät *Katsossa*. He ovat tutustuneet juurutoimittajiin, joten he eivät halua mollata ihmisiä, joiden kanssa he työskentelevät. He eivät halua arvostella myöskään muiden lehtien juurutoimittajia. Juorulehdistä he eivät silti pidä, eivätkä kunnioita niitä.

Osa toimittajista arvosti enemmän omaa työtään kuin juorutoimittajien työtä ja uskoi kirjoittavansa tasokkaampaa journalismia. Juorutoimittajat eivät esimerkiksi kaikkien vanhojen katsolaisten mielestä hallitse kielioppia. Kuitenkin osa katsolaisista ei halunnut asettaa omaa ammattitaitoaan juorutoimittajien yläpuolelle.

T: Olisi väärin ajatella, että minä teen korkeampaa journalismia, ja ne[juorutoimittajat] tekee vain tuollaista.

On mielenkiintoista, että katsolaisten mielestä oman ammattitaidon asettaminen juorutoimittajien ammattitaidon yläpuolelle tuntuu väärältä. Juorutoimittajien epäammattimaisuuden sanomisen välttely on osa tilanteeseen sopeutumista ja nöyrymistäkin, sillä juorutoimittamista pidetään yleensä kaikkein alhaisimpana journalismin lajina, jos journalismina ollenkaan. Katsolaiset tietävät tämän hyvin, koska heidän ilmoitustaulullaan on samoja juorujournalismia mollaavia lehtileikkeitä, joita käsittelen graduni ensimmäisen luvun lehtikatsauksessa.

T: Se on jännää, kun mun kummipoika, joka nyt on perheellinen suhteellisen hyvin ansaitseva Bemarkin omistaja, oma asunto, syksyllä syntyi lapsi, niin se sano, että juu me odotetaan aina kovasti sitä torstaita, kun Katso tulee. (nauraa) Kyllä se nyt, minkä se nyt voi, vaikea ruveta häpeämään niitten puolesta. Ehkä se on vähän elitismiä, jos sanoo, että hyi niitä, jotka lukee tällaista lehteä.

Suurimmalla osalla katsolaisista on takanaan korkeakouluopintoja ja vuosien ura toimittajana ennen *Katson* tuloaan. Siitä huolimatta he eivät halua korostaa omaa ammattilaisuuttaan juorutoimittajien ammattimaisuuden kustannuksella, vaikka he ovat tietoisia siitä, että juorutoimittajilla ei yleensä ole mitään koulutusta alalle.

T: Yleensä ne ihmiset, jotka tekee sitä[juorujournalismia], niin oon huomannut, että niillä ei ole alan kovinkaan korkeaa koulutusta, ne on tullut alalle muuta kautta. Akateeminen aivopesu aiheuttaa sen, että ei voi tehdä Seiskapäivä-journalismia. (nauraa) Mitä korkeampi koulutus, niin sitä korkeammat ihanteet kuitenkin.

Katson toimittajat eivät aseta itseään myöskään *Katson* uusien lukijoiden yläpuolelle. Useat toimittajat myöntävät, etteivät he itse lue lehteä, jota ovat tekemässä, mutta kaikki heistä suhtautuvat positiivisesti uusiin lukijoihin.

T: Mä oon jo joskus opiskeluaikoina sanonut, että ennemmin kortistoon kuin Seiska Päivään töihin. Semmonen punainen matto silloin niin. En mä edes pystyis tekemään sitä, mun moraalinen, eettinen ja mun taidot ei riitä siihen. Suoraan sanoen, että olisin ees niin kiinnostunut, ja ensinhän sitä pelästy, että onko siellä edes töitä, joita pystyy tekemään.

Osa piti ajatusta juorutoimittajaksi ryhtymisestä hyvin halventavana vaihtoehtona omalla kohdalla, mutta hekään eivät arvostelleet juorutoimittajia, vaan välttelivät aihetta. Kysyttäessä hekin sanoivat, että juorutoimittajalta vaaditaan ammattitaitoa tai ainakin joitakin ominaisuuksia kuten 'kovuutta',

'kovapintaisuutta ottaa luuria korvaan' tai 'sellaista kovuutta, jota minulla ei ole, enkä haluaisikaan, että olisi'. Kaksi toimittajaa arvostaa juorutoimittajien ammattitaitoa, koska eivät pystyisi itse liian 'kiltteinä' ihmisinä tekemään kyseistä työtä. He uskovat, että hyvin harvan mielenterveys kestäisi juorutoimittajan työtä.

T: Sellanen, mitä mä oon ajatellut paljon, niinku et vaikka ne periaatteet on hyvin pitkälle samanlaiset, niin kuitenkin sellanen erityisosaaminen on erilaista eri lehdissä. Sen takia, kun on puhuttu, että vanhan Katson tekijät ei halunnut tehdä uutta Katsoo, mun mielestä siinä on enemmänkin kyse siitä, että me ei osattu. Osata tehdä sitä. Sitä ei välttämättä kaikki ymmärrä. Se on niin toisenlaista se tekeminen. Vaatii toisenlaista ammattitaitoa. Sellaista jotain sinnikkyyttä ja jotain kovapintaisuutta. Niin kuin ihan hyvässä mielessä kovapintaisuutta. Semmosta särmikkyyttä, mitä ei ainakaan mussa ole.

Nekin toimittajat jotka tuovat esille olevansa omasta mielestään parempia toimittajia kuin juorutoimittajat, painottavat, että juorutoimittajatkin tekevät työtään tosissaan ja yrittävät tehdä hyvää journalismia. Monet sanovat, etteivät halua arvottaa juorujournalismia, mutta se ei vain kiinnosta heitä ja että juorulehdet ovat heidän mielestään turhia. Kiinnostuksen puutteensa puolustukseksi osa vielä lisää, että juorutoimittajiakaan ei kiinnosta televisioarvostelijoiden työ.

T: Ei, ehkä joskus, jos joku näyttää jutun[Katsosta], niin sille voi naureskella, että voi hyvänen aika, mutta en mä nytkään osaa ees viedä lehteä kotiin. Silleen niinku tv-oppaaksi. Ei, anteeks kielen käyttöni, vittu, vois vähempää kiinnostaa.

Kaksi toimittajaa painottaa, että on aivan sama, mitä toimittajia juorutoimittajat ovat. He suhtautuisivat heihin aivan samalla tavalla kirjoittaisivatpa he sitten koirista tai juoruista. Heitä ei erota millään tavalla esimerkiksi nuortenlehti Demin toimittajista A-lehtien käytävillä. Kanssakäyminen juorutoimittajien ja televisiotoimittajien välillä ei poikkea heidän mielestään millään tavalla muista muutoksen kohdanneista toimituksista, joissa töihin on tullut kerralla enemmän uusia toimittajia.

T: On ne sillä tavalla ihan kunnan ihmisiä, toisin kuin Seiskassa: ne ei tuu kaatokännissä keskellä päivää töihin ja käyttäydy kuin siat. Jotain häpyä. Ne nyt on vaan erilaisia. Joidenkin kaa mää tuun helvetin hyvin toimeen, joidenkin kaa mä pidän asialliset, mutta viileät välit. Loppujen lopuksi ei se oo yhtään sen kummempi, kuin että johonkin ei-muutoksen kohdanneeseen toimitukseen tulis uusia ihmisiä niinku enemmän kerralla. Yleensähan toimitukseen uusi työntekijä tulee yksin, jolloin se on altavastaajan asemassa, se ei ole uhka muulle toimitukselle. On tullu niin monta kerralla, ensin ne joutuu omasta mielestä muodostamaan jonkin sortin nokkimisjärjestyksen keskenää, ja niillä on suuri vanha porukka, tai suuri ja suuri, mutta onhan ne aika nopeasti talon tavoille oppinu, loppujen lopuksi niitä ei enää erota Demin toimittajista lainkaan, ihan sitä samaa juttua.

Vain yksi toimittaja arvosteli avoimesti juorutoimittajia ilman mitään anteeksipyyntöjä. Siitä huolimatta hän jäi toimitukseen töihin muutoksen jälkeen.

T: Mutta eihän se meidän vanhan porukan mielestä ollut mitään toimittamista – [juoru]toimittajat luo juttuja[asioista], joita ei ole olemassa ennen sitä.

Kaksi toimittajaa kertoo, että on alkanut ymmärtää juorujournalismin vertauskuvallisuutta ja viihteellisyyttä, vaikkei itse edelleenkään voisi kirjoittaa juoruja.

Lähtijät painottivatkin syykseen lähteä enemmän sitä, etteivät he osaa tehdä juoruja eli heillä ei ole tarvittavaa ammattitaitoa tai sitä, että juorut eivät kiinnosta heitä kuin sitä, etteivät he halua tehdä juoruja moraalisisista syistä. Melkein kaikki *Katsosta* pois lähteneet toimittajat myös mainitsivat yhdeksi syyksi sen, että heistä ei ole enää hyötyä lehdelle tai koko lehtitalolle. He olivat siis hyvin sitoutuneita lehteen viimeiseen asti ja miettivät lehden etua pois lähtiessäänkin.

Katson vanhat toimittajat eivät juuri arvostele juurutoimittajia ylipäänsä, mutta vielä positiivisemmin suhtaudutaan *Katson* uusiin juurutoimittajiin. Juurutoimituksen toimitussihteeriksi siirtyneet kaksi vanhaa katsolaista painottavat, että heidät on otettu hyvin vastaan ja juurutoimittajat ovat tukeneet heitä. Muut vanhat katsolaiset eivät ole varsinaisesti työtehtävissään tekemisissä juurutoimittajien kanssa. Juurutoimittajat kysyvät välillä heiltä jotakin televisioon liittyvää, mutta tämä on satunnaista. Vanhat katsolaiset kuitenkin puhuvat positiiviseen sävyyn uusista työtovereistaan.

Vain yksi vanha katsolainen kokee enää haastatteluhetkellä ongelmaksi olla juorulehdessä töissä. Ne jotka haluavat yhä lähteä, miettivät omaa viihtyvyyttään ja työn sisältöä eivätkä eettisiä ongelmia. Toimittajat ovat kyllä miettineet uudistuksen aikoihin paljon tilanteen moraalisia ongelmia, mutta päätyneet siihen, että juorulehden eettiset kysymykset eivät ole heidän ongelmansa.

T: Meidän työssähän sitä ei tarte tossa omassa työssä[mieltiä], koska siinähan se ei se eettinen kynnyks, sitä ei joudu missään vaiheessa kompromiseeraamaan, koska ei me juosta tuolla[juorujen perässä], mutta tietysti, niin, noihan tekee sillä tavalla aika, ehkä joidenkin mielestä, arveluttavia juttuja runkolehdessä. Mulla on vertailukohtana joku Seiska, jossa mun mielestä oltiin paljon häikäilemättömämpiä. Et noi, tuntuu kuitenkin, toi porukka ei joudu tekemään mitään ihan sikatemppuja saadakseen juttuja, ilmeisesti tällä lehdellä on ihan hyvä maine, tai niillä ihmisillä, että niiden ei tarte tehdä ihan sikatemppuja. Ja, niin, se on ehkä vähän niin sinänsä itsekästä ajattelua, mutta koska mun ei tarte mieltiä sitä kynnystä, niin so what, jos jonkun toisen tarvitsee. Se on niiden asia, se kuuluu niiden työhön mieltiä sitä. Se ei kuulu mun työhön. Tietysti sitä kynnystä joutuu miettimään siinä, suostunko olemaan lehdessä töissä, jossa sitä kynnystä jonkun pitää mieltiä. Tuskinpa mitään lehteä on tässä maassa, missä ei ainakin välillä jouduta sitä miettimään. Okei, Aku Ankka, mutta sinne olisikin helvetin kiva mennä töihin. (nauraa) Siinä olen ottanut tietoisesti itsekkään kannan, koska minun ei tarvitse mieltiä, niin so.

Kyseinen toimittaja haluaa mitätöidä eron esimerkiksi *Katson* ja *Helsingin Sanomien* eettisten ongelmien välillä. Molemmissa lehdissä toimittajat joutuvat varmasti miettimään omaa

journalistista etiikkaansa suhteessa lehden linjaan. Mutta jos ongelmat, vaikkapa yksityisyyden suojan osalta, *Helsingin Sanomissa* ovat sellaisia kuin esimerkiksi, voinko olla töissä lehdessä, jossa julkaistaan pieni juttu Vanhasen ja Karpelan epäilyistä vuosien takaisesta hotelliystä, niin *Katsossa* toimittaja saa miettiä, voinko hän olla töissä lehdessä, jonka joka numerossa loukataan joidenkin henkilöiden yksityisyyttä ja jonka koko lehtikonsepti perustuu itse asiassa tirkistelylle. Kyseinen toimittaja ei halua myöntää siinä olevan eroa, missä mittakaavassa eettisiä ongelmia on mietittävä, vaan hän ajattelee, että jos niitä on mietittävä joka lehdessä, se tekee koko ongelman tyhjäksi.

Katso oli aikaisemminkin viihdelehti, ja osa sen toimittajista on ollut töissä esimerkiksi iltapäivälehdissä. Suurin osa katsolaisista laskee kuitenkin esimerkiksi *Ilta-Sanomat* ja *Katson* eri genreen, koska *Katsossa* juttuja tehdään salaa kohteeltaan ja ne ovat negatiivisempia. Tämän takia vanhat katsolaiset eivät halua tehdä uuden lehden viihdejuttuja, vaikka olisivatkin tehneet julkkishaastatteluja aikaisemmin.

T: Kyllä mulla on aika tiukat eettiset rajat, miten mä teen ja miten en tee viihdejournalismia. Kyllä ihmisiltä voi kysyä, oliko sulla ikävä avioero, jos ne haluaa itse kertoa, niin se on moraalisesti ihan hyvä, mutta jos sä meet kyselemään niiden tutun tutun tutulta, millainen se ero oli, ja laitat jonkun vakoilemaan ovelle ottamaan salakuvaa, niin siinä menee se raja. Asioista voi kertoa niin monella tavalla. Periaatteessa mun mielestä, mistä tahansa voi tehdä juttua, mutta se pitää tehdä, niin että se kohde on mukana siinä itse, eikä niin, että sitä vakoillaan tuolla pitkin yötä.

Katsolaisista osa on tullut lehteen töihin, koska ei halunnut enää tehdä negatiivisia uutisia sanomalehtiin. He halusivat tehdä viihdettä, koska siitä tulee lukijoille parempi mieli. Nämä toimittajat eivät pidä *Katson* uudesta linjasta, koska uudet juorujutut ovat negatiivisia.

*T: Mä en ymmärrä sitä negatiivisuuden suuntausta, jossa tiettytyyppisissä lehdissä niin kuin *Seiskassa* ja *Katsossakin* tehdään hirveän negatiivista otsikointia, että joku kärysi jostain tai ei, menee vaan päin persettä ja näin, niin se on suuri juttu.*

9. UUDEN *KATSON* JOURNALISTINEN KULTTUURI

Esittelen tässä luvussa *Katson* tilannetta vuosi muutoksen jälkeen. Tein toimittajien haastattelut noin vuosi muutoksen jälkeen, keväällä 2004. Tällöin *Katson* toimittajat olivat sopeutuneet muutoksen yllättävän hyvin. Osa piti työviihtyvyyttään jopa parempana kuin ennen muutosta. Ero muutoksen aikaiseen kaaokseen, jonka itsekin olin ollut näkemässä, oli merkittävä.

Erittelen luvun alussa katsolaisten selviytymiskeinoja muutoksessa, koska vaikka osa katsolaisista ei ollut sellaisia mielestään tarvinnut, heidän haastatteluvastauksia tarkasteltuani olin eri mieltä. Muutos oli kaikille toimittajille henkisesti ja ammatillisesti raskas, mutta katsolaiset löysivät nopeasti uuden suhtautumisen työhönsä ja ammatti-identiteettiinsä. Katsolaiset painottavat muutoksen jälkeen enemmän viihdyttäjän kuin asiantuntijan roolia.

9.1 Moraaliset selitykset ja selviytymiskeinot

Vaikka katsolaiset olivat äärimmäisen loukkaantuneita ja hämmentyneitä uudistuksesta, kaikki jäljelle jääneet ovat sopeutuneet uudistuneeseen *Katsoon* ainakin kohtalaisesti. He ovat löytäneet oman paikkansa uudistuneessa toimituksessa. Tämä kesti puolesta vuodesta vuoteen.

Kuitenkin osalle ainut tapa selvitä muutoksesta oli vaihtaa työpaikkaa tai olla uusimatta määräaikaaisuuttaan. Kukaan ei irtisanoutunut muutoksen yhteydessä, mutta yksi toimittaja irtisanoutui yli vuotta myöhemmin. A-lehtitalon sisäisten työkiertojärjestelyjen onnistumista odotellessa lähteviä toimittajia auttoi eniten ajatus, että heidän piti olla töissä enää vain muutaman viikon tai kuukauden ajan.

T: Tuntuu kyllä tosi hassulta, jos menisin takaisin Katsoon, vaatis kyllä lobotomialeikkausta suurin piirtein.

Yhden lähteneen toimittajan sopeutumista helpotti aktiivinen muutoksen vastustaminen. Hän puolusti katsolaisia medioissa ja riitautti määräaikaaisuutensa loppumisen A-lehtien kanssa. Näin hän koki pystyneensä tekemään jotakin vääryyden oikaisemiseksi ja ammattimaineensa puhdistamiseksi.

Kahdelle vieläkin *Katsossa* työskentelevälle toimittajalle lohdutusta tuo ajatus, että joskus he löytävät paremman työpaikan ja lähtevät pois, mutta he viihtyvät nytkin toimituksessa kohtalaisesti.

Heille työn sisällön huonontumista kompensoi uusi viihtyisä toimitalo ja toisen mielestä parantunut työilmapiiri ja työporukka.

Jääneet toimittajat olivat vuodessa ehtineet oikeuttaa itselleen, että he olivat juorulehdessä töissä, joten he pystyivät jäämään töihin. Moni painotti, että muutos oli oikea ratkaisu talon taloudellisen edun kannalta ajateltuna. Osa ajatteli, että uudet lukijat haluavat juoruja, joten he myös saavat niitä ja ovat tyytyväisiä. Kaupallisuus ja myyvyys on noussut katsolaisille tärkeäksi journalistiseksi arvoksi, jolla toimittajat oikeuttavat itselleen *Katson* uudistusta. Koska uutta *Katsoa* ostetaan paljon ja lukijoita on huomattavasti enemmän, uudistus oli oikein. Näillä katsolaisilla palveluorientaatio on ainakin osin korvautunut mediatuotteiden myyntiorientaatiolla.

T: Se [lehti-uudistus] on helpottanut työtä siinä mielessä, että numeraalisesti on helpompi sanoa, että meillä on niin ja niin monta sataatuhatta tää levikki.

Moraalinen selitys useilla katsolaisilla oli, että heidän ei itse tarvitse itse kirjoittaa juoruja, joten he itse eivät toimi journalistin etiikan vastaisesti eivätkä loukkaa kenenkään yksityisyyden suojaa. He kokivat olevansa erityisasemassa juorutoimittajiin verrattuna ja olivat kiitollisia asemastaan, koska he olivat ehtineet pelätä muutoksen aikana, että he joutuisivat kirjoittamaan juoruja. Katsolaiset ovat miettineet paljon toimittajien eettisiä ohjeita ja löytäneet niistä lohdutusta omaan tilanteeseensa, koska he tietävät, että heitä ei voi pakottaa kirjoittamaan juoruja. Näin ollen he pitävät ammattimaisesti puoliaan.

Yksi toimittaja oikeutti työskentelynsä juorulehdessä sillä, että hänen kirjoituksensa julkaistaan myös *Avussa* ja hän kirjoittaa nimenomaan *Avun* lukijoita palvellakseen. Elokuva-arvostelijoiden arviot alkoivat ilmestyä samanlaisina niin *Katsossa* kuin *Avussakin* muutoksen aikoihin ja *Katson* toimittajat kokoavat *Avun* tv-sivut.

T: Nään aika suurena tuon Avun tv- puolen tekemisen. Koen olevani enemmän tässä [lehti]talossa kuin tässä lehdessä. Näen, että asiat voivat vastaisuudessa muuttua. Voi tulla esille, että en usko että aivan tällaisena tulee jatkumaan mulla nyt eläkepäiviin saakka työni, aina se tulee varmasti muuttumaan jossain vaiheessa. Selkeä irtisanoutuminen ja aivan muualle lähteminen ei millään muotoa vakavasti ollut mielessäni. - - Mä katson, että tässä lehtitalossa on mulle töitä ja niitä juttuja, että se ei tällainen yksittäisen lehden näinkin radikaali muutos ei kokonaan muuta sitä tilannetta.

Neljälle moraalinen selitys oli muotoa “olen vain töissä täällä“. He eivät hyväksy muutosta ja muuttunutta lehteä journalistisesti eivätkä eettisesti, mutta suhtautuvat ulkokohtaisesti työhönsä, koska heiltä ei kysytty mielipidettä muutoksesta. He eivät ole henkilökohtaisesti sitoutuneita lehteen.

Toimittajan ammatillisuuden kannalta on erittäin ongelmallista, jos hän pitää työtään vain työnä, eikä kutsumustyönä tai itselleen mielekkäänä työnä. Häneltä puuttuu positiivinen suhtautuminen työhön. Hänen työasenteensa vertautuu tehdastyöläiseen, joka vain tekee työnsä, eikä odotakaan saavansa siitä sen enempää.

T: Mä tapaan koko ajan toimittajia, jotka kummastelee tätä [lehti-uudistusta], mutta myös tietävät, että mä en ole sen takana, ja mä en ole joutunut sillä tavalla sitä selittelemään. Ne ihmiset selittävät tavallaan itse itselleen. Mä oon pysynyt, sanoisin ulkopuolisen tarkkailijan roolissa. Mä oon tässä sisällä, mä en oo koskaan tykänny siitä fraasista, se on vastuun pakenemista sanoo, että "en mä tiedä mä oon vaan töissä täällä", mutta mä oon ironisesti käyttäny itse sitä tämän Katson uudistuksen suhteen, että mä en tiedä mistään, mitä täällä tapahtuu, mä oon vaan töissä.

Nämä katsolaiset halusivat erottaa toisistaan työn ja omat arvonsa, osaamisensa, henkilökohtaisen elämänsä, ideansa ja saavutuksensa. Osa heistä korostaa, että he osaisivat yhä kirjoittaa ammattitaitoisemmin, mutta heille ei anneta siihen mahdollisuutta. Yksi kertoi, ettei mittaa enää itseään työllä.

T: Tää on sillä lailla helpompaa nykyään: kun mä tuun töihin, mä teen töitä, saatan istua pitkäänkin, toki teen töitä, lähden pois, ja voin unohtaa koko jutun, ja tulla seuraavana aamuna, koska siinä on päässy punnitsemaan sen, että mittaanko minä itseäni työn kautta, vai olenko minä itseni riippumatta siitä, mitä teen työkseni, se on ollut hyvä koulu. Koska jos tekee vuositolalla jotain vähän kulttuurijulkaisua, niin sitä saattaa hyvin helposti mitata itseään lehden mukaisesti, tai lehteä itsen mukaisesti. Äärimmäisissä tilanteissa tulee tapauksia, joissa jos tämmöseltä ihmiseltä menee se työ alta syystä tai toisesta, nii romahtaa ihan täysin, koska ne on mitannu itseään sen työn mukaan, niin täysin. Tää on, jos tää lehti lopetettais, tai mulle annettais potkut, niin mulla menis vaan ansiot, mutta ei menis mitään muuta. Se on positiivinen homma.

Hyvä ammatillinen itsetunto on auttanut katsolaisia muutoksesta selviämisessä. Useimmilla heistä on sellainen ammatillinen mielikuva itsestään, että he voisivat päästä muuallekin töihin, jos haluaisivat eli *Katsossa* työskentely ei ole pakon sanelemaa. Tämä on oleellista, koska toimittajan ammattikriteereihin lasketaan autonomia eli itsenäisyys ja se kyseenalaistuu, jos toimittaja ei ole töissä omasta vapaasta tahdostaan.

Toimittajat edistävät omaa sopeutumistaan tekemällä työtä itselleen mielekkääksi. Yksi kirjoittaa yhtä pitkästi tietokoneen muistiin kuten ennenkin, koska odottaa seuraavaa muutosta, jolloin jutut voivat taas olla pitkiä.

Toinen 'ujuttaa' omaa ideologiaansa eli lähinnä asiapitoisia juttuja pieniin juttuihin mukaan ja kokee näin edelleen valistavansa lukijakuntaa, vaikka lehti ympärillä on muuttunut. Hän kokee

vaikutusvaltansa juttujen valintaan kasvaneen muutoksen myötä. Toinen toimittajaa kokee osallistuvansa asiallisten juttujen säilymiseen lehdessä.

T: Nyt saa ujuttaa aina ihan asiaakin. Onnistuttu ihan hyvin. Saatu vielä kehutkin, ja pomo ei oo huomannu sitä. Ei, kun pomo tuli kiittää tästä viimeisestä lehdestä. Et, miten hyvä se on. Niinku kuvat, jutut, kaikki. Ei niinku, tää oli ainut, et sai, nyt saa niin kun enempi hallita sitä lehteä, et mitä nostoja [ohjelmaesitteilyjä] siellä oikeesti on.

Kolmas toimittaja kokee edelleen valistavansa lukijakuntaa muuttuneessa ympäristössä parhaansa mukaan. Hän sijoittelee viihteellisten juttujen sekaan faktoja, kuten näyttelijöiden hääpäiviä, ja kokee näin säilyttäneensä osittain vanhan asiantuntija- asemansa lukijoihin nähden.

Tässä on kyse taktisesta vallasta ja strategisesta vallasta. Lehden johdolla säilyy valta sanella lehden linja, mutta toimittajat tekevät oloaan mielekkäämmäksi säätelemällä lehden sisältöä sen verran kuin pystyvät. Heidän vastustuksensa ei varsinaisesti muuta kokonaistilannetta, mutta vastarinnalla on huomattava merkitys toimittajien oman viihtyvyyden kannalta. Osa lukijoista saattaa myös huomata asiallisemmat kohdat lehdestä ja saada siitä aineksia omaan vastarintaansa.

Uuden *Katson* viihteellisen ideologian hyväksyneet toimittajat eivät pidä asiapitoisten juttujen mukaan ujuttamisesta. Joidenkin toimittajien välille on syntynyt hankausta.

T: Jos lähdetään siitä, että meillä on viisi juttua sivulla, joista valtaosan pitää olla kevyttä höttöä eli staroja ja glamouria, niin siellä onkin yks glamour-juttu ja neljä Miina Äkkijyrkkä-juttua [eli] dokumentteja ja vakavaa. Ja se kyynistää. Tietää, että sille ei voi mitään, - - Kyl jää muistiin, kun siellä lappaa samaa kuvaa, samaa juttua. Siinä vaiheessa, kun 100-vuotiaat eläkeläissisarukset, kun se juttu tulee kolmannen kerran eteen puolen vuoden aikana, niin herää, että ei jumankauta! Ja tuota kyllä se kyynistää, kun ensin tähdenetään, että meitä on hirmu pieni porukka, ja kaikkien pitää paneutua. Ja kun sovitaan, [että tehdään stara- ja glamourjuttua] niin niistä pidetään kiinni. Sit ei, se lipsuu, ja se lipsuu ihan selkeesti päätoimittajan siunauksella. - - Oikeestaan tää lehti, kun tää on todennäköisesti vielä viiden vuoden päästä hengissä, niin oikeestaan silloin vasta näkee, mikä tää on. Onko tavoitteisiin päädytty lehden linjallisesti [että tehdään kevyitä juttuja myös tv-oppaassa], sen näkee sitte. Pitää vaan välillä vituttaa, mutta välillä vitutti kyllä vanhaakin Katsoa tehdessä.

Kolme toimittajaa kertoo kirjoittavansa muualle – joko pöytälaatikkoon tai päätoimittajan suostumuksella muihin lehtiin– itselleen tyydytystä tuottavaa tekstiä, koska työstä ei saa enää tyydytystä. On huomattavaa, että näille toimittajille kirjoittaminen on niin merkityksellistä, että sitä on tehtävä työn ulkopuolella, koska työ ei enää anna siihen riittäviä mahdollisuuksia. Heille toimittajan ammatti on ollut selkeä kutsumus.

H: Ehit sää kirjoittaa ollenkaan?

T: En, ja musta on parempi, että joku toimittaja kirjoittaa ne. On joku just mun aihe, niin mä haluan kirjoittaa sen. - - Mutta toisaalta nuo on niin pieniä nuo nostot, että ei niistä enää mitään tyydytystäkään saa, se on ihan tyhjän kanssa, kirjoittako vai ei. Se ei oo se ratkaisu kirjoittamattomuuteen. Mielummin mä kirjoitan sitten jotain privaalisti jotain.

- - *Mut tää on aika semmoista tappavaa rutiinia. Paljon sellaista rutiinia, sellaista rutiinia, rutiinia, siis tekemistä, tekemistä, ettei niinku jaksa, sitten on niinku oh, nyt mä en jaksa tehdä mitään muuta enää sitten. Tai se niinku vie hirveesti niinku voimia, just sen takia, et' se ei niinku anna sitten mitään muuta kun rahat. Se ei oo koskaan tyydyttänyt mua. Mä koskaan tee töitä rahan takia. Pelkästään rahan takia. Vaan siinä on aina ollu joku muu.*

Katsolaiset etsivät henkistä tyydytystä opiskelusta, harrastuksista ja itsensä huolehtimisesta, kun työ ei sitä enää anna. Sopeutumista ovat auttaneet keskustelut työkavereiden kanssa. Muiden tuki on auttanut lähes kaikkia, myös juorupuolella työskennelleitä vanhoja katsolaisia.

Myönteinen suhtautuminen muutokseen ja lehden viihteellisen linjaukseen auttaa jaksamaan. Uuden ideologian omaksuneista toimittajista osa ei mielestään tarvinnut selviytymiskeinoja, vaikka alkuun hekin pelkäsivät työnsä menettämistä.

9.2 *Katson* uusi henki

T: Eihän se [lehti uudistus] voi työilmapiiriä parantaa, ja olihan se tilanne kauheen sekalainen ja kaaottinen, kun kukaan ei tienny omista toimenkuvista mitään.

Katsosta pois lähtenyt toimittaja piti kysymystä uudistuksen vaikutuksesta työilmapiirin turhana, koska hänen mielestään oli kysymättäkin selvää, että työilmapiiri huonontuu, kun lehti muuttuu täysin toimittajilta kysymättä. Minäkin ajattelin ennen haastatteluja, että kaikki kertoisivat vain esimerkkejä siitä, kuinka paljon työilmapiiri on huonontunut ja millaisia konflikteja on syntynyt. Olin väärässä. Työilmapiiri on parantunut.

Yksi toimittaja selittää ilmapiirin parantumista sillä, että uudet juorutoimittajat ovat sosiaalisempia ja mukavampia kuin lähteneet vanhat katsolaiset. Hänen mielestään lähteneistä osa piti itseään muita parempina toimittajina, mikä söi ilmapiiriä. Hän myös kertoo viihtyvänsä nyt paremmin töissä kuin vanhan *Katson* aikaan, koska toimittajilla on selkeämmin omat vastualueensa. Kyseisen toimittajan oman työn arvostus on noussut. Tv-oppaan työporukka on hitsautunut hänen mielestään yhä tiiviimmin yhteen.

Monet kertovat muutoksen mukanaan tuomien haasteiden ja vastuun kasvun lisänneen viihtyisyyttä ja tyytyväisyyttä työhön. Uusia haasteita ovat tason säilyttäminen tasottomaksi koetussa lehdessä, isompien kokonaisuuksien hallinta, kuten sivujen taittoon siirtäminen, tai haasteellisemmat taittotehtävät. Vanhalle *Katsolle* tyypillinen töissä viihtyminen ja jopa hauskuus on suurimman osan mielestä palannut takaisin.

Lehden linjan vastustaminen ja puolustaminen juttuvalinnoissa aiheuttaa ristiriitoja, kuten edellisessä kappaleessa selitin. Muuten työtehtävät sujuvat hyvässä yhteistyössä.

Kaikki eivät kuitenkaan viihdy. Yksi sanoo harkitsevansa etätöiden tekoa huonon työilmapiirin takia. Hän myöntää tekevänsä työtään huonommin kuin pystyisi ja olevansa kireä työkavereitaan kohtaan, koska ei ole tyytyväinen työhönsä ja ilmapiiri on heikko. Hän ei ole sopeutunut uuteen lehteen, eikä ole löytänyt itselleen selityksiä, jotka oikeuttaisivat hänelle itselleen työskentelyn juorulehdessä. Hän harkitsee lähtöä.

Vanhan *Katson* ilmapiiriin kuului oleellisesti tiivis työporukka. Useimpien mielestä työporukka on yhä tiivis tai jopa tiiviimpi kuin ennen. Tilanne on kuitenkin ratkaisevasti muuttunut. Uusia työntekijöitä juorupuolella ei tunneta edes nimeltä, saati että heidän valintaansa pystyttäisiin vaikuttamaan. Heitä ei esitellä tv-puolen toimittajille.

Katson henkeen kuului oleellisesti vanhassa *Katsossa*, että toimitus oli hyvin erillään markkinoinnista. Toimitus ei ollut perillä taloudellisesta tilanteestaan. Uudessa *Katsossa* markkinointiosasto vieraillee toimituksessa ja kohonneita levikkejä juhliitaan pullakahveilla. Kuitenkin toimitus oli edelleen ennen Allerille myyntiä tietämätön, että levikki ei kohonnut odotetusti:

T: On jännä nähdä, että tästä tuli siis menestysresepti. Ja se osoittaa, että takaisin ei enää mennä. Markkinoilla muutenkin mennään, se on surullista. Mun elämän arvojen kannalta ja maailman näkemyksen kannalta. Mutta mä pystyn pitämään nämä asiat erillään toisistaan. Ja mä nukun yöni ihan hyvin.

Katson toimitus siis kuvitteli viimeiseen asti, että he olivat tekemässä hyvin menestyvää lehteä, vaikka *Katso* myytiin Allerille tappiollisuutensa takia. *Katson* toimituksesta osa oli hyväksynyt markkinointiajattelun osaksi toimittajan työtä, mutta osa ei ja pelkästään sieti markkinointiosaston läsnäoloa.

Katson tv-toimittajien muutoksen aikainen arvostuksen puute jatkuu uudessa *Katsossa*: neljä työntekijää jakaa kahta työpöytää. Toisessa parissa ohjelmatietojen kokoaja työskentelee lähes kokonaan kotona huonon työilmapiirin takia, joka alkoi hänen mielestään jo ennen muutosta. Ja toisessa kaksi kriitikkoa vuorottelee paikkaansa, niin että he tekevät osan töistä kotona ja katselut

televisiokanavilla. He eivät valita järjestelystä vaan ovat sopeutuneet siihenkin, kuten muihinkin muutoksiin.

T: Enkä mä ottanut suuria huolia siitä, että mä istuin kai kolmella eri paikalla ensimmäisen puolen vuoden aikana, koska mua siirrettiin syystä tai toisesta tosta tonne ja tosta tonne, ja menetän sitten omankin paikkani, jään vaan puolikkaalle. Työni pääosa on katsoa elokuvia, se tapahtuu muualla kuin toimituksessa. Koska toimitukseen ei myöskään hankittu mihinkään siihen soveltuvia tiloja. Tai ajateltu, että täällä tehtäisiin sellaista duunia, sellaista ei huomioitu. Sitten mun pitää kirjoittaa paljon muualla. Mä en kärsi siitä niin paljon, mä elän tämän tilanteen kanssa.

Katsolaiset suhtautuvat tulevaisuuteensa vuonna 2004 varovaisesti. He ovat erittäin tottuneita lehtimuutoksiin, joten he osasivat ennustaa, että sellaisia tulee vielä.

T: Mä uskon, että mun työlle on vielä käyttöä sitten, kun maailmassa mahdollisesti viihdelehdissä tapahtuu jotain mullistuksia, tai kaikki ne eivät enää elä, tai tapahtuu muuta. Mä uskon, että se perusduuni[, jota minä teen], sille löytyy vielä kysyntää seuraavina vuosikymmeninä (naurahtaa).

Osa odottaa yhä *Katson* muuttuvan taas jossakin vaiheessa yhä pahempaan suuntaan tai loppuvan kokonaan. Siinäkin tapauksessa halutaan jäädä A-lehtitaloon töihin. Kukaan ei usko *Katson* palaavan takaisin televisiolehdiksi.

T: Mä pitkälle katsoin olevani sitoutunut Katsoon ja Apuun ja tähän lehtitaloon. Ja täällä tulen jatkamaan. Mulle on ollut selvää, että jos Katsolle tapahtuisi jotain kummallista, tai mun palveluksia ei tarvittaisi siinä, tai menisi jotenkin ristiin, niin mä nään, että mä ilmeisesti jatkaisin Avussa samojen asioiden tekemistä, tai sitten jotain muuta. Kyllä mä näen, että mä olen tässä talossa, ja saman työn parissa tulen joka tapauksessa jatkamaan, vaikka täällä tapahtuisi joitain muitakin mullistuksia. Kyllä mulla se motivaatio työn tekemiseen on edelleen olemassa.

Vuosien epävarmuus on saanut *Katson* toimittajat arvostamaan varmuutta ja jatkuvuutta erittäin paljon, vaikka he ovatkin sopeutuneet uuteen tilanteeseen.

T: Kyllähän siinä tulee mieleen, että pitäiskö olla valtiolla töissä. (molemmat nauraa) Tietsä, että ois niinku varmaa. Mut oisko se sitten se, mitä loppujen lopuks haluaa. Kyl se epävarmuus aina vie viihtyvyyttä, mutta se aina palautuu aika normaaliks. Sitten tuli vaan uudet kuviot.

Katsolaisille *Katson* myyminen talon ulkopuolelle oli kova isku, koska monet ovat vahvasti sitoutuneita A-lehtiin, jopa sitoutuneempia kuin *Katsoon*.

9.3 Uusi ammatti-identiteetti

Professionalismi-teorioissa painotetaan toimittajan itsenäisyyttä ja riippumattomuutta. Toimittaja, joka toimii valtiovallan tai kaupallisen yrityksen painostuksen alla, ei ole asiantuntija-ammattilainen. *Katson* vuoden 2003 muutoksessa toimittajilta riistettiin taloudellisista syistä autonomia täydellisesti. He eivät saaneet itse päättää, mihin lehteen he kirjoittavat, vaan heidän lehtensä muutettiin kokonaan toiseen lehtigenreen kuuluvaksi. Heidän koko työnkuvansa

muutettiin heiltä kysymättä. Tällaisessa tilanteessa heidän piti saada uudelleen oman työnsä hallinta itselleen.

Professionaalisesti toimivalta toimittajalta odotetaan positiivista suhtautumista omaan ammattiinsa ja ammattikuntaansa niin uran alussa kuin myöhemminkin. Ammattitoimittaja omaksuu henkilökohtaisen ammatillistumisen aikana positiivisen suhtautumisen omaan työhönsä. *Katson* toimittajat eivät mieltäneet *Katsoa* enää omaksi lehdekseen muutoksen keskellä. He eivät pitäneet myöskään omista työtehtävistään. Tällöin he menettivät hetkellisesti myös ammatillisuuttaan. Vuosi muutoksen jälkeen suurin osa katsolaisista suhtautui taas positiivisesti työhönsä ja painotti ammatillisia haasteitaan uudessa lehdessä.

Koko toimittajakunta ammatillistuu tuntiessaan kollektiivista yhteenkuuluvuutta. On mielenkiintoista miettiä *Katson* esimerkin kautta toimittajakunnan ammatillistumista. *Katson* toimittajat jätettiin melko yksin muutoksen keskellä. Katsolaisia haukuttiin lehtien kolumnipalstoilla, eikä Journalisti-liittokaan auttanut katsolaisten mielestä heitä riittävästi. Toimittajat eivät siis ammattikuntana välttämättä toimineet *Katson* muutoksen aikaan kovinkaan ammattimaisesti.

Katson tv-oppaan toimittajat kokivat omaa työtään koskevan vaikutusvaltansa kaventuneen muutoksen keskellä. He eivät saaneet päättää enää itse, mistä he kirjoittivat, vaan heidän piti ajatella uusia lukijoita ja heidän mieltymyksiään. Katsolaiset eivät myöskään enää ohjaa lukijoiden katsomisvalintoja samalla tavalla kuin ennen. Tilanne on sama kuin sanomalehdissä, joissa uutisia ei enää tehdä pelkästään toimittajien valintojen pohjalta ja uskota, että toimittaja tietää aina lukijaa paremmin, mistä kannattaa kirjoittaa. Kuitenkin, kun muutoksesta oli kulunut vuosi, yli puolet koki vaikutusvallan omaan työhön, ei pelkästään palautuneen, vaan myös kasvaneen muutosta edeltäneeseen tilanteeseen verrattuna.

Osa toimittajista osaa ottaa muutoksen positiivisena haasteena, joka lisää työn merkityksellisyyttä muutosta edeltäneeseen tilanteeseen verrattuna. He yrittävät tehdä muuttunutta lehteä niin hyvin kuin osaavat ja saavat työstään tyydytystä, koska onnistuvat tavoitteessaan.

Muutoksen myötä toimittajien rooli kapeni. Katsolaiset kokivat tehtäväkseen enää lukijan palvelun, asiantuntijuuden, positiivisen vaikuttamisen lukijan arkeen, viihdyttämisen ja rahan teon. *Katson* lehtiudistuksessa *Katson* televisiotoimittajien ammattitehtävä säilyi, vaikkakin kapeni. He

pystyivät edelleen välittämään lukijoille tv-ohjelmatiedot ja elokuva-arviot. Televisio-ohjelmia ei enää arvioida, vaan pelkästään esitellään. Kuitenkin tv-oppaan avulla lukijat pystyvät yhä katsomaan *Katsosta*, mitä kannattaa katsoa.

Lukijan palvelu koettiin tärkeimmäksi tehtäväksi toimittajana molemmissa lehdissä, uudessa ja vanhassa *Katsossa*. Asiantuntijuutta painotettiin vanhassa lehdessä enemmän kuin uudessa, mutta kaksi toimittajaa koki pystyneensä säilyttämään osittain asiantuntijaroolinsa, vaikka jutut ovat lyhentyneet huomasti ja lehti on muuttunut ympärillä.

Asiantuntijuus ei ole kuitenkaan enää lukijoiden valistamista, vaan ennemminkin omasta asiantuntemuksesta tiiviisti kirjoittamista, niin että lukija hyötyy siitä mahdollisimman paljon. Uuden tiedon välittäminen ja ohjelmapolitiikan kritisointi on jäänyt kokonaan pois. Kuitenkin katsolaiset painottavat edelleen voimakkaasti, että tietojen pitää olla oikein, eivätkä ne saa loukata kohdettaan.

Osa toimittajista koki pystyneensä vaikuttamaan ennen muutosta lukijoiden ohjelmavalintoihin ja näin sivistämään kansaa. Nyky-*Katsossa* vaikuttaminen on yksilöllisempää. Osa toimittajista kokee, että voi vaikuttaa yksittäisten lukijoiden mielialaan. Nyky-*Katson* toimittajat kokevatkin suurimmaksi osaksi palvelevansa ja viihdyttävänsä lukijoita, kun he kokivat aikaisemmin myös valistavansa heitä.

Uudessa tilanteessa katsolaiset korostavat heille itselleen tärkeitä asioita ammatin kannalta olevan työporukan hyvät suhteet, vakituinen työ, palkka, haasteellinen työ, lukijan palvelu, erityisosaamisesta (vaikkakin vähentynyt) kirjoittaminen, työn hyvin tekeminen ja vastuu sekä elokuvakriitikolle se, että arvostelut julkaistaan myös *Avussa*.

9.3.1 Toimittaja lukijoiden palvelijana

T: Juttujen pituus on nyt sellainen, että kuka tahansa alalla oleva ihminen pystyy [ne] tekemään.

Moni katsolainen painotti, että tekee edelleen suurin piirtein samaa työtä kuin ennen lehtiudistusta, mutta lyhyempinä juttuina. Lukijoille pitää saada välitettyä sama tieto kuin ennenkin, mutta pienemmässä tilassa. Katsolaiset kokevat edelleen olevansa vastuussa lukijoille siitä, että he kirjoittavat mahdollisimman hyvin, vaikka johtotaso odottaa vain, että sivut täyttyvät, eikä välitä

paljoakaan siitä, miten hyvin työt tehdään. Suurin osa toimittajista korostaa, että nykyisiinkin juttuihin tarvitaan ammattitaitoa, ja kuka hyvänsä ei osaisi kirjoittaa tv-juttuja, vaikka ne ovat todella lyhyitä.

T: Asiantuntevaa kritiikkiä tehdään äärimmäisen vähän ja yhä vähemmän. Me periaatteessa toimitaan vaan puffitekstipohjalta. Vain mainostetaan ohjelmia tai esitellään. Eli siinä mielessä työn määrä on joiltain osin vähentynyt, mutta mulla on vastuu siitä, että toisia avustajia ei käytetä tai että kaikki leffat tulevat käsitellyksi. Ja vaikka kukaan muu ei olisi tekemässä, niin mun tehtävä on huolehtia, että ne kaikki tulee, kaikista kirjoitetaan. Ja mulle jää sitä, että hyödynnetäänkö vanhojen kirjoittajien kirjoituksia, joista kuvitellaan, että ne ovat sellaisinaan käytettävissä, mutta eivät millään muotoa palvele tätä nykytilannetta. Esimerkiksi Katson teatterielokuvakriittikoarvostelujen käyttäminen ja siirtäminen Avun lukijoiden käyttöön on käytännössä aivan uudelleenkirjoittamisprosessi. Mä mielummin mahdollisuuksien mukaisesti ja palkattomina ylitöinä katsan itse sen elokuvan ennen kuin yritän muokata siitä järjettömän pitkistä rönsyilevästä mielikuvienheittotekstistä, joka on kirjoitettu aivan toiseen lehteen esim. leffalehteen, se on aivan toisenlaista ilmaisua kuin mitä Avussa pitää tekstin olla. Totta kai me kykenemme muokkaamaan mistä vaan mitä tahansa, mutta palvellaksemme lukijoita hyvin, ja mä näen tässä suurena juttuna edelleen, että mä palvelen Avun lukijoita, joita on enemmän kuin Katsossa - - että mulla on vastuu sitä lukijakuntaa kohtaan ja pyrkimys palvella sitä mahdollisimman hyvin.

Katsolaisten rooli muuttui muutoksen myötä asiantuntijasta lukijan palvelijaksi tai viihdyttäjäksi. Lukijan miellyttäminen korostuu, koska aikakauslehdet ostetaan usein irtonumeroina ja lukijan pitää tehdä joka kerta ostopäätös erikseen. Aikaisemmin *Katso* on tilattu yleensä kotiin kestotilauksena. Sen irtonumerovoittoisuus myynnissä toteutui vasta lehti uudistuksen yhteydessä, joten on luonnollista, että lukijan palvelukin korostui.

Katson lukijakunta muuttui radikaalisti. Vanhan *Katson* aikaan potentiaalinen lukija oli kuka hyvänsä television katsoja. Kuitenkin katsolaisilla oli sellainen mielikuva, että heidän lukijansa olivat asiantuntijoita ja ”friikkejä”, koska televisio kiinnosti näitä niin paljon, että he ostivat lehden. Lukijat olivat vuosia *Katsoa* tilanneita kestotilaaajia ja yleläisiä, jotka saivat lehden puoleen hintaan.

Uuden *Katson* potentiaalinen lukija määritellään lehdessä 20–40-vuotiaaksi, joka on kiinnostunut julkisuuden henkilöistä. Katsolaiset olettavat lukijoista suurimman osan asuvan kaupungeissa. Koulutuksella ei uskota olevan merkitystä lukijuuden kannalta. Uudet lukijat otetaan huomioon kirjoittamalla trendikkäästi ja nuorekkaasti, mutta yksinkertaisesti.

Yksi katsolainen miettii Avun lukijoita kirjoittaessaan juttuja, koska osa niistä ilmestyy sielläkin. Kaksi katsolaista kertoo miettivänsä yhä vanhoja lukijoita juttuja kirjoittaessaan. Huomattava osa vanhoista lukijoista jätti tilauksen perumatta, kun *Katso* uudistui, mutta vuoden sisällä lukijakunta oli jo käytännössä uudistunut.

T: Tokihan meidän lukijakunta on muuttunu, mutta meillä on jotenkin semmonen fiilis, että me ainakin, me tv-puoli tehdään vielä tätä lehteä niille vanhoille lukijoille, joita meillä on jäljellä, ehkä pikkusen ollaan saatettu muuttaa vähän nuorekkaammaksi tai semmoiseksi, että okei että valitaan joku sana, adjektiivi juttuun, niin otetaan semmonen, joka vois olla vähän trendikkäämpi, vähän näille uusille lukijoille, koska se vanhempi Katso oli suunnattu vähän friikeille ja asiantuntijoille.

9.3.2 Toimittaja myyntitykkinä

T: Katso ei vastaa täysin, mitä haluaisin tehdä, mutta olen ammattilainen, ja jos tätä halutaan, niin tätä teen. Tää on bisnesnäkökulma koko lehti. Tässä on kaksi eri tasoa: bisnestaso ja henkilökohtainen taso. Ammatillisella tasolla ymmärrän, miksi tätä tehdään, koska se myy. Henkilökohtaisella tasolla tuli ristiriitoja kemioiden kanssa tv-puolen ja juorupuolen välillä.

Osa *Katson* toimittajista määrittelee ammattilaisuuden ja toimittajuuden täysin professionalismi-teorioiden vastaisesti. Heidän mielestään ammattilaisuus on rahan tekoa. He suhtautuvat lehteen kielteisesti, mutta toimittavat sitä rahan takia. Tällöin ollaan mahdollisimman kaukana autonomisesti toimivasta toimittajasta. Palkan mainitsee erikseen melkein puolet haastatelluista.

T: Yks juttu vielä, miks mä jäin, mä sain enemmän palkkaa vedoten siihen työmäärään. Ja sen lisäksi ikään kuin likaisentyönliisää.

Vaikka *Katsossa* on ennen uudistusta mietitty äärimmäisen vähän raha-asioita, nyt suurin osa toimittajista on omaksunut taloudellisen ajattelun osaksi toimittajan työtään, muttei kuitenkaan sen keskeisimmäksi osaksi. Omaksi roolikseen rahan teon yritykselle kokee selkeästi yksi esimiesasemassa olevista toimittajista.

H: Mikä sulla on sun työssä tärkeää?

T: Työn kannalta tärkeää on se, että Katso saavuttaa asetetut tavoitteet eli siitä tulee laajalevikkinen viikkolehti. That's it. -- Kun me menestytään, niin arvostan työtäni, vanhassa Katsossa arvostin työtä, kun tehtiin hyvää lehteä.

Kaupallisuuden korostuminen omassa ammatti-identiteetissä on siinä mielessä ongelmallista, että professio-teorioiden mukaan asiantuntija-ammattilaisen erottaa tavallisesta ammattilaisesta se, onko työntekijällä työssään palvelu- vai myyntiorientaatio eli asennoituminen työhön. Toimittaja, joka kokee toimittajan ammatissaan keskeiseksi piirteeksi lehden myymisen on siis vähemmän ammattimainen kuin palveluorientaatiolla työhönsä suhtautuva toimittaja. Tämä on siinä mielessä

ristiriitaista, että juuri lehden myynnistä eniten puhuneet katsolaiset puhuivat myös eniten ammattimaisuudesta, tarkoittaen sillä kykyä tehdä rahaa yritykselle.

Yhtäkään *Katson* toimittajaa ei häiritse kaupallisuus sinänsä. Kaikkein kriittisimmätkin toimittajat ovat siis joustaneet asenteistaan, mutta osaa katsolaisista häiritsee edelleen, vuosi muutoksen jälkeen, kaupallisuuden ylitsevuotavuus uudessa *Katsossa*.

10. PÄÄTELMÄT

Halusin tällä tutkimuksellani selvittää, miten kävi toimittajien ammatilliselle kuvalle itsestään toimittajien ammatti-identiteetin kannalta äärimmäisen muutoksen aikana. Lehtikirjoittelussa muutoksen aikaan *Katson* toimittajia ei laskettu enää mukaan toimittajiin, eikä *Katsokaan* ollut enää kollegoiden mielestä lehti, eikä oikein mitään muutakaan. *Katson* toimittajat olivat aikaisemmin painottaneet paljon kansansivistystehtävänsä toimittajina. Heidän oli joko pakko lopettaa itsensä pitäminen toimittajana tai määritellä toimittajuuden käsite uudelleen. He valitsivat jälkimmäisen.

He painottavat edelleen olevansa toimittajia ja tekevänsä journalismia, jopa mielestään hyvää journalismia. Huomion arvoista on myös se, että *Katson* vanhat toimittajat säilyivät kahta poikkeusta lukuun ottamatta tv-sivujen toimittajina. *Katso* säilytti osittain vanhan tehtävänsä televisiotietojen välittäjänä.

Katson muutosta koskevassa kirjoittelussa uudistuksesta ei löydetty muuta hyvää kuin se, että lehti on nyt alkanut myydä. Kuitenkin useat toimittajat kokivat työilmapiirin parantuneen muutoksen jälkeen ja oman työtehtävänsä selkiytyneen.

10.1 Tulosten yhteenveto

Muutostutkimuksissa on aiemmin noussut esille, että toimittajat, samoin kuin kaikki muutkin työntekijät, pitävät asioiden säilymisestä ennallaan. Toimittajien on helpompi hyväksyä toimituksellisista syistä tehdyt muutokset kuin kaupallisista syistä tehdyt. Markkinasisällöt eivät ole toimittajien mielestä mieluisin osa työtä. Sisällölliset muutokset ovat kaikkein raskaimpia, joten viihteellinen sisältö ei välttämättä synny asialehden toimitukselta kovin jouhevasti. Itsenäisyyden menetys työssä syö ammattitaitoa.

Katsolaisillakin oli muutosvastarintaa. He eivät kuitenkaan vastustelleet muutoksia juurikaan kaupallisuuden takia, vaan kiinnittivät huomiota vain sisältöjen muutoksiin. Omaan työtään koskevan vallan menetystä ja itsenäisyyden vähentymistä katsolaiset pitivät raskaina.

Katson toimittajat olivat tottuneet jatkuviin muutoksiin lehden yli 40-vuotisen historian aikana, joten he eivät vastustaneet juorulehdeksi muuttumista kovinkaan paljon.

Katso ei ollut ennen uudistusta kovin aikakauslehtimäinen. Sen toimitus oli täysin irrallaan markkinointiosastosta, useimmat sen lukijoista olivat kestotilaaajia ja lukijatutkimuksia ei tehty kovin usein. *Katson* toimituskulttuuri sopi siis erittäin hyvin professionaalisuus-teorioihin, koska katsolaiset painottivat eroaan kaupallisuuteen ja kansaa sivistävää tehtäväänsä. *Katso* nautti suurta arvostusta lukijoiden ja Yleisradion työntekijöiden silmissä. Katsolaiset olettivat lukijoidensa tietävän televisiosta ja elokuvista paljon.

Asiantuntija-ammattilaisuudelta vaaditaan seuraavien kriteereiden täyttymistä:

- 1) tietty yhdistelmä taitoja
- 2) autonomia eli itsenäisyys
- 3) koulutus ja harjoittelu
- 4) pätevyuden testaus
- 5) organisaatio eli ammattijärjestö
- 6) lisenssi alalle
- 7) palveluorientaatio
- 8) eettiset koodit

(ks. Zelizer 1993, 402)

Lisäksi on olennaista, että ammattilainen suhtautuu työhönsä positiivisesti ja samastuu ammattikuntaansa. Koko ammattikunnan tulee myös täyttää tiettyjä kriteerejä, kuten että sillä pitää olla järjestö, eettiset koodit ja hyväksytyt asema yhteiskunnassa ja oikeus valvoa alan työpaikkojen täyttämistä.

Ennen muutosta katsolaiset täyttivät useimmat asiantuntija-ammattilaisen kriteerit. Useimmat heistä ovat suorittaneet korkeakouluopintoja, vaikkakin harva journalismin alalta. Heillä kaikilla on pitkään jatkunut ura toimittajan ammatissa, jossa he kokivat työskentelevänsä itsenäisesti. He kokivat palvelevansa lukijoita, eivätkä niinkään markkinoita. Markkinaosasto oli korostetun erillään toimituksesta. Katsolaiset viihtyivät hyvin työssään ja työporukassaan ja kokivat työtehtävänsä mielekkäiksi. He olivat tietoisia ammattijärjestöstä ja eettisistä koodeista, vaikkakaan eivät juuri miettineet niitä työssään.

Vanhaa *Katsoa* määritteli kaverillinen ilmapiiri, jossa palkattiin tuttuja töihin. Katsolaiset olivat vahvasti sitoutuneita ja tekivät paljon palkattomia ylitöitä. He kokivat olevansa television ja elokuvan ammattilaisia ja palvelevansa lukijoitaan hyvin. Osa toimittajista koki kuitenkin

työilmapiirin jämähtäneeksi, sillä lehtijutut tehtiin vanhojen kaavojen mukaan, eikä ideointiin panostettu tarpeeksi.

Juorulehteen siirtymisestä tiedotettiin katsolaisten mielestä liian myöhään. Muutoksesta kuultuaan yhdeksän kolmestatoista toimittajasta harkitsi lähtöä, neljä lähti. Tiedotus oli katsolaisten mielestä muutoksen keskellä heikkoa ja toimittajat kokivat olevansa huhupuheiden varassa, mistä työntekokin kärsi. Katsolaiset personoivat muutoksen uuteen toimitusjohtajaan, Vesa Marsiin. *Katson* muutoksen aikaan A-lehtien toimitukset muuttivat uuteen toimitaloon, jossa tehtiin paljon säästöjä. *Katson* vanhat toimittajat joutuivat muutaman hengen huoneista avokonttoriin juorutoimittajien kanssa. Vanhat katsolaiset eivät arvostelleet juorutoimittajia, vaan päinvastoin kunnioittivat heidän ammattitaitoaan.

Muutoksen keskellä toimittajien asenne läheni myyntiorientaatiota, joillakin se jopa muuttui todella selkeäksi myyntiorientaatioksi, jossa toimittajille oli samantekevää millaista mediatuotetta he olivat myymässä. Toimittajat eivät viihtyneet työssään, eivätkä kokeneet yhteenkuuluvuutta muuttuneeseen työporukkaan. Osa *Katson* toimittajista toi esille kaikkeen sopeutumisen ammattimaisuutensa kuvana. Itsenäisyys oli minimissään. He miettivät paljon eettisiä koodeja, mutta eivät kokeneet voivansa noudattaa niitä.

Vuosi muutoksen jälkeen katsolaisten kokema ammattimaisuus ja oman työn arvostus oli palautunut. Ero muutosta edeltäneeseen tilanteeseen näkyi silti selvästi asennoitumisessa kaupallisuuteen. Osa heistä suhtautuu edelleen toimittamiseen kuin minkä tahansa tavaran myymiseen. Työilmapiiri on parantunut jopa verrattuna muutosta edeltäneeseen aikaan. Katsolaiset kokivat myös saaneensa työtään koskevan määräysvaltansa takaisin ja työskentelevänsä itsenäisesti.

Vanhoja katsolaisia työskentelee tällä hetkellä edelleen *Katsossa* seitsemän. Katsolaiset selviytyivät muutoksesta hyvin erilaisin keinoin, mutta kaikilla siihen meni aikaa puolesta vuodesta vuoteen. Osa painotti kaupallista menestystä, osa asiantuntijaroolinsa osittaista säilymistä, osa uusien lukijoiden palvelemista. Yhdelle Avun lukijat olivat erityisen tärkeitä jaksamisen kannalta, koska hänen kirjoittamansa elokuva-arviot ilmestyvät sielläkin. Osa opiskelee ja osa kirjoittaa muualle, koska työstä ei saa enää henkistä tyydytystä. Kaksi toimittajaa yritti pitää *Katsoa* mahdollisimman vanhan mallisena ujuttamalla mahdollisimman paljon asiasisältöä lyhentyneisiin juttuihin. Yksi kirjoitti yhtä pitkästi kuin ennenkin tietokoneensa muistiin ja lyhensi juttunsa sen jälkeen määrättyyn mittaan.

Katsolaisista osa on enää pinnallisesti sitoutunut lehteensä. He kokevat olevansa ”vain töissä” lehdessä. Heille työilmapiiri, palkka ja talon edut ovat tulleet tärkeämmiksi kuin varsinainen työ. Suurin osa kuitenkin korostaa työn hyviä puolia. Osa viihtyy paremmin kuin ennen uudistusta ja loputkin hyvin tai ainakin välttävästi.

10.2 Oman aseman arviointia

Vaikka arvioin omaa asemaani haastattelujen yhteydessä, mielestäni se on tarpeen myös tulosten yhteydessä. Monet asiat katsolaisten arjessa näyttäytyivät minulle melko itsestään selvinä ja kesti kauan, ennen kuin osasin kyseenalaistaa niitä ja miettiä, että näin ei taideta toimia ainakaan *Avun* toimituksessa. Joku ulkopuolinen tutkija olisi varmasti tehnyt tulkintansa aineistosta nopeammin kuin minä. Jotkut asiat saattoivat jäädä edelleen huomaamatta. Olen kuitenkin kiitollinen, että olen saanut paljon apua aineiston tulkintaan ulkopuolisilta lukijoilta.

Moni tämän tutkielman lukija on varmasti sitä mieltä, että olen ollut liian sisällä aiheessani ja että tämä ei voi olla objektiivinen tutkimus. Itse olen kuitenkin taipuvainen ajattelemaan, että läheinen suhde tutkittavaan kohteeseen tuo parempia tuloksia, jos vain muistaa pitää tutkimuksen ajan mielessä oman kaksinaisroolin haastateltavien tuttuna ja tutkijana. (ks. Kivioja 2004,151).

8.1 Jatkotutkimusta

Olisi mielenkiintoista tietää, miten *Katso*-lehden lukijat kokivat uudistuksen. Ylipäänsä suomalaisen juorulehdistön lukijat olisivat hedelmällinen tutkimuskohde, koska juuri kukaan ei myönnä lukevansa juorulehtiä ja silti niitä luetaan todella paljon.

Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi *Katson* uusien juorutoimittajien, ja juorutoimittajien laajemminkin, ammatti-identiteetti. Missä vaiheessa juorutoimittajasta tulee ammatillainen, sillä heillä ei ole alan koulutusta? Mikä tekee juorutoimittajasta hyvän juorutoimittajan? Millainen on ammatillinen suhtautuminen julkkisiin? Tutkielman teon aikana minulle tuli orastava mielikuva näiden kysymysten vastauksista, mutta jouduin jättämään nämä pohdinnat tämän tutkielman ulkopuolelle.

LÄHTEET

Suulliset lähteet

Haastattelunauhut tekijän hallussa

Metso, Seppo (2005). Julkkisjournalismi. Tiedotusopin laitoksen järjestämä Median kuusi kohtausta -luentosarja. Tampereen vanha kirjastotalo. 8.3.2005.

Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti (1999). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Daniels, G. & Hallifield, C. (2002). *Times of Turmoil: Short- and Long-Term Effects of Organizational Change on Newsroom Employees*. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 79, 661–680.

Elfving, Sari (2004). *Television valvonnasta juorulehdistöön. Katson menneisyys ja muodonmuutos* Journalismikritiikin vuosikirja 2004 (Tiedotustutkimus 27:1), 127–136.

Fiske, John (1992). *Popularity and the Politics of Information*. Teoksessa Peter Dalgren ja Colin Sparks (toim.) *Journalism and Popular Culture*. Lontoo: Sage Publications. 1992, 45–63.

Friman, Terhi & Komi, Tiina (päätoim.) (2005). *Journalistin vuosikirja. Tärkeintä on lukija*. Loviisa: Painoyhtymä.

Gade, Peter J. & Perry, Earnest L. (2003). *A Four –Year Case Study of Organizational Development*. *Journalism and Mass Media Quarterly* vol 80:2, 327–347.

Grundström, Elina (2003). *Tavarataivaan valtiat*. *Journalistin vuosikirja. Vaikea kaupallisuus*. 2003, 6–11.

Hardt, Hanno (1996). *The End of Journalism? Media and Newsworker in United States*. *Journal of Communication and Culture*. Vol 111: 3. 1996, 21–41.

Herkman, Juha (2005). *Kaupallisen television ja iltapäivälehtien avoliitto: median markkinoituminen ja televisioituminen*. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme Helena (2000). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: University Press.

Kantola, Anu (1998) *Barrikadeilta brandiksi*. Teoksessa Kantola, Anu & Tuomo Mörä (toim.). *Journalismia! Journalismia?* Juva: WSOY. 1998, 21–40.

Kivikuru, Ullamaija (1996). *Vieraita lehtiä: aikakauslehti ajan ja paikan risteyksessä*. Helsinki: Yliopistopaino.

- Kivioja, Pasi (2004).** *Alaston lööppi*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Pro gradu -työ. Saatavilla myös netissä: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00332.pdf>
- Klausen, Arne (1986).** *Dagladet till tabloid: En studie i dilemmaet børs og katedral*. Oslo : Gyldendal.
- Komi, Tiina (2005a).** *Kurkistus aikakauslehtien tulevaisuuteen. Tulevaisuuden lukijat haluavat kokea paljon ja nauttia elämästä. Journalistin vuosikirja. Tärkein on lukija. 2005, 24–27.*
- Komi, Tiina (2005b).** *Näin syntyy hyvä juttu. Journalistin vuosikirja. Tärkeintä on lukija. 2005, 38–47.*
- Korvola, Ari (1998).** *Minä journalisti*. Teoksessa *Journalismia! Journalismia?* Kantola, Anu & Mörä Tuomo (toim.) Juva: WSOY. 1998, 235–252.
- Kunelius, Risto (1998a).** *Modernin myyntitykit*. Teoksessa Ullamaija Kivikuru & Risto Kunelius (toim.) *Viestinnän jäljillä*. Helsinki: WSOY 1998, 207–230.
- Kunelius, Risto (1998b).** *Viestinnän vallassa*. Juva: WSOY.
- Kunelius, Risto (2000).** *Hyvä journalismi?* Forssa: Painotalo Auranen oy.
- McManus, John (1994).** *Market-driven Journalism. Let the Citizen Beware?* Lontoo: Sage Publications.
- Mörä, Tuomo (1998):** *Suomalainen journalismi on murroksessa*. Teoksessa Kantola, Anu & Mörä Tuomo (toim.). *Journalimia! Journalismia?* Juva: WSOY. 1998, 13–18.
- Numminen, Juha (2003).** *Tarina A-lehtitalosta*. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Rajamäki, Tiina (2004).** *Asiantuntijan ja ajokoiran ammatissa: Satakunnan kansan toimittajien ammatti-identiteetti journalistisen kulttuurin muutoksessa*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Siltala, Juha (2004).** *Työelämän huonontumisen lyhyt historia. Muutokset hyvinvointivaltioiden ajasta globaaliin hyperkilpailuun*. Helsinki: Otava.
- Soloski, John (1989).** *News Reporting and Professionalism*. Teoksessa Dan Berkowitz (toim.) *Social Meanings of News: A Text-reader*. Thousand Oaks: Sage Publications. 1997, 138–154.
- Sparks, Colin (2000).** *Tabloid tales global debates over media standards*. Lanham : Rowman & Littlefield.
- Tommila Päiviö (päätoim.) (1991).** *Suomen lehdistön historia 8*. Hakuteos. Yleisaikakauslehdet. Kuopio: Kustannuskiila Oy.
- Tommila, Päiviö & Raimo Salokangas (1998).** *Sanomia kaikille. Suomen lehdistön historia*. Edita Helsinki.
- Töyry, Maija (2003).** *Konseptisuunnittelu on joukkuelaji. Journalistin vuosikirja. Vaikea kaupallisuus*. 2003, 30–36.

Uotila, Urpo (1999). *Yrityskulttuuri muuttuu, kuinka toimittaja sen kokee?* Teoksessa *Journalismin muutoskaruselli*. 1999. Maasilta (toim.) Journalismin tutkimusyksikkö. Vammala: Vammalan kirjapaino, 48–52.

Winston, Brian (2002). *Toward Tabloidization? Glasgow revisited, 1975-2001.* *Journalism Studies* 3, 5–20.

Zelizer, Barbie (1993). *Journalists as Interpretive Communitives.* Teoksessa Dan Berkowitz (toim.) *Social Meanings of News: A Text-reader.* Thousand Oaks: Sage Publications. 1997, 23–30.

Internet-lähteet

Aikakauslehdet. Aikakauslehden määritelmä

<http://www.aikakauslehdet.fi/index.asp?page=/tutkittua.asp> (mene kohtaan aikakauslehden käsite) [sivulla käyty 10.5.2005]

Aikakauslehdet (2005a). Aikakauslehtinimikkeiden määrät 1993–2004. Helsingin yliopisto bibliografinen osasto. <http://www.aikakauslehdet.fi/index.asp?page=/tutkittua.asp> (mene kohtaan aikakauslehtinimikkeet 1993–2004) [sivulla käyty 10.5.2005]

Aikakauslehdet (2005b). Uudet lehtinimikkeet.

<http://www.aikakauslehdet.fi/index.asp?page=/tutkittua.asp> (mene kohtaan uudet lehdet ja lehtinimikkeet 2001–12/2005) [sivulla käyty 3.2.2006]

Aikakauslehdet (2005c) Aikakauslehtien levikkikehitys 1994–2004.

http://www.aikakauslehdet.fi/upload/info/ALlevikit1994_2004_28_5_05.XLS [sivulla käyty 3.2.2006]

A-lehdet (2005). A-lehtien arvot. <http://www.a-lehdet.fi/tilinpaatos/> [sivulla käyty 3.2.2006]

Aller (2006). Aller-julkaisujen yritystiedot. www.aller.fi/yritys [sivulla käyty 5.6.2005]

Hymy Suomen aikakauslehdistön suurin legenda <http://www.hymy.fi/ennen.php> [sivulla käyty 10.10.2005]

Journalistiliitto (2004). *Kuka voi olla Suomen Journalistiliiton jäsen?*

<https://www.journalistiliitto.fi/Resource.phx/sivut/sivut-journalistiliitto/jasenpalvelut/jaseneksi/index.htm>

[sivulla käyty 10.10.2005]

Levikintarkastus (2003). Aikakauslehtien LT-levikin jakauma 2002.

<http://www.levikintarkastus.fi/levikintarkastus/tilastot/ALlevikinjakauma2002.pdf> [sivulla käyty 8.4. 2005]

Levikintarkastus (2004). Aikakauslehtien lukijatiedot syksy 2003–kevät 2004

<http://www.levikintarkastus.fi/kmt/Lukijatiedot/Lukijatiedot%202003S-2004K.pdf> [sivulla käyty 10.10.2005]

Levikintarkastus (2005a): Aikakauslehtien LT-levikin jakauma 2004.

<http://www.levikintarkastus.fi/levikintarkastus/tilastot/ALlevikinjakauma2004.pdf> [sivulla käyty 8.4.2005]

Levikintarkastus (2005b). Sanomalehtien LT-levikit 1992–2004.

<http://www.levikintarkastus.fi/levikintarkastus/tilastot/Sanomalehdet10vuotta.pdf> [sivulla käyty 8.4.2005]

Levikintarkastus (2005c). Aikakauslehtien LT-levikit 1992–2004.

<http://www.levikintarkastus.fi/levikintarkastus/tilastot/Aikakauslehdet10vuotta.pdf> [sivulla käyty 3.2.2006]

Levikintarkastus (2005d). Aikakauslehtien lukijatiedot vuonna 2004.

<http://www.levikintarkastus.fi/kmt/Lukijatiedot/Lukijatiedot%202004.pdf> [sivulla käyty 3.2.2006]

Yhtyneet kuvalehdet (2004). Tiedote Nykypostin loppumisesta.

http://www.kuvalehdet.fi/mediatiedot/index.jsp?cid=mt_uutinen_20040922 [sivulla käyty 4.2.2006]

Lehtiartikkelit

Aisla, Tiina (2003). *Oppija ja ammattilainen samassa persoonassa*. *Lööppi* 3/2003.

Avola, Pertti (2003). *En Katso lisää! Helsingin Sanomat* 6.6.2003.

Fränti, Mikael (2003). *Pitkän suhteen loppu*. *Helsingin Sanomat* 29.12.2003.

Hakaniemi, Anu (2003). *Viihdelehdet käyvät kovaa kisaa julkkiksista, juoruista ja levikeistä*. *Aamulehti* 30.7.2003.

Hiilamo, Heikki (1997a). *Hömppäjournalismista*. *Journalisti*. 21/1997

Hiilamo, Heikki (1997b). *Toimittajan vala*. *Journalisti* 16/1997.

Jauhiainen, Ilkka & Metsämäki, Mikko (2005). *A-lehdet luopuu Katsosta*. *Markkinointi & Mainonta* 20.12.2005.

Kangas, Pertti (2003). *Julkisuuden hyötysuhteet ja Julkkisjuttu, jota en tekisi*. *Journalisti* 5.9.2003.

Karonen, Pasi (1997). *Journalismin nimeen*. *Journalisti*. 20/97

Karvala, Kaappo (2005). *Katso miten Soilan käy! Mainonta & Markkinointi* 19.4.2005

Kaukonen, Hertta-Mari (2005). *Juoru-Katso ei kannattanut*. *Aamulehti* 21.12.2005.

Laitinen, Markku (2003). *Seiska kävi kylässä*. *Lööppi* 4/2003.

Lyytikäiset ottivat itse vetotehtävän A-lehdissä. Helsingin Sanomat. Sartel- uutistoimisto 25.1.2005.

Merimaa, Juha (2005). *Skandaalimies. Ylioppilaslehti. 7/2005*

Miettinen, Anssi (2003). *Pöhinää valtakunnan julkkislehdissä. Helsingin Sanomat 31.8.2003.*

Nyytäjä, Outi (2003). *Hirveitä kattoo. Helsingin Sanomat 20.6.2003.*

Plit, Kaija (2004). *Bisnestä ja puurtamista. Lööppi 4/2004.*

Plit, Kaija (2005). *Lööppi ABC-seminaarissa. Iltapäivä vihreällä oksalla. Lööppi 4/2005.*

Ripatti, Matti (2005). *Palvelujournalismia. Journalisti 10.6.2005.*

Töyry, Maija (1997). *Masentavaa tyypittelyä. Journalisti 17/1997*

Vehviläinen, Pekka (2003). *Pula-aika ovella? Journalisti 13.6.2003.*

Tv-ohjelmat

Yhteiskunnallisen elokuvan uusi nousu. Miten siivoaja-Eilasta tuli oman elämänsä sankari

Voimala lauantai 15.3.2003 TV1 klo 22.25.

Miksi yhteiskunnallinen keskustelu on muuttunut pelkäksi lörpöttelyksi? Voimala tiistai 26.04.

TV1 klo 19.10.

LIITE 1

Haastattelukysymykset:

I TAUSTA

- ikä
- koulutus
- kuinka kauan ollut *Katsossa*
- miksi tuli *Katsoon*
- työkokemus ennen *Katsoa*

II SUHTAUTUMINEN MUUTOKSEEN

- sen aikana
- silloin tarpeellinen
- toimittajien etu
- suhtautuminen muuttunut
- olennaista muutoksessa
- mitä selviytymiskeinoja

III TIEDOTUS

- muutosta ennen
- sen aikana
- vaikutusmahdollisuudet prosessiin
- syyt selville
- mitä pitänyt tehdä toisin
- mikä meni hyvin

IV TYÖILMAPIIRI

- työtyytyväisyys ennen, muutoksen keskellä ja jälkeen
- lähdöt

- uusi talo
- juorutoimittajat
- uudet tilat
- työkavereiden välit eri vaiheissa
- välit johtoon eri vaiheissa

V TYÖN MUUTTUMINEN

- mikä työssäsi muuttui
- kuinka merkityksellisiä muutokset olivat
- mikä työssäsi tärkeää
- ammatilliset ihanteet, mitä journalismia arvostat, muuttuivatko
- oman työn arvostus, muuttuiko
- mitä journalismia tv-porukassa arvostetaan, muuttuiko

VI SITOUTUMINEN

- vaikutus työmotivaatioon
- vaikutus moraaliin
- halu lähteä, miksi, miksei